

Amsterdamse vogelhistorie

Nieuwe vogelsoorten in de regio Groot-Amsterdam door de eeuwen heen 1285-1999

Amsterdamse vogelhistorie

Foto links: Luchtopname van met zand opgespoten terreinen in de Sloterdijkermeerpolder, ten noorden van de Sloterplas, omstreeks 1952. Hier broedden toentertijd onder meer 25 p. Kleine en 13 p. Strandplevieren (vgl. Walters, Limosa 22, 1949: 281-294).

Foto omslag: 'Baggerend naar het Vischdieffeseiland.' Roelof Jan Benthem, mede-samensteller van 'Vogels van Amsterdam', op het Oostzanergat bij Tuindorp-Oostzaan, 18 juni 1932 (foto J.E. Sluifers; zie De Levende Natuur 41 p. 260, januari 1937).

Foto achterkant: Jan Schoute (rechts) en mogelijk Piet van Leeuwen op het Oostzanergat, juni 1932 (DLN 41 p. 260).

*“Telkenmale blijkt ..., dat de mogelijkheden voor de hoofdstad wat betreft ...
het observeeren van nieuwe, nog niet eerder bij of in de stad waargenomen soorten, ...
en het doen van meer nauwkeurige waarnemingen omtrent het intieme leven der vogels,
nog lang niet uitgeput zijn (...).”*

J.E. Sluiters (1941: 232)

Ruud Vlek

Amsterdamse vogelhistorie

Nieuwe vogelsoorten in de regio
Groot-Amsterdam door de eeuwen heen:
de historische ontwikkeling van de
avifaunistische lijst van Amsterdam 1285-1999

Speciaal eeuwnummer van De Gierwaluw

FOTO: J.W.H. KOLK

Fotograaf Fred Nordheim (14 jaar) oprijzend uit het slik bij de Hemwegcentrale, mei 1959.

Colofon

Tekst en onderzoek: Ruud Vlek.

Redactie: Ruud Vlek, Ellen de Bruin en Guus van Duin.

Foto-redactie: Robert Heemskerk, Jip Louwe Kooijmans, George Meerburg & Ruud Vlek.

Vormgeving: Robert Heemskerk.

Met dank voor hun medewerking aan: J. Baart (Archeologische Dienst Amsterdam), A. Delsman, G. van Duin, C.A. van Ee, S. Frieswijk, H. van Grouw (NNM Leiden), J.P.D. Hinloopen, G.O. Keijl, W. Los (Zoölogisch Museum Amsterdam), M. Melchers, F.A. Nordheim, J.H. van Oers, T.G. Prins (ZMA), J. Reijnders †, C.S. Roselaar (ZMA), J.F. Sluifers, P.C. de Snoo, H. Stolk, A. Streefland, prof. dr. K.H. Voous, J. Walters en N. Zijlmans. Speciale dank aan: de afdeling vogels van het Zoölogisch Museum Amsterdam, de Heimans & Thijsse-bibliotheek en -archief te Amsterdam, de Plantage Bibliotheek te Amsterdam en de Universiteitsbibliotheek Amsterdam.

Amsterdamse vogelhistorie

Een balans van regionaal-ornithologische ontwikkelingen

Inleiding	7
Materiaal, methode en wijze van presentatie	8
Historische fenologie van vogelsoorten	11
Eerste gevallen: waar en wanneer?	15
De rol van vogelverenigingen, tijdschriften en individuele vogelaars	17
Conclusie	19
Top-honderd van ontdekkers van nieuwe vogelsoorten in de regio Groot-Amsterdam	20

Nieuwe vogelsoorten in Groot-Amsterdam door de eeuwen heen (1285-1999)

Vogelsoorten uit de Middeleeuwen	23
Vogelsoorten uit de 16 ^e , 17 ^e en 18 ^e eeuw	25
Nieuwe vogelsoorten in de 19 ^e eeuw	30
Nieuwe vogelsoorten in de 20 ^e eeuw	50
Eerste gevallen van geïntroduceerde broedvogels	69
Soortafsplittings door de CSNA 1997-1998	69

Broedvogels door de eeuwen heen

Eerste vaststelling van broedvogels in de regio Groot-Amsterdam	71
Selectie van geraadpleegde literatuur	74
Lijst van afkortingen	75
Register	76
Uitleiding	83

Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam, 2000

Tabellen

1 Ontwikkeling van de Amsterdamse avifaunistische lijst	15
2 Aantal eerste gevallen in de verschillende sectoren van Groot-Amsterdam	16
3 Maandfenologie van eerste gevallen in de regio Groot-Amsterdam	16
4 Jaren met de meeste nieuwe soorten	17
5 Ontwikkeling van het ledental van landelijke en Amsterdamse vogelverenigingen	18
6 Eenmalig in de regio vastgestelde vogelsoorten	19
7 Aantal vogelsoorten broedend vastgesteld in de regio Groot-Amsterdam	74

Amsterdamse vogelhistorie

Een balans van regionaal-ornithologische ontwikkelingen

Inleiding

Het begin van de nieuwe eeuw is een goed moment om de balans op te maken, hoe de vogelstand in onze regio zich in de afgelopen honderd jaar ontwikkeld heeft en hoe onze regionale avifauna er bij de overgang naar de 21^e eeuw en het nieuwe millennium voorstaat.

Om verschillende redenen is het nodig en zinvol om te bezien welke ontwikkelingen zich in onze regio hebben voorgedaan, in het bijzonder

- wat de 20^e eeuw ons aan nieuwe vogelsoorten heeft opgeleverd;
- welke toe- en afname van populaties zich hebben voorgedaan;
- welke vogelsoorten enkel tijdelijk of incidenteel deel uitmaken van onze avifauna; en
- welke soorten we in de loop der tijd hebben verloren.

Allereerst is er door de snelle infrastructurele veranderingen in stad en regio een voortgaande ingrijpende verandering en verarming van natuurwaarden (onder meer aan de Diemerzeedijk, het IJmeer, de Vijfhoek, Ruigoord, de Brettenzone, maar ook in de stad, ten gevolge van kantoorbouw en verkeersvoorzieningen). Daardoor veranderen halfnatuurlijke en agrarische landschapstypen in grootstedelijke suburbia, gelardeerd met recreatieve groenvoorzieningen. De vogelstand volgt en weerspiegelt deze ontwikkeling, waarbij sommige soorten verdwijnen en andere profiteren.

Desondanks hebben zich ook voortdurend veranderingen in de stedelijke en regionale vogelwereld voorgedaan, die niet eens als een verarming maar eerder als een toenemende diversiteit aan vogelsoorten en -families zijn te beschouwen. Door meer verschillende habitats, ten gevolge van het bouwrijp maken van terreinen, en door met name meer bos en parken ten behoeve van recreatie, hebben bepaalde soorten de stad veroverd als een heel geschikte verblijf- en broedplaats (meeuwen, reigers, later roofvogels). Doortrekkende vogels uit alle windrichtingen doen niet anders: voor kortere of langere tijd kiezen zij onze stad en regio als tijdelijke tussenstop of duurzaam winterverblijf.

Een tweede reden om de huidige stand van onze regionale lijst op te maken is de voortdurende uitbreiding daarvan. Als gevolg van de toegenomen soortenkennis onder aan de stad gebonden vogelwaarnemers worden herhaaldelijk nieuwe ontdekkingen gedaan in de stedelijke en regionale vogelfauna. Sommige daarvan zijn tijdelijke gasten, andere meer blijvende aanwinsten; deels betreft het nieuwe regelmatige broedvogels. Mede dankzij de groeiende schare van oplettende waarnemers groeit de lijst van vastgestelde vogelsoorten in rap tempo. Zo snel zelfs, dat we regelmatig het overzicht kwijt zijn hoeveel vogelsoorten de Amsterdamse avifaunistische lijst nu eigenlijk telt.

Een derde reden die het nodig maakt om orde te scheppen in de stand van zaken van de Groot-Amsterdamse avifauna is de recente introductie van het zogenaamde 'phylogenetisch soortconcept' (PSC), stoelend op genetische afzondering van regionale vormen met behulp van DNA-analyse. Deze techniek heeft geleid tot taxonomische afsplitsing van verschillende, voorheen als 'ondersoorten' opgevatte, regionale vormen tot zelfstandige 'taxa'. En ook al is de discussie over het PSC-concept zelf en de daarmee gepropageerde soortstatus van diverse vroegere 'ondersoorten' nog niet beslecht, het noopt toch de regionale avifaunistische lijst aan de nieuwe inzichten en nomenclatuur aan te passen.

Om de onderlinge vergelijking van oude lijsten (die zijn opgesteld aan de hand van het biologisch soortconcept) en nieuwe lijsten mogelijk te maken wordt in dit artikel de aanwas van nieuwe soorten met beide soortconcepten doorgerekend (vgl. tabel 1, p. 15).

De meest directe aanleiding voor deze historische balans was de vraag, hoeveel nieuwe soorten de afgelopen eeuw voor de regio heeft opgeleverd.

Om dat vast te stellen dient eerst bepaald te worden hoeveel vogelsoorten de Groot-Amsterdamse avifaunistische lijst telde op 1 januari 1900.

Die vraag leidde zelf weer tot een reconstructie van voorgaande avifaunistische ontwikkelingen in eerdere eeuwen. Zo ontstond een lijst van vogelsoorten, gerangschikt naar het jaartal waarin ze voor het eerst werden vastgesteld. Deze historische opsomming van nieuwe vogelsoorten, en het moment waarop zij voor het eerst zijn vastgesteld in de regio Groot-Amsterdam, biedt zowel inzicht in avifaunistische veranderingen, als in de aanwas van de Groot-Amsterdamse soortenlijst in de loop der tijd.

Een deel van deze toenemende diversiteit aan soorten betreft toevallige gasten of dwaalgasten, incidentele en onalledaagse waarnemingen die weliswaar de krenten in de pap zijn voor de doorgewinterde vogelaar, maar avifaunistisch van weinig betekenis zijn (Kist 1957); althans voor zover ze niet de voorbode zijn van blijvende vestiging van nieuwe soorten en verschuivingen in hun verspreidingspatroon. Daarom is het met name van belang vast te stellen welke van deze nieuwe soorten hier tot broeden komen, en of ze blijvend tot de grootstedelijke broedvogelstand zijn gaan behoren.

Materiaal, methode en wijze van presentatie

Dankzij een plaatselijke natuurhistorische traditie, die teruggaat tot in de 17^e eeuw, bestaan er over Amsterdam en de regio velerlei bronnen waaruit de historische ontwikkeling van de vogelstand valt op te diepen. Naast oude oorkondes en stadskeuren zijn er enige 17^e en 18^e eeuwse geleerden, waaronder dominees, apothekers, medici en natuurwetenschappers, alsook verschillende kunstschilders met belangstelling voor de vogelwereld. Pas vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw komen er uit deze kring enige

Een volwassen vrouwtje en een jong vrouwtje Kraanvogel, geschoten bij Oostzaan, 12 april 1928 (collectie ZMA, Ned. vogels III: 1002).

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMA

ornithologisch gespecialiseerde notabelen voort, veelal patriciërs met een verzameling naturaliën, waaronder opgezette vogels (Nozeman, Houttuyn, Temminck). Op basis van deze nog beperkte vogelcollecties worden de eerste soms fraai geïllustreerde vogelboeken samengesteld (Nederlandsche Vogelen dl. I-V, persoonlijke collectie-overzichten en taxonomische geschriften). De eigenlijke vogelwaarnemers zijn aanvankelijk jagers die zich specialiseren in het schieten van bijzondere vogels (de generatie Van Wickevoort Crommelin, Snouckaert van Schauburg). Pas wanneer het geweer wordt verwisseld voor de verrekijker, en er vogelbescherming wordt ingesteld, eerst van zogenaamde voor de landbouw 'nuttige vogels' (mei 1880), is er een klein aantal mensen dat van vogels kijken een hobby maakt. Daarmee beginnen ook diverse vogeltijdschriften het licht te zien, deels van aviculturistische, spoedig van natuurhistorische en ornithologisch gespecialiseerde aard (De Levende Natuur 1896, Natura 1906, Ardea 1912). Jeugdclubs van Amsterdamse scholieren richten zich op natuurstudie en vormen een district van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJN).

Als uitloeijsel van deze ontwikkelingen ontstaat in de jaren 1930 uit de afdeling Amsterdam van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging een 'Centraal Bureau voor Vogelwaarneming in Groot-Amsterdam' (1933), vier jaar later omgedoopt tot 'Centraal Instituut voor Floristisch en Faunistisch onderzoek van Groot-Amsterdam'. Tegelijkertijd wordt uit het oude Faunamuseum van Artis een zelfstandig Zoölogisch Museum gevormd, met een wetenschappelijke collectie gebalgde vogels. De regionale avifaunistiek in Groot-Amsterdam heeft daarmee een steviger basis dan menig andere regio in Nederland.

De resultaten van al deze ornithologische ontwikkelingen zijn vastgelegd in velerlei tijdschriften, boeken, dagboeken, rapporten en inventarisatieverslagen. Deze zijn nageplozen op eerste vermeldingen van het voorkomen van bepaalde vogelsoorten in de regio Amsterdam. Tevens is de collectie vogels van het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA) geraadpleegd op de daarin aanwezige eerste gevallen van vogelsoorten voor onze regio. Enige andere vogelverzamelingen zijn daarvoor schriftelijk geraadpleegd, waaronder de collectie Van Wickevoort Crommelin in het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden, en de daarin door Temminck en Schlegel bijeengebrachte vogels. Nog niet geraadpleegd zijn eiercollecties van regionale oölogen-ornithologen (Tj. Gs. de Vries, C. Neijssel, J. Walters).

In de historische presentatie van de regionaal-avifaunistische ontwikkeling ligt derhalve de nadruk en beperking op eerste vaststellingen van nieuwe vogelsoorten in de regio Groot-Amsterdam: wanneer precies, waar en door wie een bepaalde nieuwe vogelsoort is gezien, en waar documentatie daarover is terug te vinden in een publicatie, schilderij of foto, balgencollectie, etcetera. Daarbij is de regio voor de vroegste periode iets ruimer genomen, namelijk inclusief enige moerasgebieden aan de grenzen van het huidige werkgebied, omdat ze illustratief en representatief zijn voor de vroegere vogelfauna aan de stadsrand (Oostzaan, Aalsmeer, Botshol). In de hiernavolgende historische lijst worden de achtergrondgegevens van deze eerste gevallen in detail gereconstrueerd,

- omdat daarmee een soort zich voor het eerst aandient in de regionale avifauna;
- om zo de ontwikkeling van de regionale vogelstand in zijn diversiteit vast te stellen; en
- om een nauwkeurig beeld te krijgen van de ontwikkeling van onze regionaal-avifaunistische lijst in de loop der tijd.

De historische presentatie vloekt natuurlijk met de strenge taxonomische volgorde, die gebruikelijk is in avifaunistische overzichten. Om in de chronologische volgorde van aankomst van nieuwe soorten een systematische weg te vinden, is achterin een register opgenomen, waarmee soorten op jaartal van eerste vaststelling terug te vinden zijn. Alle in de regio vastgestelde vogelsoorten zijn met hun eerste waarneming (en bij broedvogels: eerste broedgeval) in de historische lijst terug te vinden.

Per nieuwe soort is nagegaan of en wanneer het tot broeden is gekomen, en welke documentatie er is over eerste broedgevallen.

Deze historische reconstructie van onze Groot-Amsterdamse vogelhistorie heeft verschillende saillante zaken opgeleverd. Dat betreft niet alleen specifieke gegevens met betrekking tot het eerste verschijnen en het vroegere voorkomen van bepaalde vogelsoorten (historisch eerste broedgevallen en andere nog niet eerder gepubliceerde gegevens), maar ook de ontwikkeling van de grote lijnen, de historische fenologie van bepaalde verwante soorten en families.

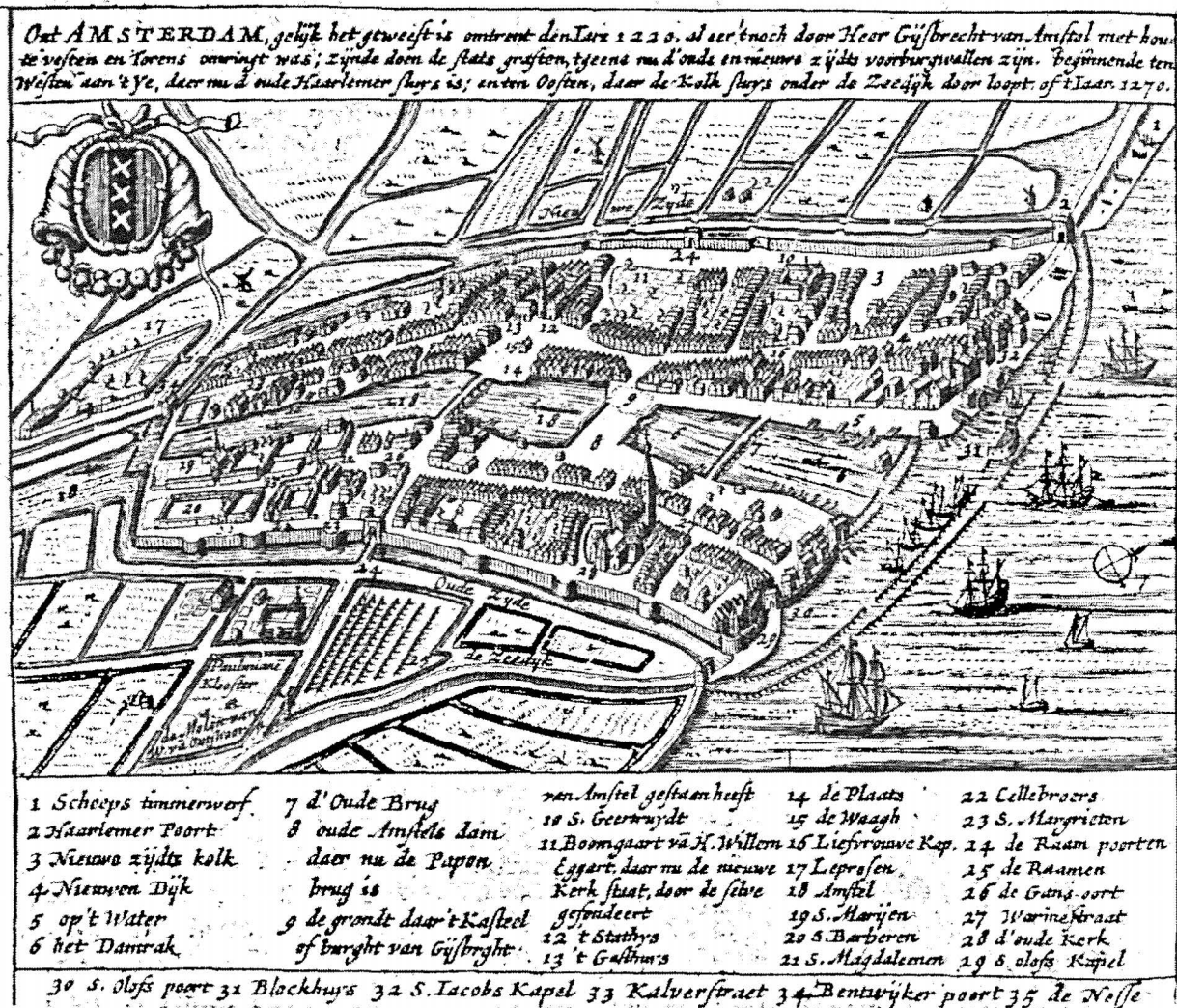
Het bijeengebrachte materiaal over eerste gevallen van vogelsoorten laat zien dat vele van de huidige bekende stadsoorten historisch pas betrekkelijk recent zijn vastgesteld; verschillende soorten waren vroeger geheel geen stadsvogel maar meden mensen (Wilde Eend, Merel, Houtduif). Voor minder bekende soorten zou kunnen gelden, dat ze door voldoende deskundige waarnemers ontdekt en op naam gebracht moesten worden. Maar diverse nu ruim vertegenwoordigde soorten waren vroeger veel

Historische fenologie van vogelsoorten

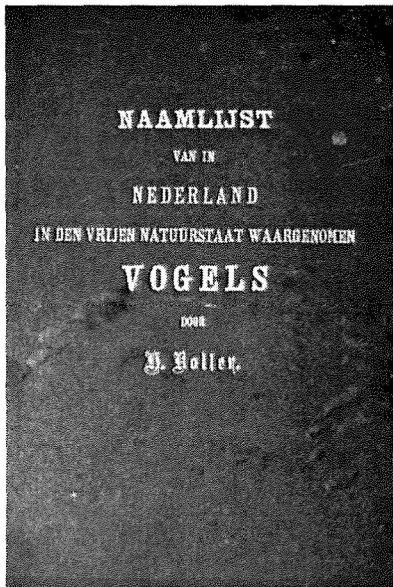
Aanvankelijk was Amstelredam een vissersdorp aan de monding van een veenrivier, omsloten door laagveenmoeras dat later als weidegrond in cultuur is gebracht. De vroegste gegevens over vogels tonen een daarbij horende vogelfauna. Naast gedomesticeerde hoenders en eenden vormt waterwild een belangrijke voedselbron voor mensen (reigers, eenden en ganzen). De bij archeologische opgravingen in de binnenstad gevonden vogelsoorten betreffen dan ook voornamelijk eetbare jachtsoorten, die mogelijk enkel door meer gefortuneerde stedelingen konden worden aangeschaft. Tussen de etensresten treffen we aan vier soorten reigers (waaronder Grote Zilverreiger), zes soorten eendachtigen, waaronder drie laagveenmoerassoorten (Grauwe Gans, Wintertaling en Wilde Eend), twee soorten gebonden aan nat weiland (Slobeend en Zomertaling), en de gedomesticeerde tamme gans en Knobbelzwaan. Daarnaast ook een Buizerd, Houtduiven en de eerste Stadsduif.

Hoewel deze opgravingsgegevens een zeer onvolledig beeld bieden van de vermoedelijk rijke vogelfauna rond de Amstel en aan het IJ, geeft het wel een indruk van een vogelfauna waarin water- en moerasvogels domineren (vgl. voor een vollediger soortenlijst de broedvogellijst van de Botshol, met 65 soorten broedend vastgesteld anno 1999).

Deze moeras- en watervogelfauna is karakteristiek voor Amsterdam en omgeving tot in de eerste helft van de 17^e eeuw. Zo behoort ook de Ooievaar tot de vogelfauna van de laat-middeleeuwse koopstad: de soort wordt zelfs door de toenmalige stedelijke overheid beschermd verklaard (1571). Een Aalscholver anno 1636 veroorzaakt een mythisch aandoende verwarring: mensen zien er nog een voorteken in van de naderende pest (Commelin 1693: 1110, Wagenaar 1760: 531; Vlek 1993: 55-57). Pas vanaf de tweede helft van de 17^e

"Out Amsterdam, gelijk het geweest is omtrent den Jare 1220, al eer't noch door Heer Gijsbrecht van Amstel met houte vaste en Torens omringt was." (kaart uit Van Domselaer 1665: 192).

Omslag van Hendrik Kollers 'Naamlijst van in Nederland in den vrijen natuurstaat waargenomen vogels' uit april 1888.

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

eeuw zijn geletterde mensen in staat kleinere vogelsoorten op naam te brengen en af te beelden. Daaronder de eerste zwaluwen en Gierzwaluw, Spreeuw, mussen en ander 'klein gevogelte'. De vroegste heel korte beschrijving van de fauna van Amstelland door Van Domselaer noemt de eerste weidevogels: Kievit, Watersnip en (Veld)leeuwerik. Ook blijken de jagers-vissers succes te hebben met de bestrijding van hun concurrenten: Vossen zijn er "gants geen; Otters zijnder ook niet veel." (Van Domselaer 1664: 273-274). Hoezeer de soortenkennis van de Amsterdammers nog onderontwikkeld is, moge blijken uit het geringe aantal aan het eind van de 17^e eeuw gedocumenteerde vogelsoorten: het zijn er nog slechts 27.

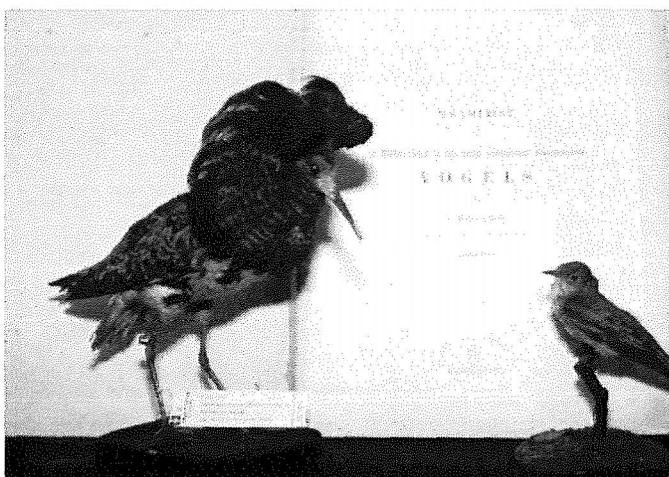
De Verlichting - op ornithologisch gebied met name belichaamd in het systeem van Linnaeus (1735; Ned. bew. door Houttuyn, 1761-1785) - brengt vogelcollectieuren ertoe hun avifaunistische kennis over Nederland te boek te stellen. De remonstrantse dominee en eerste vaderlandse ornitholoog Cornelis Nozeman (geb. Amsterdam, 1721) zet zich aan de samenstelling van een avifaunistisch overzichtswerk: *Nederlandsche Vogelen*. Dit op atlasformaat uitgevoerde plaatwerk is bedoeld om een totaal-overzicht te bieden van

hier te lande voorkomende vogels, maar deel I (1770) komt - met enige hulp van Amsterdamse verzamelaars - niet verder dan de behandeling van 42 soorten; het tweede en derde deel behandelen tezamen nog eens 84 soorten (1789, 1797).

De Nederlandse avifaunistische lijst telt dus aan het eind van de 18^e eeuw nog maar 126 beschreven soorten, terwijl tot dan voor de regio Groot-Amsterdam nog slechts 30 soorten zijn gedocumenteerd. De progressie in soortenkennis en de verbreiding ervan onder het geletterde publiek gaan dus vrij langzaam.

Pas vanaf het midden van de 19^e eeuw is er sprake van een eerste generatie veldornithologen, die zich werpen op het verkennen van een regionale avifauna, om daarmee 'bouwstoffen' aan te dragen voor een nationale avifauna. Een hunner voornaamste representanten is de Haarlemse ornitholoog-verzamelaar Jan Pieter van Wickevoort Crommelin (geb. 1830). Zijn collectie opgezette vogels, merendeels afkomstig uit Kennemerland, is voor een klein deel bijeengebracht uit de regio Amsterdam, de Zaanstreek en Waterland. In de jaren 1853-1875 verzamelt Van Wickevoort Crommelin hier 23 soorten die nieuw zijn voor de regio Amsterdam. Het betreft merendeels eenden, steltlopers en moerasvogels afkomstig van het IJ en de veengebieden rond Oostzaan.

De collectioneur-jager die in de 19^e eeuw het meest bijdraagt aan de regionale avifaunistische kennis is de Artispreparateur Hendrik Koller (1837-1891). Hij trad in dienst van Artis in 1879 en kreeg tot taak de collectie opgezette vogels systematisch uit te breiden ten behoeve van het Faunamuseum van de dierentuin. Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het zoölogisch genootschap Natura Artis Magistra stelde hij een overzicht samen op basis van de toenmalige Artiscollectie, een 'Naamlijst van in Nederland in den vrijen natuurstaat waargenomen vogels' (april 1888). Dit landelijke avifaunistische overzicht bevatte 66 voor de regio Groot-Amsterdam nieuwe vogelsoorten; totaal telde zijn lijst 295 in Nederland vastgestelde soorten,

Titelpagina en bijgewerkte tekst van Kollers Naamlijst, met v.l.n.r.: een mannetje Kempphaan, verzameld aan het Nieuwe Meer op 9 mei 1883, een Grauwe Vliegenvanger van 13 mei 1919 uit Amsterdam, en een mannetje Zwartkop van 14 april 1881 te Amsterdam.

FOTO'S: JIP LOUWE KOOIJMANS

waaronder 166 broedvogels. In de weinige jaren tot zijn overlijden verzamelde of zag Koller nog eens 10 nieuwe soorten voor de regio, hetgeen zijn persoonlijke bijdrage tot een indrukwekkend aantal van 68 soorten voor Groot-Amsterdam bracht. Niemand na hem heeft zoveel nieuwe soorten vastgesteld. Zijn eerste regionale gevallen worden nog bewaard in de collectie opgezette vogels in het ZMA (o.m. Hop en Draaihals, en een mogelijke Geelsnavelduiker). Kollers bijdrage bestaat voornamelijk uit documentatie van gewone stads- en parkvogels verzameld in Amsterdam (22 soorten), als ook diverse steltlopersoorten afkomstig van Diemen en Oostzaan (o.a. Poelsnip). De toename van het aantal vastgestelde vogelsoorten is dus in de jaren 1880 vooral te danken aan zijn actieve verzamelwerk voor het Faunamuseum van Artis. Koller legde daarmee de basis voor de kennis van de vogelstand van Amsterdam en omstreken.

Jac. P. Thijssse op excursie in het Naardermeer 28 mei 1897, met Frederik van Eeden jr. en zijn gezin. V.l.n.r.: Martha van Eeden - van Vloten, Hans van Eeden, Frederik van Eeden jr., Jac. P. Thijssse en op de achtergrond Jan Hoetmer, beroepsvisser van het Naardermeer.

In maart 1891 overlijdt Koller, en zeven maanden later Van Wickevoort Crommelin. Als opvolger van Koller wordt benoemd Paul L. Steenhuizen, een preparateur afkomstig uit Leiden (1870). En in september 1892 keert de jonge schoolmeester Jac. P. Thijssse terug in Amsterdam, na een verblijf van tweeënhalf jaar als hoofd van de lagere school te Den Burg op Texel. Deze gebeurtenissen markeren de overgang van de 19^e eeuwse generatie vogelverzamelaars naar een nieuwe generatie veldwaarnemers. Door middel van het tijdschrift *De Levende Natuur* (1896) en diverse vogelboeken (1904, 1906, 1912) geeft Thijssse de toenemende vogelkennis door aan een breder publiek. Thijssse zelf, die maar tien jaar in de regio vogelwaarnemingen heeft verricht (1893-1902) en zijn vriend Steenhuizen dragen tezamen in de loop van de jaren 1892-1922 30 nieuwe soorten bij aan de regionale avifaunistische lijst; tevens stellen zij 24 soorten vast als nieuwe broedvogel voor Amsterdam. Het betreffen vooral park- en bosvogels, waargenomen in het Vondelpark en Artis.

Bij de overgang naar de 20^e eeuw telt de Amsterdamse avifaunistische lijst 182 soorten; de meeste daarvan (152) werden pas in de tweede helft van de 19^e eeuw verzameld of waargenomen.

Bij de afsluiting van het tijdperk van de ornithologie-met-het-geweer blijkt dus, terugblikkend, dat men de eigen regionale avifauna nog maar zeer onvolledig en voor de helft kent. Die onvolledige kennis vormt echter het vertrekpunt en de stimulans voor een kleine maar groeiende groep jonge waarnemers tot het doen van nieuwe ontdekkingen, die veel meer op intensieve veldwaarnemingen stoelen. Daardoor wordt de kennis van het regionale vogelleven gestaag verder uitgebreid.

Verschillende leerling-vogelaars van Thijssse, onder wie met name Henk Delsman, Dirk Piet en Pieter de Snoo stellen mede aan de hand van zijn Vogelboekje (1912) in de eerste drie decennia van de nieuwe eeuw nog eens een veertigtal nieuwe soorten vast. Daaronder zijn enige voor de regio zeldzame gevallen: Grote Trap, Zwarte Ooievaar, Ralreiger, Roodkopklauwier, Arendbuizerd en Withalsvliegenvanger.

In de jaren dertig treedt een nieuwe generatie jonge vogelaars aan, afkomstig uit natuurclubs van verschillende Amsterdamse middelbare scholen ('Naturae discipuli' e.a.), de latere afdelingen van de Amsterdamse NJN. Zij leren hun soorten kennen op de diverse opspuitreinen aan de rand van de stad: de Amsterdampolder, de Rothoek en het Oostzanergat. Op basis van gegevens uit de jaren 1933-1936 stelt het 'Centraal Bureau voor Vogelwaarneming' van de afdeling Amsterdam van de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging de allereerste regionale avifaunistische lijst samen: *Vogels van Amsterdam* (1937). Deze lijst telt 170 soorten, waarvan 82 soorten als broedvogel worden genoemd. *Vogels van Amsterdam* vermeldt 6 nog niet eerder vastgestelde soorten (Witoogend, Wilde Zwaan, Grauwe Kiekendief, Kleine Mantelmeeuw, Sprinkhaanzanger en Frater), terwijl 4 tot 5 in deze jaren ook voor het eerst waargenomen taxa onvermeld blijven (Ijsgors, Bosuil, Rouwkwikstaart, Kuifmees en Alk). Op grond van voorgaande literatuur telt de Amsterdamse lijst dan cumulatief 242 soorten, 59 meer dan aan

het begin van de 20^e eeuw. Thijsse's werk en dat van het 'Vogelbureau' werpen hun vruchten af. De nieuwe aanwinsten voor de grootstedelijke avifauna in de eerste decennia van de 20^e eeuw bestaan voor een belangrijk deel uit bos- en struikvogels (zo'n 20 soorten), 4-5 soorten roofvogels, 5 soorten sterns en enige binnengewaaide zeevogelsoorten (waaronder Jan-van-Gent, Vaal Stormvogeltje en Kleine Alk). Onder de 80 in de jaren 1900-1939 voor het eerst broedend vastgestelde soorten zijn er verschillende die profiteren van stadsuitbreidingen: Zwarte Roodstaart (1903, 1942), Kuifleeuwerik (1928), Bontbek-, Kleine en Strandplevier (1904, 1910, 1938).

Zo is voor de Tweede Wereldoorlog de avifaunistische kennis over Groot-Amsterdam aanzienlijk uitgebreid. Opvallend afwezig in dit soortenpalet zijn ganzen en bosroofvogels.

Vanaf 1940 worden nog ruim 70 soorten, voornamelijk onregelmatige doortrekkers en wintergasten toegevoegd aan de Amsterdamse avifaunistische lijst. Daarvan hebben zeer weinig soorten het gebracht tot regelmatige doortrekkers of wintergasten (Grote Barmsijs, Kolgans). Onder de ca. 40 nieuwe broedvogels gaat het ook merendeels om onregelmatige of incidentele broedvogels, die profiteren van een tijdelijk aanwezig voorkeurshabitat (Kluut, Klein en Kleinst Waterhoen) of tot broeden komen als gevolg van de vegetatie-ontwikkeling van struikopslag naar ouder wordend bos (Buidelmees, Appelvink). Daarnaast komen er 3 soorten meeuwen broeden bij de stad, op de vlucht voor de Vos in de duinstreek. 15 nieuwe broedvogelsoorten komen enkel incidenteel tot broeden. Daartegenover staan 10 structurele aanwinsten voor de na-oorlogse broedvogellijst: Zwarte Roodstaart, Tafeleend, Putter, Bosuil, Kraakeend, Turkse Tortel, Buizerd, Havik, Sperwer en Grauwe Gans. Schaarse broedvogels van het laagveenmoeras en verschillende van stadsuitbreidingen profiterende soorten wisten niet of nauwelijks stand te houden. Meer of minder definitief verdwenen 7 soorten als broedvogel, met tussen haakjes het laatste jaar van broeden: Ooievaar (1933), Geelgors (1961), Kleine Bonte Specht (1974), Witooggeend (1983), Woudaap (1984), Strandplevier (1986) en Kuifleeuwerik (1994).

Al met al laat ook de broedvogellijst een stijging van het aantal soorten zien, hoewel enkele heel mooie soorten zijn verdwenen.

Totaal werden tot 2000 in de regio Groot-Amsterdam 302 vogelsoorten vastgesteld, geteld volgens het biologisch soortconcept (BSC), terwijl dit er 313 zijn volgens het fylogenetisch soortconcept (PSC). Daaronder werden tenminste 144 soorten met zekerheid broedend vastgesteld, waarvan ongeveer de helft regelmatig (vgl. tabel 7, p. 74).

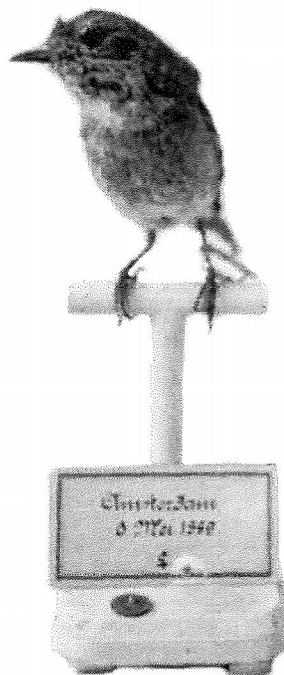
De gehele ontwikkeling overziend kan onderscheid worden gemaakt tussen oude soorten die traditioneel

Vrouwtje Kleine Strandloper, geschoten bij Oostzaan, 19 augustus 1887.

Smient, 1e jaars mannetje geschoten bij Diemen, 17 februari 1888.

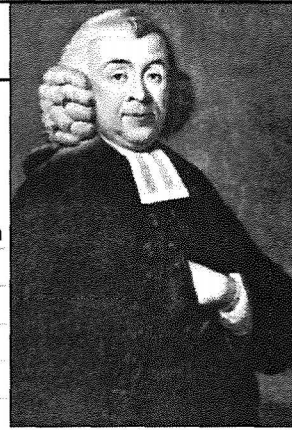

Vrouwtje (jong mannetje?) Gekraagde Roodstaart, geschoten te Amsterdam 6 mei 1889.

Tabel 1

Ontwikkeling van de Amsterdamse avifaunistische lijst

periode	nieuw	som*	broedvogels	som	*toelichting
1250-1299	1	1	1	1	
1300-1399	11	12	?	1	14 ^e eeuw: 11 nieuwe soorten
1400-1499	-	12	-	1	
1500-1599	3	15	3	4	16 ^e eeuw: 3
1600-1699	10	25	3	7	17 ^e eeuw: 10
1700-1799	5	30	-	7	18 ^e eeuw: 5
1800-1849	2	32	-	7	excl. Kaapse Stormvogel [#] , incl. Renvogel [#]
1850-1859	12	44	-	7	
1860-1869	14	58	3	10	
1870-1879	19	77	-	10	excl. Smaragdpurperkoet [#]
1880-1889	74	151	4	14	+ 1 PSC-taxon (Bonte Kraai): 152 taxa
1890-1899	30	181	17	31	PSC-taxa: 182 19 ^e eeuw: 152 nieuwe soorten; PSC-taxa: 153
1900-1909	19	200	32	63	PSC-taxa: 201
1910-1919	9	208	8	71	PSC-taxa: 210
1920-1929	18	227	16-17	88	PSC-taxa: 228
1930-1939	18	245	21-24	112	+ 3 PSC-taxa: 249, en incl. Baltische Meeuw [#]
1940-1949	13	258	13-15	127	+ 2 PSC-taxa: 264
1950-1959	8	266	4	131	+ 1 PSC-taxon: 273
1960-1969	17	283	6-7	138	PSC-taxa: 290
1970-1979	5	288	2-4	142	+ 2 PSC-taxa: 297; incl. Roze Spreeuw (1972) [#]
1980-1989	8	296	7-8	150	PSC-taxa: 305
1990-1999	6	302	5-10	144-160	+ 2 PSC-taxa = 313; excl. 4 (nog) niet aanvaarde soorten 20 ^e eeuw: 121 nieuwe BSC-soorten, 131 PSC-taxa

CORNELIS NOZEMAN (1721 - 1785)

tot onze regionale avifauna behoren en meer recente of piepjonge nieuwkomers (waarbij het opvalt hoe recent bepaalde soorten pas als broedvogel zijn vastgesteld). Het oudste lid van onze avifauna is de Blauwe Reiger (ruim 200 jaar ouder dan Ooievaar). Ook al tamelijk 'bejaard' uit historisch perspectief zijn in de 16^e en 17^e eeuw vastgestelde soorten als Kerkuil, Steltkluit, Aalscholver, Roerdomp en Nachtegaal.

Van VUT-leeftijd kunnen we de soorten noemen, verzameld in de 19^e eeuw door Crommelin en Koller; deze zijn op weg naar hun pensioenstatus maar kunnen nog wel een tijdje mee (Bontbekplevier, Oeverwaluw, Roek). In de middelbare leeftijdsgroep zitten diverse vogels van stadstuinen en parkaanleg (Merel, Spotvogel, Hout- en Holenduif). Onder de jongere soorten zijn er die het gemaakt hebben (Bosuil, Turkse Tortel), beloftevolle nieuwkomers (Buizerd, Sperwer), maar vooral veel passanten, waarvan we maar af moeten wachten of ze tot de vaste broedvogelstand gaan behoren (Groene Specht, Buidelmees, Kleine Mantelmeeuw).

Totaal broedden 18 soorten slechts incidenteel.

Eerste gevallen: waar en wanneer?

Natuurlijk is het interessant waar en in welke jaargetijden de verschillende nieuwe soorten het eerst zijn vastgesteld.

Aanvankelijk schoten de collectioneers hun watervogels en meeuwen op het IJ, steltlopers en rallen in Waterland en Amsterdam-Noord, en stads- en parkvogels in het centrum, vooral in Artis en het Vondelpark. Later bleken de Diemerzeedijk en de Watergraafsmeer interessante vindplaatsen voor nieuwe soorten. Vanaf midden 20^e eeuw raken de Botshol en het Amsterdamse Bos steeds meer in trek als waarnemingsgebieden.

Tabel 2

Aantal eerste gevallen in de verschillende sectoren van Groot-Amsterdam					
	<i>west</i>	<i>noord</i>	<i>centrum</i>	<i>zuid</i>	<i>oost</i>
1285-1799	2	1?	15	-	6
1800-1899	5	28	66	13	33
1900-1949	7	21	8	15	13
1950-1999	11	7	3	20	14
totaal	25	56	102	48	66
perc. aandeel	9%	19%	34%	16%	22%

Zolang het centrum nog niet volledig afgesloten is van het buitengebied, zijn de stadstuinen, Artis en het IJ aanvankelijk zeer productieve vindplaatsen; vooral in de Artistuinen worden verscheidene opmerkelijke soorten gevonden (o.m. de eerste Hop, Draaihals, Nachtzwaluw, Pestvogel, Drieteenmeeuw). De veengebieden rond Oostzaan en de IJsselmeerkust bij Diemen strijden om de twee-

de en derde positie. In de eerste helft van de 20^e eeuw worden de opspuitterreinen van Amsterdam-Noord en -West belangrijke plekken om nieuwe soorten te vinden (Griel, Waterrietzanger).

Vanaf de jaren 1940 verschuift de aandacht naar het Amsterdamse Bos en de Botshol, waar dan de meeste nieuwe soorten worden gevonden. In de jaren vijftig en zestig worden vervolgens de opspuitterreinen in Nieuw-West en Zuid-Oost goede plekken om nieuwe soorten aan te treffen (i.h.b. steltlopersoorten als Blonde Ruit, Poelruit, Breedbek- en Gestreepte Strandloper, Amerikaanse Oeverloper). Al met al blijft het oostelijk stadsdeel en buitengebied het tweede belangrijkste gebied voor het vinden van 'firsts', terwijl het Westelijk Havengebied maar kort belangrijk is geweest (vgl. tabel 2).

Natuurlijk spelen bij al deze uitkomsten de activiteiten en gebiedsvoorkeuren van actieve waarnemers een belangrijke rol. Maar doorslaggevend is de toenemende diversiteit in beschikbare habitats: veenmoeras en veenweidegebied, grote meren, stadsparken, tijdelijke slikgebieden en zandvlakten. Menselijke ingrepen in het landschap, aanvankelijk het in cultuur brengen van de veengebieden, het droogmalen en inpolderen van binnenmeren (Haarlemmermeer, het Binnen-IJ), de afsluiting van de Zuiderzee en later het Markermeer, het opspuiten van grote terreinen ten behoeve van stads- en havenuitbreidingen, en de aanleg van nieuwe stadsparken (Amsterdamse Bos, Sloterplaspark, Gaasperplaspark) hebben de diversiteit aan beschikbaar biotoop enorm bevorderd.

Bij de recente verdere verstedelijking van het buitengebied neemt de oppervlakte steenwoestijn evenwel verder toe en doet de toenemende menselijke infrastructuur weer afbreuk aan deze habitatdiversiteit.

Onder de nieuwkomers zijn zowel doortrekkers als zomer- en wintergasten, waardoor eerste gevallen zich in alle maanden van het jaar kunnen voordoen (vgl. tabel 3).

Het voorjaar, en in het bijzonder de mei-maand, blijkt zoals te voorspellen het beste jaargetijde voor nieuwe gevallen, zowel voor zomervogels als voor doortrekkers en dwaalgasten. Natuurlijk speelt hierbij een waarnemerseffect, van meer vogelaars die er in deze tijd op uitgaan, een rol.

Het najaar en de vroege winter blijken ook heel productieve maanden wat betreft het verschijnen van nieuwe soorten. De minste maanden van het jaar zijn de kernmaanden van zomer en winter, juni-juli en februari, wanneer er zich minder grootschalige verplaatsingen van vogels voordoen. Opmerkelijk is het hoge aantal nieuwe gevallen in maart, een maand die beter scoort dan de afzonderlijke najaarsmaanden.

Tussen de jaren onderling zijn er grote verschillen in het aantal nieuwe soorten voor de regionale lijst (tabel 4).

Het jaar 1896 waarin Thijsse regelmatig het Vondelpark bezoekt en daar diverse nieuwe parkvogelsoorten vaststelt, blijkt tevens het jaar geweest te zijn waarin de meeste nieuwe soorten voor de regio zijn ontdekt. Heel productief waren ook de jaren 1880-1889, waarin Koller veel nieuwe soorten in de regio verzamelde. In de 20^e eeuw waren de beste jaren 1903, 1926 en 1999, terwijl in nog maar 36 afzonderlijke jaren meer

Tabel 3

Maandfenologie van eerste gevallen in de regio Groot-Amsterdam							
<i>winter</i>		<i>voorjaar</i>		<i>zomer</i>		<i>najaar</i>	
december	26	maart	30	juni	12	september	22
januari	23	april	24	juli	11	oktober	24
februari	17	mei	42	augustus	21	november	28
totaal	66		96		44		74
	24%		34%		16%		26%

Tabel 4

Jaren met de meeste nieuwe soorten		
nieuwe soorten	frequentie	ontdekkingsjaren
13	1X	1896
11	1X	1885
10	2X	1881, 1887
9	2X	1882, 1888
6	6X	1860, 1879, 1880, 1889, 1899, 1903
5	7X	1664, 1884, 1886, 1926, 1936, 1999
4	5X	1855, 1878, 1883, 1929, 1967
3	19X	1859, 1872, 1873, 1874, 1878, 1892, 1895, 1900, 1901, 1905, 1925, 1934, 1935, 1937, 1939, 1943, 1958, 1963, 1964
2	20X	1858, 1866, 1897, 1910, 1911, 1915, 1919, 1927, 1930, 1938, 1942, 1945, 1947, 1966, 1969, 1972, 1979, 1980, 1989, 1996.
totaal: 62 jaren met meer dan één nieuwe soort		

JAC. P. THIJSSSE, 1897

dan één nieuwe soort werd gevonden. In 28 verschillende jaren van de afgelopen eeuw werd zelfs geen enkele nieuwe soort aan de lijst toegevoegd.

De gemiddelde aanwas van de regionale avifaunistische lijst lag in de afgelopen twee eeuwen op 1,4 nieuwe soorten per jaar. In de laatste 30 jaar lag die op 0,7 nieuwe soort per jaar.

Even spectaculair als de 20^e eeuw begonnen was, werd deze afgesloten met een opmerkelijke reeks van nieuwe soorten voor de Amsterdamse lijst (vgl. de eeuwwende 19^e/20^e eeuw met het slot van het historisch overzicht). Voor de landelijke avifaunistische lijst produceerde de regio Groot-Amsterdam sedert 1800 eerste gevallen of meldingen van 7 soorten en 1 ondersoort: Sneeuwuil, Renvogel#, Grote Aalscholver, Arendbuizerd, Baltische meeuw#, Witstuitbarmsijs#, Kleine Zwartkop en Rotskruiper (Van den Berg & Bosman 1999). Rotskruiper is een Nederlandse unicum, want (afgezien van verschillende meldingen en claims) is de soort met zekerheid niet elders in Nederland vastgesteld.

FOTO: J.H.C. DE GROOT

Notenkraaker in het Amsterdamse Bos, 11 augustus 1968 en mannetje Pestvogel, gevonden in de Zaagmolenstraat Amsterdam-Oud West, 6 februari 1996 (vondst L. Lodeizen; in coll. ZMA nr. 39265).

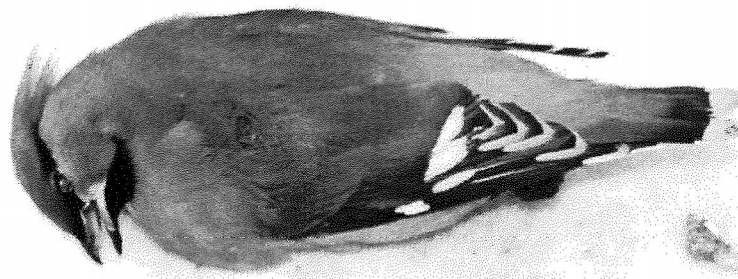

FOTO: NIKK ZIJLMANS

De rol van vogelverenigingen, tijdschriften en individuele vogelaars

We hebben gezien dat antropogene factoren in overwegende mate verantwoordelijk zijn voor de toenemende diversiteit aan vogelsoorten in de grootstedelijke regio. Allereerst de verandering van het landschap rond en in de stad door allerlei planologische ingrepen, later de verminderde jachtdruk op kraaiachtigen, ganzen en roofvogels.

Plaatselijke vogelbeschermingsmaatregelen dateren al uit de 16^e en 17^e eeuw (Ooievaar, Nachtegaal); deze zijn langzaam uitgebreid tot steeds meer soorten, en strekken zich nu ook uit tot broedende vogels en voormalig algemeen bejaagde soorten jachtwild.

Daarnaast is de historische eerste vaststelling van vogelsoorten afhankelijk van het waarnemingsvermogen van mensen, om vogelsoorten te onderscheiden alsook van hun opmerkingszin daarbij nieuwe soorten

Tabel 5

Ontwikkeling van het ledental van landelijke en Amsterdamse vogelverenigingen

<i>Ned. Ornithol. Vereeniging (Amsterdamse leden)</i>		<i>Ned. Natuurh. Vereeniging afd. A'dam, werkgroep vogels</i>		<i>KNNV-VWGA, later Vogelwerkgroep Amsterdam</i>	
1910:	21	1933:	17	1959:	27
1928:	26	1940:	30	1970:	86
		1946:	30	1980:	106
				1990:	157
				1999:	241

vast te stellen en te documenteren. De aanvankelijk langzaam, later door vogelgidsen en optiek sterk verbeterde vogelkennis, de toename van het aantal waarnemers (vgl. tabel 5) en de toename van vrije tijd om naast beroepsarbeid en gezinstaken naar vogels te kijken, zijn er waarschijnlijk voor verantwoordelijk, dat er steeds weer nieuwe soorten ontdekt worden.

Bovenstaande tabel laat in de eerste 60 jaren van de 20^e eeuw een betrekkelijk stabiel beeld zien van het aantal Amsterdammers, dat lid is van een landelijke of later van een regionale vogelvereniging. Pas vanaf de jaren zestig zet een stevige groei van het ledental in. Het is duidelijk dat hierdoor de ontdekkingskans van nieuwe soorten in de regio toeneemt.

De documentatie van deze eerste regionale vogelwaarnemingen hangt ten derde in aanzienlijke mate af van het feit dat er natuur- en vogeltijdschriften waren, die het de moeite waard vonden ze te publiceren. Vanaf eind 19^e eeuw verschijnen er natuurhistorische en ornithologische periodieken, waarin waarnemers hun regionale waarnemingen konden publiceren. Zo startten Heimans, Thijsse en Jaspers in 1896 het veelzijdige maandblad *De Levende Natuur*, waarin vooral Thijsse en zijn volgelingen publiceerden, en verscheen vanaf 1911 het tijdschrift *Ardea*, met bijdragen van onder meer Steenhuizen.

Vanaf midden jaren dertig zijn er gespecialiseerde regionale periodieken, waarin Amsterdamse vogelwaarnemingen worden gepubliceerd: *De Waarnemer* (1936-1941) en zijn opvolger *Mededeelingen van het Centraal Instituut voor Floristisch en Faunistisch onderzoek in Groot-Amsterdam* (8 afl. 1942-1951; beide uitgaven van de afd. Amsterdam der Ned. Natuurhistorische Vereniging), en *De Inktzwam*, het blad der Amsterdamse NJN (1937-1994).

Terwijl het N.N.V.-periodiek begin jaren vijftig ter ziele gaat, verschijnen Amsterdamse ornithologische publicaties in *Ardea*, *Limosa*, *De Levende Natuur* en *Het Vogeljaar* (door resp. Sluifers, Walters, Frieswijk & Bresser, Van Drooge en Brander). Vanaf 1963 verschijnt vier maal per jaar het *Mededelingenblad van de KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam*, sedert april 1981 tot en met heden voortgezet als *De Gierzwaluw*.

Vaak werd een nieuwe soort door een afzonderlijke vogelaar ontdekt. Nogal eens hadden de betreffende waarnemers daarbij nauwelijks of geheel niet in de gaten, dat ze een eerste geval vaststelden voor hun eigen regio. Vandaar dat bij elk nieuw geval zoveel mogelijk is genoteerd wie de soort bijdroeg aan de regionaal-avifaunistische lijst. Vervolgens is nagegaan wie zich wat betreft het vinden van nieuwe soorten in Groot-Amsterdam het meest verdienstelijk heeft gemaakt.

Aan de hand van dit criterium is een lijst opgesteld, een soort 'top-honderd' van ontdekkers van vogelsoorten in de regio, waarin alle 120 waarnemers van een nieuwe soort zijn opgenomen (zie pag. 20).

Het is duidelijk dat degenen die vóór 1900 actief waren, nog veel mogelijkheden hadden om aanvullingen voor de Amsterdamse lijst te vinden, in de vorm van nog tamelijk algemene en eenvoudige soorten.

Hoe later in de 20^e eeuw des te meer het bij nieuwe vaststellingen om onregelmatige of zeldzame soorten handelt. Daardoor figureren naast de bekende veldornithologen enige minder bekende vogelaars uit de 19^e en vroeg-20e eeuw hoog in de top-tien. Hun verdienste is het vooral vroeg in de geschiedenis verslag te hebben gedaan van hun vogelwaarnemingen in bepaalde vogelrijke gebieden (bijv. Thijsse over het Vondelpark, Steenhuizen over Artis, Delsman over Zeeburg en de omgeving van het Nieuwe Meer, Labouchère over de grachtentuinen). Hoe meer soorten al ontdekt zijn, des te moeilijker het wordt om nieuwe soorten vast te stellen. Wat dat betreft worden respectabele posities ingenomen door met name P.C. de Snoo (geb. 1908) en J.E. Sluifers (geb. 1912). De vogelaars van na de Tweede Wereldoorlog hebben waarschijnlijk veel meer velduren moeten maken om een nieuwe soort in de regio vast te stellen, omdat het steeds meer schaarse doortrekkers, danwel echte dwaalgasten betrof.

Na de oorlog zijn er dan ook maar 7 waarnemers, die ieder nog 3 nieuwe soorten voor de regio wisten vast te stellen (Sluiters, Frieswijk, Bakker, De Roever, Swart, Van Duin en Vogelzang). In alle gevallen handelt het om vogelaars die vele uren in het veld doorbrachten. Slechts vier van de meest-actieve babyboomers wisten er voor zich nog 2 regionale 'firsts' uit te halen, terwijl de meesten van hen op z'n best maar één enkele nieuwe soort aanbrachten (bijv. Oreeel, Schoevaart, Visbeen, Van Groen).

Totaal waren er 120 waarnemers nodig om de algehele soortendiversiteit van de Groot-Amsterdamse avifauna vast te stellen. Voor 95 procent waren dit mannen, terwijl er maar acht vrouwen bij nieuwe ontdekkingen betrokken waren.

Toch was er al in de jaren tachtig van de 19^e eeuw een mej. Kruiemel, die een vogelcollectie aanlegde met de eerste in de regio verzamelde Slechtvalk, alsook de eerste Grote Bonte Specht. Een zekere mej. Hollefeld zag in haar Keizersgrachttuin de eerste Withalsvliegenvanger voor de regio (mei 1929). Het enige regionale geval van een Baardgrasmus, en pas het tweede voor Nederland, werd vastgesteld door Gré van der Baan (mei 1948). Memorabele eerste vaststellingen zijn ook het mannetje Bruinkopgors gevangen door mevr. Kuperus (juli 1963), of nog recent de een-vrouwswaarneming door Ellen de Bruin van een Witkeelgors aan de Diemerzeedijk (3 mei 1997).

Conclusie

In de afgelopen eeuw zijn 121 nieuwe vogelsoorten (c.q. 131 'taxa') voor de regio vastgesteld, hetgeen het huidige totaal van de Groot-Amsterdamse lijst gebracht heeft op 302 vogelsoorten, c.q. 313 taxa. Daarvan werden 20-25 soorten maar één keer (met zekerheid) waargenomen:

Tabel 6

Enmalig in de regio vastgestelde vogelsoorten

Sneeuwuil	1806	Vale Lijster*	1977	Roodstuitwaluw	1992
Renvogel#	1850	Orpheusspotvogel	1980	Krekelzanger#	1992
Arendbuizerd	1905	Amerikaanse Oeverloper	1980	Vale Gier*	1993
Baltische Mantelmeeuw#	1930	Kleine Zwartkop	1980/1981	Witkeelgors#	1997
Baardgrasmus	1948	Sperwergrasmus	1981	Kleine Canadese Gans#	1998
Blonde Ruiters	1955	Indigogors*	1989	Huiskraai*	1999
Steppevoorkstaartplevier	1958	Rotskruiper*	1989	Kortteenleeuwerik	1999
Steppehoen	1963	Iberische Tjiftjaf	1990	Graszanger	1999
Steppekievit	1968				

* /# : Aanvaard / resp. niet aanvaard (5) door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA).

Naast deze ontwikkelingen heeft ook de broedvogellijst een opmerkelijke progressie te zien gegeven, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Voor de Tweede Wereldoorlog zijn 112 soorten voor het eerst met zekerheid broedend vastgesteld. Sedertdien werden daar nog eens zo'n 40 broedvogels aan toegevoegd, de meeste onregelmatige en incidentele. Met zekerheid zijn 144 wilde soorten broedvogels vastgesteld.

Elk decennium kende enige opmerkelijke nieuwelingen aan het broedvogelfront: een invasie van Steltkluten in de jaren dertig, eerste regelmatige broedgevallen van Zwarte Roodstaart, Krooneend en Witoogend in de jaren veertig, Klein Waterhoen in de jaren vijftig, Kleinst Waterhoen en een kolonie Witwangsterns in de jaren zestig, veel Strandplevieren in de jaren zeventig, Blauwborst en Buidelmees als reguliere broedvogel sedert de jaren tachtig, en de opmars van bosroofvogels in de jaren negentig.

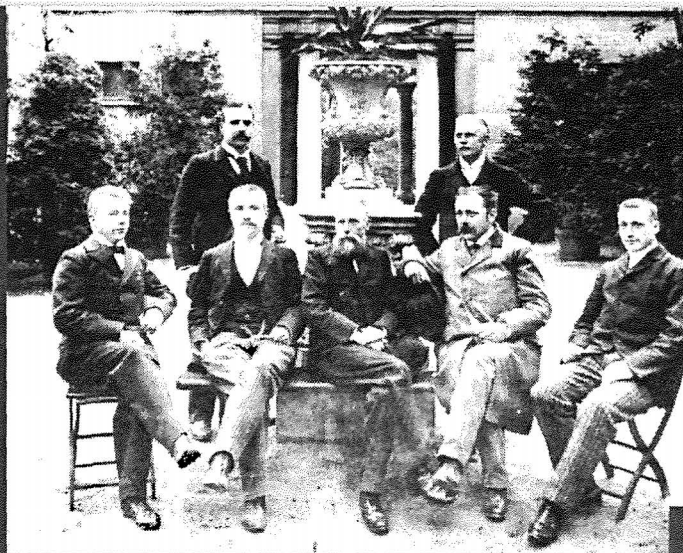
In het hierna volgende chronologisch soorten-overzicht kunnen al deze ontwikkelingen gedetailleerd worden nagelezen.

Top-honderd

van ontdekkers van nieuwe vogelsoorten
in de regio Groot-Amsterdam

V.l.n.r.: Jan Pieter van Wickevoort Crommelin, Jac. P. Thijssse en Henk Delsman.

Artismedewerkers met rechts Paul Louis Steenhuizen, omstreeks 1893.

Ranglijst van vogelwaarnemers, opgesteld op grond van het aantal door hen ontdekte nieuwe vogelsoorten voor de Amsterdamse avifaunistische lijst. Tevens namenregister van vogelwaarnemers op het chronologisch soorten-overzicht 1285-1999.

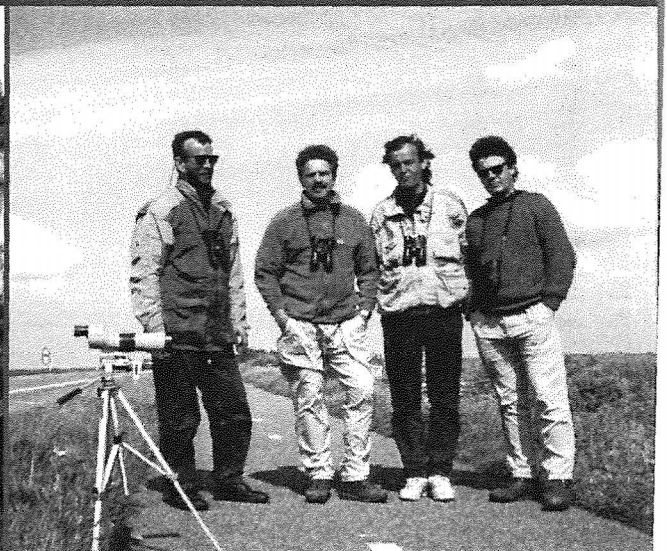
		ontdekkingsjaren	nieuwe soorten		ontdekkingsjaren	nieuwe soorten	
1	H. Koller	1878-1890	68	27	M. d'Hondecoeter	1670	2
2	J.P. van Wickevoort Crommelin	1853-1879	24	28	F.E. Blaauw	1881-1891	2
3	J.P. Thijssse	1893-1902	17	29	mej. Kruiemel	1887-1889	2
4	P.L. Steenhuizen	1892-1922	13	30	M.E.G. Bartels	1895-1899	2
5	J.E. Sluiters	1937-1961	10	31	E. Heimans	1897	2
6	P.C. de Snoo	1925-1926	8	32	J.W.C. de Koning	1902/1903	2
7	T. van Domselaer	1636-1664	6-8	33	A.E.H. Swaen	1903	2
8	K.H. Voous	1930-1959	3-5	34	J.A. Sillem & J.G. van Marle	1908-1915	2
9	H.M. Labouchère	1860-1868	4	35	H.C. Siebers	1911	2
10	H.C. Delsman	1903-1907	4	36	Tj. Gs. de Vries	1926-1935	2
11	A.A. Hinloopen	1941-1964	4	37	D. Piet	1929-1936	2
12	H. Schlegel	1850-1864	3-4	38	R.J. Benthem	1932-1934	2
13	A.L. Fischer	1887-1892	3-4	39	G.J. van Bladeren	1968-1972	2
14	J. C. Ladiges	1939-1942	2-4	40	C. Kerbert	1902-1905	2
15	M. Houttuyn	1788-1797	3	41	W. van Dieren & T. Hunger	1919	1-2
16	C. Eykman	1898-1901	3	42	P.B. Jansen	1927-1937	2
17	F. Koster	1935-1937	3	43	P.W. Brander	1943	1-2
18	H. van der Lee	1943-1946	3	44	C.H. de Kruijf	1954-1964	1-2
19	J.J. Frieswijk	1952-1966	3	45	C.J. Temminck	1806-1807	1(-2)
20	M. Bakker	1958-1964	3	46	G. van Amstel IV	1285	1
21	A.N. Swart	1963-1974	3	47	J. de Gheyn	1600	1
22	J.W. de Roever	1958-1966	3	48	A. Buurt	1770	1
23	G. van Duin	1979-1999	3	49	hr. Lowenström	1872	1
24	F. Vogelzang	1980-1999	3	50	gebr. G. & H.W. de Graaf	1884	1
25	K. Straatman	1971-1999	2(-3)	51	K. Swierstra	1888	1
26	J. van den Vondel	1637-1642	2	52	J. ter Meiden jr.	1896	1

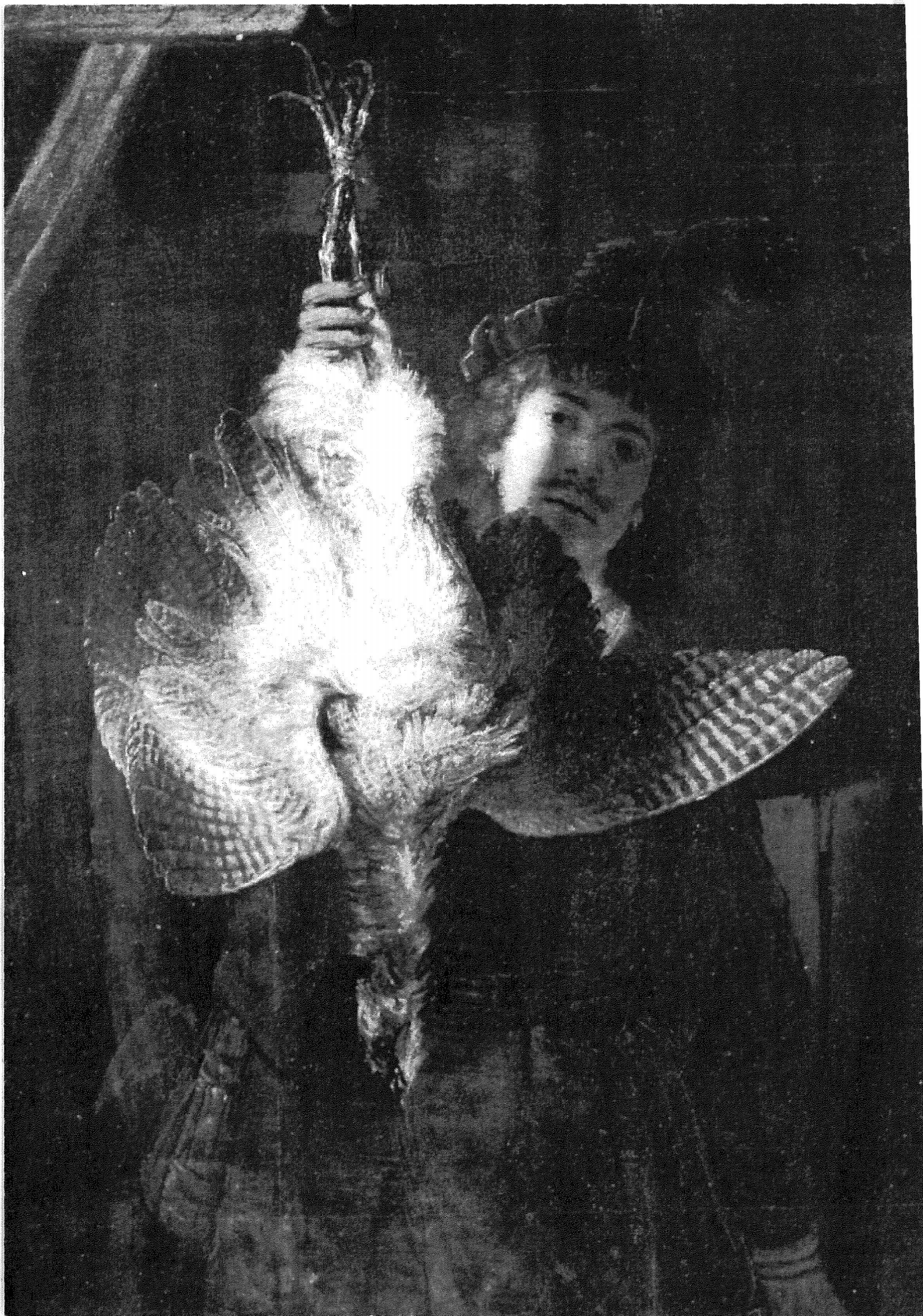
53	R. Snouckaert van Schauburg	1900	1	81	P.C. Meijer (+ Swart & de Kruijf)	1965	1
54	hr. Asperen	1905	1	82	fam. P. Meeth (+ De Roever)	1966	1
55	F. Quené	1910	1	83	E.J. van IJzendoorn (+ Frieswijk)	1966	1
56	gebr. Van Heurn	1910	1	84	H. Bresser (+ Frieswijk)	1967	1
57	E. Maarse	1920	1	85	hr. Rozendaal	1967	1
58	J. Verwey	1925	1	86	W.D. Jansen	1967	1
59	mej. M. Hollefeld	1929	1	87	H. Niesen & T. van Spanje	1968	1
60	F. Haverschmidt & G.J. van Oordt	1929	1	88	Bonten & Veenstra (+ Swart)	1969	1
61	P. Op de Coul	1929	1	89	J. Walters	1969	1
62	B. Hamel & C. van Sparrendak	1930	1	90	M. & G. Bos	1972	1
63	S. van Angeren	1930	1 [#]	91	M. v.d. Berg (+ Arntzen & Straatman)	1973	1
64	L.A. Jägerskiöld	1930	1 [#]	92	T. van der Have	1977	1
65	L.C. Jonker	1935	1	93	J. Swaab	1979	1
66	S. Pinkhof	1936	1	94	E. van Gool	1980	1
67	H.J. Slijper	1940	1	95	S. Schoevaart	1982	1
68	H.W. Fischer	1942	1	96	R. van Beusekom	1988	1
69	D. de Jonge	1942	1	97	fam. Ides & hr. Dorgelo	1989	1
70	A.A.J.H. Marres	1946	1	98	R.J.J. Vlek & A.J. van Loon	1990	1
71	J. Hittinger	1947	1	99	D. Groenendijk	1992	1
72	J.G.S. Overmaat	1947	1	100	R. Geene & D. Tempelman	1992	1
73	mej. S.M. van der Baan	1948	1	101	F. Padmos	1993	1
74	W. de Gier	1949	1	102	F. Visbeen	1996	1
75	J. Veenman & A. Wiggelaar	1950	1	103	A.L. Pieters, J. Koerts & G. Roosien	1996	1
76	hr. Eigenhuizen (+ C. de Kruijf)	1954	1	104	E.A.H. de Bruin	1997	1 [#]
77	NJN district IV	1958	1	105	W. van der Waal	1998	1 [#]
78	mevr. H. Kuperus	1963	1	106	W. van den Brink	1999	1
79	B. Keizer & CJN	1963	1	107	F. van Groen	1999	1
80	G.J. Oreel (+ De Roever)	1964	1	108	P. Bergkamp	1999	1

Excursie van de Vogelstudiegroep Amsterdamse Bos, circa 1961, met op de fiets ons latere erelid Bien van Drooge.

Het Vogeloverleg Diemen op hun 17e 'Grote Soortenjaagdag', 15 mei 1993 bij kilometerpaal 20.0 op de Oostvaardersdijk; v.l.n.r. René Stet, Rob Sjouken, Fred Vogelzang en Guus van Duin.

Nieuwe vogelsoorten in Groot-Amsterdam door de eeuwen heen

Vogelsoorten uit de Middeleeuwen

1285

Blauwe Reiger *Ardea cinerea*

De eerste gedocumenteerde kolonie van deze soort in onze regio was het 'Reygerbosch in 't lant van Amestelle', gelegen in het Bindelmerebroek (het Bijlmermeer), indertijd een moerassig broekbos. Gijsbrecht van Amstel noemt het in een verzoeningsbrief aan de Bisschop van Utrecht van 20 oktober 1285 "dat bussche daer die reyghers inne broeden" (Oorkondenboek van Holland en Zeeland dl. II, nr. 571, p. 249-250; Wagenaar dl. I, 1760: 85; ter Gouw, Amstelodamiana dl. 2: 116-117, Van der Loos 1906: 55). De exacte ligging van dit reigerbos, langs de Amstel boven Ouderkerk of aan het Bijlmermeer, is uit de primaire bronnen niet op te maken (Wagenaar 1760: 87, Van der Loos 1906: 57-58).

Het bezit of gebruik ervan is geruime tijd omstreken geweest. Sedert 1177 was dit leengoed het eigendom van de Bisschop van Utrecht. In 1285 zagen de Heren van Amstel af van hun leenrecht op Bindelmeerbroek en het reigerbos. Dat werd in oktober 1285 door het bisdom van Utrecht overgedragen aan de Graaf van Holland. In april 1298 betwistte Graaf Jan I van Holland het eigendomsrecht van de Utrechtse bisschop Willem op dit bos. In het jaar daarop wees de Graaf van Holland het zichzelf toe, omdat het vóór 1177 bezit van de familie Van Amstel was geweest (Oorkondenboek van Holland en Zeeland dl. I, nr. 155, p. 99 en dl. II, nr. 1028, p. 467; van Mieris 1753: 593, A. Scheygrond, Het Vogeljaar 36: 81).

De nestbomen en de daarin broedende 'grauwen reygers' en "alle ghevoghelt dat daer in broedet ende voedet" waren beschermd tegen illegale houthakkerij; dit om de reigers 'alse ghewoenliken is' aan herbergen te leveren (brief van Hertog Albrecht van 10 juli 1363). Dat ze inderdaad gegeten werden bleek bij opgravingen in de binnenstad van Amsterdam: als resten van menselijke consumptie werden 4 Blauwe Reigers gevonden, daterend uit de 14^e eeuw (Clason 1967, Baart et al. 1977: 495).

Tussen 1346 en 1418 werd het reigerbos door negen opeenvolgende opzichters-houtvesters beheerd, ten behoeve van de jacht en houtvesterij (Rendorp, Verh. over het Recht van de Jagt, 1777: 49-50). Waarschijnlijk is het in de 15^e eeuw door een zware zuidwesterstorm verwoest, mogelijk tijdens de Sint-Elizabethsvloed van november 1421.

De eerste meer recente broedgegevens van Blauwe Reiger in de regio dateren pas van 1910, wanneer E. Heimans voor het eerst 2 nesten van Blauwe Reigers vaststelt op Frankendaal (DLN 15: 63, De Graspieper 15, 2: 50).

1300-1350

In de jaren 1962-1972 werd archeologisch onderzoek verricht in het centrum van Amsterdam (Van Regteren Altena, 1966; Clason, Paleohistoria vol. XIII A: 25, XIII B: 29 en 36, Baart et al. 1977). Daarbij bleek: "People in medieval Amsterdam consumed a large number of birds, not only domesticated ones but also birds that could be obtained only in the marshy surroundings of Amsterdam." Vooral in een 14^e eeuwse vuilnishoop langs de oude Amstedijk ter hoogte van de Nes, hoek Wijde Lombardsteeg werden veel vogelresten gevonden. Opgegraven werden botten van 20'n 10 tot 14 min of meer wilde vogelsoorten, de meeste water- en moerasvogels:

Knobbelzwaan *Cygnus olor*

Er werden 5 Knobbelzwanen opgegraven, op vier verschillende locaties langs de Binnen-Amstel. Deze ex. stammen dus van vóór toekenning van het 'heerlijk recht' tot het houden van zwanen, anno 1529 (vgl. Jrb. Amstelodamum 14: 16, Timmermans in Melchers & Daalder 1996: 37). Tot 1672 zwommen er tamme zwanen in de gracht (Jrb. Amstelodamum 30, 1933: 5).

De eerste levende ('halfwilde') dateren van 4 december 1938 28 ex. richting noord bij Uitdam (Waarn. III, 3: 2), totaal >100 ex. die maand. Gedurende de vorstperiode 1941 waren er ca. 80 ex. in een wak bij Zeeburg (*Ardea* 31: 115). Eerste broedmeldingen: in 1902 een paar met 6 juv. in het Vondelpark, wv. 5 opgegeten door ratten (Thijssse, Handelsblad 21-5-1902 en 7-6-1902) en een broedgeval bij IJdoorn, 31 maart 1927 (dagboek C. De Graaf, in archief VWGA).

Grauwe Gans *Anser anser*

Resten van 28 tamme of Grauwe Ganzen werden opgegraven op vijf verschillende plekken in de binnenstad (Baart et al. 1977: 495).

De eerste levende exemplaren dateren pas uit de jaren twintig en dertig van de 20^e eeuw: "Soms overvliegend" over IJdoorn. "Ook dikwijls in den trektijd de typerende excrementen gevonden." (De Snoo, Lijst van vogels waargenomen in den IJdoorn 1925-1927). In het najaar van 1933 "op den trek waargenomen op het Oostzanergat en in de Gr. IJpolder" (Vogels van A'dam 1937: 5), alsook 28 december 1933 over de Nieuwe Oosterbegraafplaats (dagboek Voous). Eerste broedgevallen: in 1988 2 p. bij Uitdam; op 16 maart van dat jaar werd een paar met zes jongen gezien bij de Oosterpoel (v.d. Waal, Gzw. 27, 3: 4 en Gzw. 30, 3: 69; Visbeen, De Graspieper 14, 3: 130). In april 1999 werd een kolonie vastgesteld van minimaal 165 p. op het Werkeiland bij de Vijfhoek; dit is de grootste concentratie bijeen broedende Grauwe Ganzen ooit vastgesteld (Vogelzang en Roosien; foto's F. Nordheim).

Slobeend *Anas clypeata*

Aan de Nes groeven archeologen een middeleeuwse Slobeend op.

In deel III van *Nederlandsche Vogelen* (1797: 253 en pl. 130) beschrijft Houttuyn een ex. hem aangeleverd uit Waterland (Ardea 62: 97). Een eerste gedateerd geval is: 28 maart 1887 een vrouwtje geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 68). Broedvogel aan het Barnegat en in IJdoorn 1935, dus na de afsluiting van de Zuiderzee (Vogels v. A'dam 1937). Daarvóór ontbreken expliciete broedvermeldingen.

Wilde Eend *Anas platyrhynchos*

Er werden 32 Wilde Eenden opgegraven, op vier locaties.

Op 2 maart 1861 is in de omgeving van Amsterdam een melanistisch ex. verzameld (coll. Crommelin; NTD 1863: 174 en 1866: 311, Jentink 1894: 67). De eerste veldwaarneming van deze soort is 29 augustus 1896 bij Zeeburg (Thijssse DLN 2, 1897: 133). Terwijl Thijssse over de soort in het Vondelpark zwijgt, wordt de Wilde Eend pas als broedvogel gemeld in 1906 aan het Nieuwe Meer (L. de Vries; Waarn. III, 2: 2). De soort wordt dan nog als zeer mensenschuw beschreven (DLN 10: 215). In 1921 een eerste binnenstad-broedgeval in Artis (Steenhuizen; Ardea 10: 182).

Zomertaling *Anas querquedula*

Uit de 14e eeuwse vuilnishoop aan de Nes werd een bot van een Zomertaling opgegraven. Het eerste gedateerde geval is 12 maart 1893 een adult mannetje geschoten te IJpendam, Waterland (Koller nr. 104, niet teruggevonden in het ZMA). De eerste balg is een mannetje van maart 1899 uit Oostzaan, opgezet in het ZMA, nr. 257-13-14. Eerste broedvermelding: waarschijnlijk broedvogel in het Barnegat, Waterland medio jaren dertig (Vogels van Amsterdam 1937).

Wintertaling *Anas crecca*

Er werden 7 ex. van deze soort opgegraven, waar onder één op Nes nr. 74. Een eerste ex. werd verzameld 9 april 1869 op het IJ (coll. Crommelin; Jentink 1894: 70). De eerste veldwaarneming is van 20 februari 1896: 6 mannetjes IJmeer/Diemerzeedijk (Thijssse; DLN 11: 189). De Wintertaling werd voor het eerst broedend vastgesteld ca. 1925-1926 in polder IJdoorn: "Op trek algemeen. Ook heeft deze taling gebroed." (De Snoo, Lijst van vogels waargenomen in den IJdoorn 1925-1926).

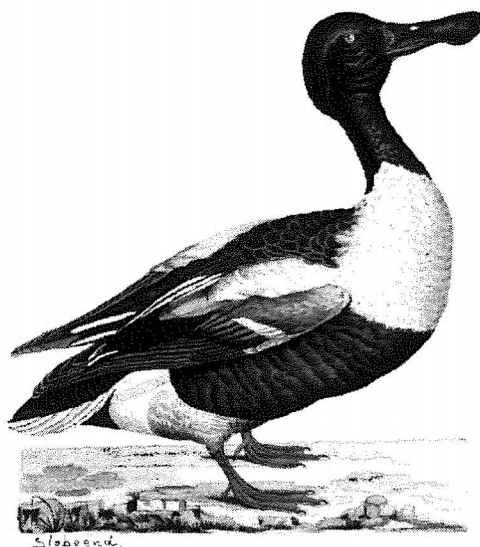
Roerdomp *Botaurus stellaris*

In de middeleeuwse vuilnishoop aan de Nes nr. 74 werd een bot van een Roerdomp gevonden, daterend uit de eerste helft van de 14e eeuw (Baart et al. 1977: 495).

In 1639 werd een Roerdomp afgebeeld door Rembrandt, in een zelfportret (Het Vogeljaar 35, 1986 (6): 338; White & Buvelot, tentoonstellingscatalogus Rembrandt Zelf, 1999: 167). Volgens de laatste bron bezat Rembrandt anno 1656 een balg van de soort. 'Putoors' behoorden tot het jachtwild in Amstelland (Van Domselaer 1664: 274). Het eerste gedateerde geval van Roerdomp is 15 december 1925 vondst van een vrouwtje bij Amsterdam (coll. ZMA nr. 24937). Eerste broedindicaties: roepend mannetje in het oeverland van de Amstelveense Poel in de jaren twintig (Landwehr, Boswandeling 9, 1969: 19) en aan het Barnegat april-mei 1928 (P.B. Jansen, Ten Kate 1936: 19); 2 nesten hier gevonden in 1939 (Waarn. IV,

ANAS CLYPEATA, Mas.

TEKENING: JAN CHRISTIAAN SEPP, UIT NEDERLANDSCHE VOGELN DL III

Het mannetje Slobeend uit Waterland, vóór 1797.

2&3: 2, DLN 45: 31). Koster publiceerde een bij Amsterdam gemaakte nestfoto, van ca. 1938 (Natuurleven in en om Amsterdam, 1939: 34).

Grote Zilverreiger *Casmerodius albus*

Uit de middeleeuwse vuilnishoop aan de Nes werd ook een bot van Grote Zilverreiger opgegraven (Clason, *Paleohistoria* 13 B: tabel 38, p. 29; Gzw. 33, 3: 120). Het eerste levende ex. dateert pas van 13 mei 1968 1 ex. ten NO van Zuiderwoude (Kop; archief CNA, GAA 1282: 86).

Lepelaar *Platalea leucorodia*

In de Nes nr. 74 werd een middeleeuwse Lepelaar gevonden, de allereerste voor Amsterdam en voor Nederland, ook daterend uit de eerste helft van de 14e eeuw.

In de 18e eeuw was de soort broedvogel in de Haarlemmermeer: "ook, naer my van goederhand bericht geworden is, hier en daer omstreeks het Haerlemsche Meyr." (Nozeman; Nozeman & Sepp, *Nederlandsche Vogelen*, tweede deel, 1789, p. 171). Recent was er een eerste broedpaar in de Botshol, in 1998 en 1999.

Buizerd *Buteo buteo*

Uit de middeleeuwse vuilnishoop werd ook een Buizerd opgegraven. De eerste waarneming van levende ex. stamt uit maart 1902: enige trekkend over het Vondelpark (Thijssse; *Het Vogeljaar*, 1923: 424). Het daarop volgende geval is pas 5 april 1930 1 ex. op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (D. Piet, *Vogelwaarnemingen N.O.B.* 1907-1982).

Eerste broedvermelding: op begraafplaats Zorgvlied in 1984 (B. Veldhuisen; *Bur. Stadsecologie, Ecol. Advies Zorgvlied* 1995). In 1992 werd het eerste broedgeval vastgesteld in het Amsterdamse Bos, nabij de Amstelveense Poel, en in 1996 in Amsterdam-Noord (Melchers & Daalder 1996: 65).

Houtduif *Columba palumbus*

Er werd aan de Nes een middeleeuwse Houtduif opgegraven.

In *Nederlandsche Vogelen* (dl. I, 1770 pl. 4) beeldde Sepp een Houtduif af uit de collectie van J.C. Klockner (Amsterdam). Een eerste gedateerd geval is: 13 jan. 1887 een jong vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 44, Koller nr. 1032). De eerste nestelende Houtduiven worden gemeld door Thijssse in het Vondelpark, begin april 1902 (*Alg. Handelsblad* 5-4-1902).

Later in de binnenstad: in 1924 een nest boven een zonnescherm in de Utrechtsestraat (Steenhuizen, *Jrbr. Cl.N.V.* 14: 52).

De botten van bovenstaande opgravingsgevallen worden bewaard in het Depot Bodemvondsten, in Wormer aan de Zaan (med. dr W. Prummel, Inst. v. Archeologie Univ. Groningen).

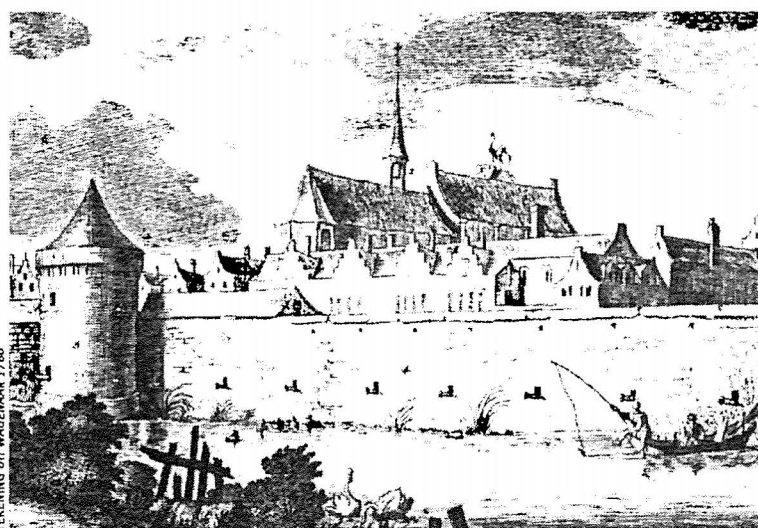
Vogelsoorten uit de 16^e, 17^e en 18^e eeuw

1500

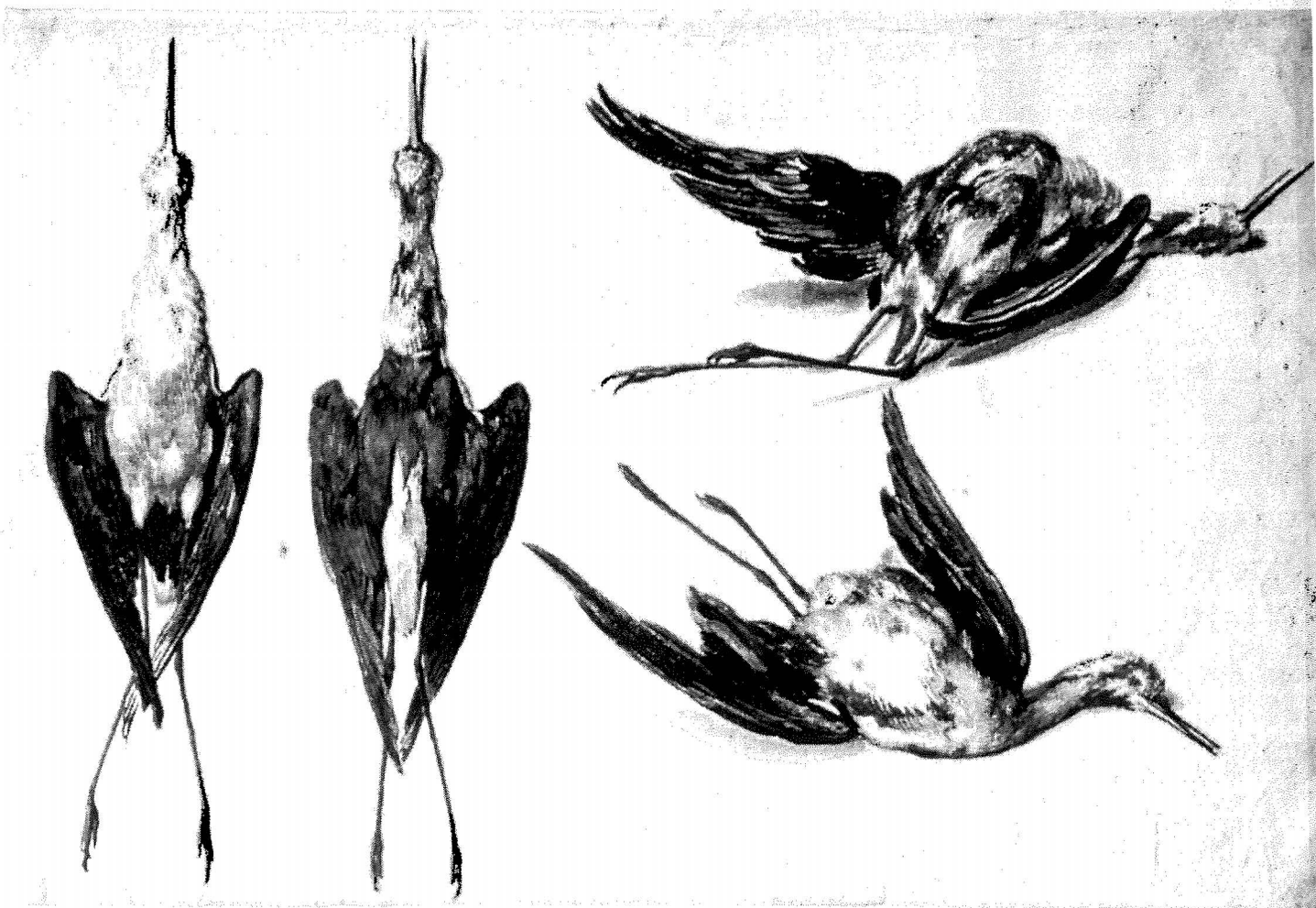
Ooievaar *Ciconia ciconia*

Omstreeks 1500 broedde een paar op het Karthuizer klooster (A. & H. Algra "Dispereert niet. Twintig eeuwen historie van de Nederlanden", deel I, p. 128/129). Dit klooster stond ten NW van de toenmalige stad, in de huidige Noord-Jordaan. Een oude keur van 5 april 1571 biedt de Ooievaar 'hier ter Stede ... nestelende' bescherming (*Handvestenboek van Amstelredam* p. 1034; Emeis 1941: 11).

In de 15^e en 16^e eeuw broedden nog ca. 7 p. op de kloosters aan de burgwallen in Amsterdam-Centrum, m.n. op de Oudezijds Voorburgwal en Kloveniersburgwal alsook nabij het Begijnhof (vgl. Wagenaar 1760: 38 e.v.).

Een paartje Ooievaars nestelend op de kerk van het klooster St. Maria Magdalena in Bethaniën (1462-1585), gelegen tussen de Oudezijds Achterburgwal en de Vesten, thans Kloveniersburgwal ter hoogte van de Koestraat.

Aquarel van een Steltkluut, die eind 16^e eeuw 'in de al dan niet naaste omgeving van Amsterdam bemachtigd is', door Jacques de Gheyn (1565-1629).

1596

Kerkuil *Tyto alba*

In 1596 en 1597 een broedgeval in de Oude Kerk, Oudekerksplein Amsterdam-Centrum (Uitgiftboeck v.d. Oude Kerk, Amstelodamum 39, 1952: 116, contra Huizinga in Vogels nr. 50, 9: 68). Het tweede gedocumenteerde broedgeval dateert van 1928, in het Nijlpaardengebouw van Artis (C.A. van Ee, *in litt*; foto in archief VWGA).

1600

Steltkluut *Himantopus himantopus*

De Amsterdamse schilder J. de Gheyn maakte eind 16^e eeuw een aquarel van een Steltkluut, die "in de al dan niet naaste omgeving van Amsterdam bemachtigd is (...)" (Slijper in Ardea 39: 259-261, I.Q. van Regteren van Altena, Jacques de Gheyn three generations. 1983, Vol. II p. 137, cat. nr. 878, pl. 442; het aquarel is in partic. collectie van de weduwe van Prof. van Regteren Altena; kleurenfoto door F. Nordheim in VWGA-archief, Gzw. 34, 3: 36).

De eerste waarneming in de regio van een levende Steltkluut is gedaan op 16 en 17 juni 1939: 1 vrouwtje Amsterdamse Bos (Zwaagstra, Waarn. 4(1): 4; Sluïters, Ardea 29: 217). Ruim 10 p. broedden in 1935 met succes bij Oostzaan in het Oostzijdeveld en in het Twiske (Sluïters, Wndlr. 7: 218-220, Org. Cl.N.V. 8: 11-12; Ardea 25: 67, Thijsse-gedenkboek 1935, DLN 42: 208 en 47: 36). In juni 1966 was er een mislukte nestpoging in de Grootte IJpolder (Limosa 42: 55).

1636

Aalscholver *Phalacrocorax carbo sinensis*

In oktober 1636 zorgde een ex. dat pleisterde op de Oude Kerk, Amsterdam-Centrum voor een kleine volksoploop (Van Domselaer 1665, VI: 336, Commelin 1693: 1110, Wagenaar 1760: 531, Gzw. 31, 2: 56-57).

Eerste broedgeval: 1 vrijvliegend? p. broedde succesvol in Artis, mei 1885 (Onze Vogels 2e jrg. nr. 30 p. 652, 23 mei 1885); evenzo in 1994 (Melchers & Daalder 1996: 30). De soort broedt sedert 1992 in de Botshol, succesvol pas in 1994: 2 jongen (De Jong, Reekers & Van der Woude 1992 en 1994).

1637

Zomertortel *Streptopelia turtur*

Aan het voorkomen van Zomertortels in de regio wordt symbolisch gereferereerd door Joost van den Vondel in de Gysbrecht van Aemstel (geschreven te Amsterdam anno 1637):

De eerste gegevens aangaande het broeden van Zomertortel in de regio dateren van ca. 1896-1897 en 1902, wanneer de soort genoemd wordt als broedvogel in het Vondelpark (Thijssse, DLN 42: 253; Thijssse in Alg. Handelsblad 31 mei 1902). Ook vroeger broedvogel in Artis (Steenhuizen, Bijdr. t.d. Dierk. 27, 1938: 366) en aan de Amstelveense Poel in 1903 (de Koning, DLN 10: 214).

"Door deze liefde treurt
De tortelduif, gescheurt
Van haer beminde tortel.
Zy jammert op de dorre ranck
Van eenen boom, verdrooght van wortel,
Haer leven langk.
Zoo treurt nu Aemstels vrouw,
En smelt als sneeuw van rouw
Tot water en tot traenen.
Zy reket Gijsbreght nu al dood,
Die, om zijn stad en onderdaenen,
Zich geeft te bloot."

1642

Nachtegaal *Luscinia megarhynchos*

Joost van den Vondel noemt het voorkomen van Nachtegaal langs de Amstel in zijn Maydeuntjes:

Op 14 mei 1696 verboden de 'Heeren van den Gerechte van de Watergraafs-Meer' "eenige Vogelen en voornamelijk Nagtegalen te verjagen en speciaal op te vangen" op straffe van 100 gulden boete (Zweeres, Over bescherming van nachtegalen in 1696. Het Vogeljaar 9, 1961: 228-229; en Gemeente-archief Amsterdam, Archief Watergraafsmeer nr. 583). Eerste gedocumenteerde broedgevallen: in 1895-1897 in het Vondelpark 2-4 p. (Thijssse, dagb. 1895, In het Vondelpark 1901: 55, DLN 42: 253); in 1930-1935 op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Lijst D. Piet); in 1944 voor het eerst in het Amsterdamse Bos, 4 p.: nestvondst op 25 mei door Brander (Med. C.I. 6: 8).

"Nachtegaaltjen, in de loveren
Van den groenen lindeboom,
By den klaren Aemstelstroom;
Zegh, wie leerde uw montje toveren,
En dat keeltje, zoet gebeckt?"

1664

In 1664 publiceerde Tobias van Domselaer een *Beschrijvinge van de tegenwoordigen gelegenheydt van Aemstelland*, waarin hij ook kort een beeld schetste van de fauna van deze streek. Van Domselaer vermeldt daarin de volgende vogelsoorten:

Kievit *Vanellus vanellus*

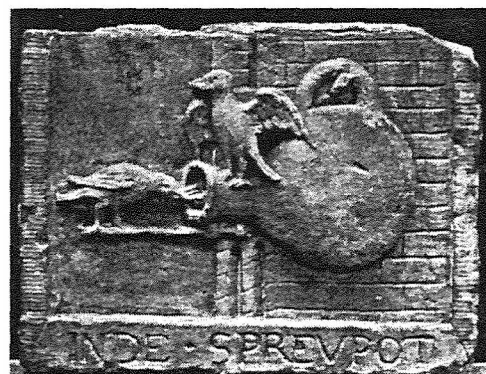
Anno 1664 genoemd als jachtvogel in Amstelland (T. van Domselaer, in Montanus 1664: 274).

Het eerste gedateerde geval is van 20 mei 1882, een vrouwtje gevangen bij Sloten, in de Haarlemmermeer (Koller 1888: 50, Koller nr. 269 zie ZMA-Kollerboek). In het ZMA is een 4 dagen oud pullus van 3 juni 1890 te Duivendrecht (Koller nr. 272).

Spreeuw *Sturnus vulgaris*

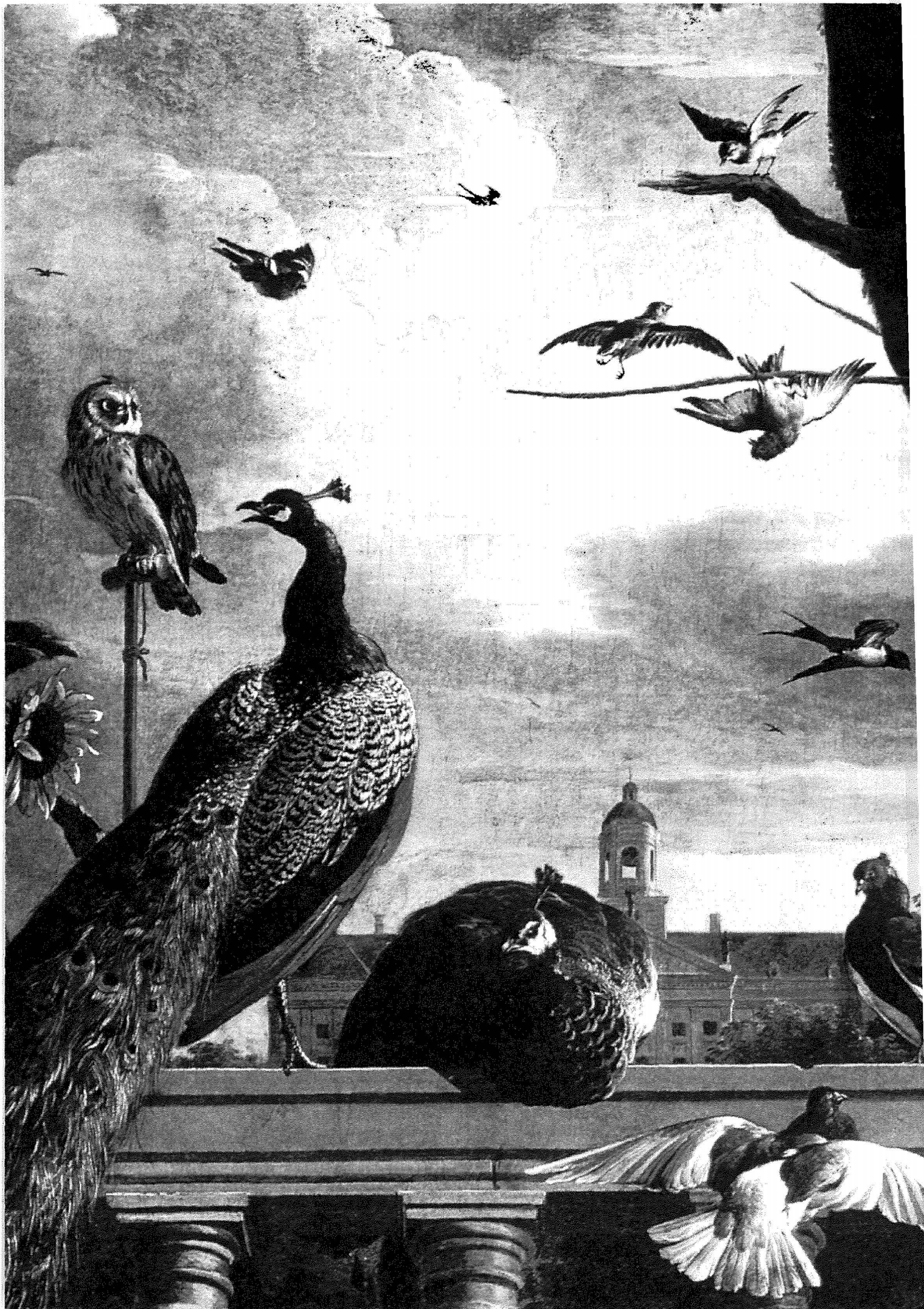
Anno 1664 vermeld als jachtvogel in Amstelland (Van Domselaer 1664: 274).

Volgens Albarda werd de soort in Amsterdam vroeger 'Panlijster' genoemd (Naamlijst Friesland, 1884: 51). Spreeuwen werden oudtijds voor menselijke consumptie gevangen in een daartoe aan het huis opgehangen Spreeuwpot. Een in 1926 uit de Leidsegracht opgegraven, vermoedelijk 16^e of 17^e eeuwse Spreeuwpot is in de collectie van het ZMA (foto in Oudhk. Jrb. 11: 88). Een gevelsteen aan het Rokin nr. 22 toont een Spreeuwenpaar met 2 jongen in de pot (vgl. Amstelodamum 27: 113 en 28: 134, Vogels 1993, 3: 32-33). De eerste vondsten dateren van 11 september 1888: 2 jonge mannetjes in overgang tot winterkleed geschoten te Diemen (Koller nrs. 857 en 858; opgezet in ZMA). Eerste broedvermeldingen: vrouwtje met 2 jongen in het Vondelpark, juni 1901 (Thijssse, Handelsblad 15-6-1901) en broedend in nestkastjes in Artis ca. 1891-1915 (Steenhuizen, Ardea V: 65).

Gevelsteen Rokin 22: 'In de sprevpot'.

AFBEELDING UIT AMSTELODAMUM JRG. 27/OKT. 1940

kerpagina: Het schilderij 'Vogels op een balustrade' met op de achtergrond het stadhuis op de Dam. Schilder 'd Hondcoeter portretteerde hierop anno 1670 de eerste Gierzwaluwen van Amsterdam, alsook eerste Boerenzwaluw.

Veldleeuwerik *Alauda arvensis*

"De Leeuwerk hoort men hier overvloedig en zeer vroeg in 't Jaar d'aanstaande Lente-tijdt kondbaar maken." (Van Domselaer, Beschrijvinge van Aemstelland, in Montanus 1664: 274). Delsman vermeldt territoriale zang in de weilanden aan het Nieuwe Meer ca. 1905 (Delsman, DLN 10: 131).

Waterhoen *Gallinula chloropus*

In de 17^e eeuw jachtvogel in Amstelland (Van Domselaer 1664: 274). 23 januari 1886 een vrouwtje geschoten te Diemen (Koller 1888: 60).

In 1904 wordt het broeden van de soort in de regio vermeld "op alle plassen, ook om Amsterdam", o.m. de Amstelveense Poel, mei 1903 (De Koning, DLN 10: 214) en in het Karnemelksche Gat, nabij het Nieuwe Meer (Delsman, DLN 9: 217 en 10: 234 (nest), ibidem Thijsse, Alg. Handelsblad 19-7-1902).

Watersnip *Gallinago gallinago*

In de 17^e eeuw jachtvogel in Amstelland (Van Domselaer 1664: 274).

20 oktober 1864 2 mannetjes en 5 vrouwtjes geschoten bij Amsterdam (coll. RMNH Leiden; Schlegel, Revue critique enz. nov. 1864). In het ZMA is het eerste ex. uit de regio een vrouwtje op 7 november 1884 geschoten te Diemen (Koller 1888: 52, Koller nr. 233, ZMA nr. 54159). Waarschijnlijk was de soort broedvogel langs het Twiske (Bentham, DLN 47, 1942: 36).

1670

Gierzwaluw *Apus apus*

Anno 1670 2 ex. afgebeeld vliegend boven het stadhuis op de Dam, Amsterdam-Centrum (M. d' Hondcoeter, in het schilderij *Vogels op een balustrade*, 1670). In *Nederlandsche Vogelen* (dl. I, 1770 pl. 20) is een ex. afgebeeld uit de collectie van A. Buurt (Amsterdam).

Op 22 mei 1884 is een adult vrouwtje gevonden te Amsterdam (Koller 531, door vraat verloren gegaan). In het ZMA is een opgezet vrouwtje van 27 mei 1888 te Amsterdam (Koller nr. 533).

Boerenzwaluw *Hirundo rustica*

Anno 1670 1 ex. vliegend boven de Dam (d' Hondcoeter, op zelfde schilderij). Van Domselaer noemt waarschijnlijk deze soort van 'Zwaluwen' als 'kleyn gevogelte' in Amstelland (Van Domselaer 1664: 274). Een eerste gedateerd geval is een eerstejaars vogel: 4 september 1884 een jong vrouwtje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 14). De soort werd broedend vastgesteld aan de Amstelveensche weg in de jaren 1893-1906 (Thijsse, DLN 42: 2, L. de Vries, Waarn. III, 2: 2)

1770

Gaai *Garrulus glandarius*

Als eerst-afgebeelde soort in *Nederlandsche Vogelen* (dl. I, 1770: 1 en pl. 1) is een ex. uit de collectie van dominee Adriaan Buurt (predikant te Amsterdam, sedert 1748).

Een eerste gedateerd geval is: 17 maart 1880 een mannetje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 34, niet meer in ZMA).

Eerste broedvermelding: voorjaar 1926 in Artis, "in een hoogen iepen-boom in den achtertuin ... jongen voortgebracht." (Steenhuizen, Bijdr. tot de Dierkunde 27: 366).

1788

Pestvogel *Bombycilla garrulus garrulus*

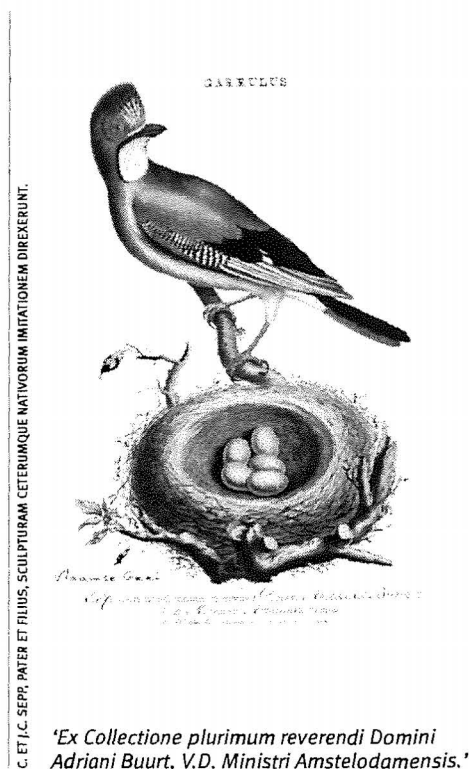
De Amsterdamse natuurkenner M. Houttuyn vertelt dat Pestvogels in 1788 zeer menigvuldig waren en dat hij ze toen heeft leren kennen (Houttuyn, in Nozeman & Sepp, *Nederlandsche Vogelen*, dl. III p. 201, Schierbeek 1940: 22).

Een eerste gedateerd en gelocaliseerd geval is: oktober 1893 1 ex. in Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 64).

1790

Sneeuwgorst *Plectrophenax nivalis*

Twee vrouwtjes "3 December des jaars 1790 ... geschooten ... aan den Zeedyk tusschen het Dorp Sloterdijk en deeze Stad." (Houttuyn; Nozeman & Sepp, *Nederlandsche Vogelen* deel IV (1809) p. 302).

Vervolggevallen zijn pas van een eeuw later: 15 november 1883 een vrouwtje bij Diemen (in ZMA-Kollerboek p. 113) en 15 januari 1886 een jong mannetje bij Diemen (opgezet in ZMA). Thijsse had er op 20 februari 1896 enige in het buitendijkse land aan de Diemerzeedijk (Thijsse, DLN 11: 189), en 'bij honderden' op Zeeburg, 26 nov. 1896 (DLN 2: 206).

1797

Stormvogeltje *Hydrobates pelagicus*

Eind 18^e eeuw: "alhier aan den Hoogen Dyk, naar de kant van Sloterdijk ... gevangen." (Houttuyn; Nozeman & Sepp dl. III, 1797: 245). 17 oktober 1881 een mannetje gevangen aan de Binnenkant, Amsterdam-Centrum (Koller 1888: 75, coll. ZMA nr. 5692, Ardea 36: 265-268, Gzw. 33, 3: 109). Er is nog een derde geval, een juv. mannetje gevonden 23 oktober 1947 tussen scheepslanding aan de Zeeburgerkade.

Zwarte Ruiter *Tringa erythropus*

Houttuyn beschreef in dl. III van *Nederlandsche Vogelen* (1797: 257 en pl. 132) een Zwarte Ruiter in zomerkleed waarschijnlijk afkomstig uit Waterland (Ardea 32: 97). De eerste gedateerde gevallen stammen ook van daar, uit Oostzaan: 21 augustus 1873 een jong mannetje en 20 aug. 1887 een adult vrouwtje in overgang naar winterkleed geschoten (coll. Crommelin, Jentink 1894: 54; Koller 1888: 57, ZMA nr. 29015).

Nieuwe vogelsoorten in de 19^e eeuw

1806

Sneeuwuil *Nyctea scandiaca*

In december 1806 werd een onvolwassen mannetje te Amsterdam gevangen (coll. Temminck; Nozeman & Sepp dl. IV 1809: 394, dl. V 1829: 451; Schlegel, *Bouwstoffen* enz. dl. I p. 64, NLM 30: 186, Orn. *Neerlandica* III: 224, Gzw. 33, 3: 113-115, Van den Berg & Bosman 1999: 213).

1807

Kaapse Stormvogel *Daption capense*[#]

Enige jaren vóór 1809 werd een ex. gevangen bij Sloterdijk (in voormalige coll. Temminck; Nozeman & Sepp dl. IV, 1809: pl. 188 en p. 370; Eykman dl. II, 1941: 690; Gzw. 33, 3: 100, Van den Berg & Bosman 1999: 25). Vermoedelijk een per schip aangevoerde vogel. Na een tweede vondst van deze soort in 1930 en andere West-Europese gevallen meende de Leidse conservator E.D. van Oort dat "there is no longer reason to exclude it from the list." (Zool. Med. XIII: 259). Vergelijk in dit verband de diverse gevallen van waarschijnlijk per schip aangevoerd voorkomen van verschillende stormvogel- en pijlstormvogel-soorten rond zeehavens in Nederland (waaronder zuidelijke soorten als Bont Stormvogeltje 1974, Roodsnavelkeerringvogel 1985, Bulwers Stormvogel 1993 en 1995).

1850

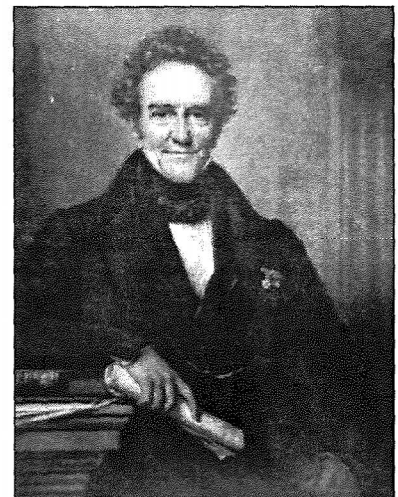
Renvogel *Cursorius cursor*[#]

Omstreeks 1850 bij Amsterdam geschoten (Schlegel 1853: 84 en Jrb. N.A.M. 1860: 182, Koller 1888: 49, J. f. Orn. 40: 424, Snouckaert 1908: 92, Van den Berg & Bosman 1999: 25). Het label aan de ZMA-balg vermeldt 'bij Amsterdam' als vindplaats; dit geval is enkel vanwege onvolledige datering door de CDNA afgevoerd, maar het bewijsstuk van dit eerste geval voor Nederland is er nog (coll. ZMA nr. 28141, foto in Gzw. 33, 3: 92 en 96).

1851

Wespendief *Pernis apivorus*

"Voor eenige jaren vloog er een voorwerp in het open raam van een huis te Amsterdam." (Schlegel, in J.A.Herklots, *Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland* dl. I, 1853, p. 63). Overzomerende ex. wekken het vermoeden van actueel of toekomstig broeden; bijv. in het Amsterdamse Bos juni-juli

Coenraad J. Temminck

(1778-1858) werd geboren aan de Herengracht nr. 607 als zoon van de penningmeester van de Verenigde Oostindische Compagnie. Hij legde al vroeg een uitstekende collectie vogels aan, de grondslag van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie in Leiden, waarvan hij de eerste directeur werd. In zijn Amsterdamse jaren (-1834) werkte hij mee aan de afronding van *Nederlandsche Vogelen* dl. IV en V. Tevens publiceerde hij een *Handboek over Europese Vogels 'Manuel d'Ornithologie'* (1815, 1820). Temminck verzamelde in Amsterdam de eerste Sneeuwuil voor Nederland (dec. 1806). Ook bevatte zijn collectie een mogelijk per schip aangevoerde Kaapse Stormvogel, rond die tijd gevangen bij Sloterdijk.

1998 (baltsend ex. op 17 juli; Marcus, Gzw. 36, 4: 71), rond de Vijfhoek, eind juni/juli 1999, en 2 baltsende ex. op 25 juni 2000 in het Amsterdamse Bos (Böhre).

<1853

Roodhalsgans *Branta ruficollis*

Vóór 1853 "verscheidene malen bij Amsterdam en Rotterdam gevangen." (Schlegel, Naamlijst enz., Bouwst. dl. I 1853, p. 96; idem Albarda, Naamlijst Friesland 1884: 110). Koller vermeldt een ex. uit Noord-Holland *sine loco* van febr. 1852 (Koller 1888: 67), dat niet kon worden gevonden in de ZMA-collectie. Het eerste gedateerde geval is: 12 november 1960 vondst van mannetje adult op de Prins Hendrikkade, Amsterdam-Centrum (Ten Bruggecate; coll. ZMA nr. 15187, Gzw. 33, 3: 109).

1853

Krooneend *Netta rufina*

Op 21 jan. 1853 werd een adult mannetje op de Amstel geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin, in NNM Leiden WC nr. 248-1; Bouwst. 1853: 214, NTD 1863: 176, Jentink 1894: 70, Albarda 1897: 104; dit is het tweede geval voor Nederland). Het volgende geval in de regio is pas 6 sept. 1912: een juv. vrouwtje geschoten te Oostzaan (coll. ZMA nr. 27544; Ardea 1: 99). De eerste broedgevallen van Krooneend in de regio deden zich voor in de Botshol, vermoedelijk al in de jaren 1939-1941 (Fischer, Ardea 29: 211 en Sluifers, DLN 46: 166); in 1942-1951 2-3 p. (Amoeba 21, 9: 76-77, Ardea 31: 281-284, Limosa 17: 1-8, Wiggelaar & Veenman 1961: 36-41). Aan de Diemerzeedijk in 1948 1 p. met 2 jongen (De Inktzwam 13^e jrg. nr. 7/8: 99-100 en 110).

1854

Grote Aalscholver *Phalacrocorax carbo carbo*

Op 30 dec. 1854 werd een juv. vrouwtje geschoten op het IJ bij Amsterdam (Van Wickevoort Crommelin; coll. NNM nr. 264.3, Bouwstoffen enz. dl. 2, 1858: 219, Orn. Neerl. I, 1918: 55, Van Oordt & Verwey 1925: 6, Eykman et al. dl. II: 667, Limosa 34: 16, Gzw. 33, 3: 115; Van den Berg & Bosman 1999: 84). Dit is het eerste geval van deze ondersoort voor Nederland.

1855

Ijseend *Clangula hyemalis*

12 januari 1855 jong mannetje geschoten op het IJ, en dezelfde dag een vrouwtje geschoten te Abcoude (coll. Van Wickevoort Crommelin; Bouwstoffen enz. 1858 p. 218, Jentink 1894: 72, in coll. NNM Leiden, WC nrs. 255-2 en 255-1).

Tafeleend *Aythya ferina*

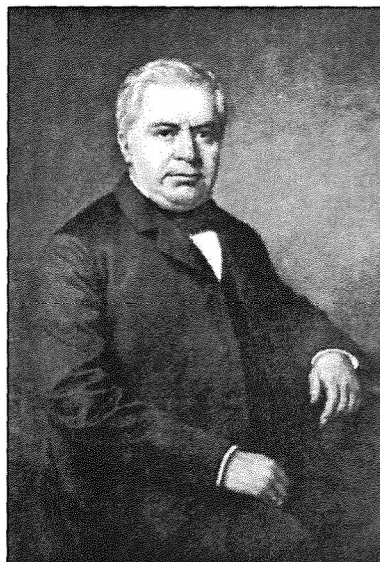
26 jan. 1855 een mannetje op het IJ geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin; NTD 1863: 177, J. f. Orn. 1890: 202, Jentink 1894: 70). Een vervolgeval is: 7 febr. 1883 een vrouwtje geschoten bij Diemen (Koller 1888: 72). Het eerste broedgeval in de regio is vastgesteld op 11 juli 1945: een p. met 6 jongen aan de Rothoek, Amsterdam-Noord (Ardea 33: 342). Al in 1943 werd hier het broeden vermoed (Med. Centr. Inst. nr. 5: 1, Ardea 33: 156).

Georde Fuut *Podiceps nigricollis*

24 maart 1855 een adult vrouwtje op het IJ geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin; Bouwst. 1858: 217, Jentink 1894: 83). Het 2e geval is pas 25 febr. 1880: een adult vrouwtje op de Zuiderzee bij Diemen (Koller nr. 1090; coll. ZMA nr. 3452). Waarschijnlijke, incidentele broedgevallen deden zich voor in het Amsterdamse Bos: een adult met 2 juvenielen was aanwezig van 21 augustus tot oktober 1941 in de Grote Vijver van het Amsterdamse Bos (Sluifers, Waarn. 6,1: 1). In aug. en sept. 1949 werden 5 juv. gezien in het Amsterdamse Bos (Brander; Frieswijk 1968: 15).

Roodkeelduiker *Gavia stellata*

27 maart 1855 een bijna volwassen mannetje op het IJ geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 84). Eerste vervolgeval is 4 februari 1883 een vrouwtje geschoten op het Buiten-IJ bij Amsterdam (Koller 1888: 64; niet teruggevonden in ZMA).

**J. P. van Wickevoort
Crommelin**

De Haarlemmer Jan Pieter van Wickevoort Crommelin legde vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw een grote collectie Nederlandse vogels aan. In de jaren 1854-1879 verzamelde hij daarvoor 24 soorten in de regio Amsterdam, die hier nog niet eerder waren vastgesteld. Daaronder diverse soorten watervogels: o.m. Krooneend, Grote Aalscholver, Parel-duiker, Witkoopeend, Grauwe en Rosse Franjepoot, Kleinste en Middelste Jager, Smaragdperperkoet* en Kleinst Waterhoen. Zijn verzameling van 1968 opgezette vogels wordt bewaard in het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden.

1858

Tureluur Tringa totanus

Op 20 april 1858 werd een adult mannetje geschoten bij Amsterdam (Van Bemmelen; Schlegel nov. 1864: 66, opgezet in coll. NNM Leiden, cat. nr. 7). Koller schoot een mannetje in de IJpolder 3 mei 1882 (Koller 1888: 58, ZMA nr. 1707). Ook broedvogel aan het Nieuwe Meer 1905 en 'veel broedend' in IJdoorn (Delsman, DLN 10: 233; De Snoo, Lijst IJdoorn 1925-26). Op 9 mei 1929 fotografeerde D. Piet een nest met 4 eieren bij Zunderdorp, en op 25 mei de pulli (foto-album D. Piet).

Stormmeeuw Larus canus

Schlegel noemt als eerste de soort wintergast aan 'de groote grachten van Amsterdam' (Schlegel, Vogels van Nederland 1858: 599, Nat. Historie v. Nederland 1868: xlvii). De eerste gedateerde gevallen zijn: 12 febr. 1882 2e winter mannetje geschoten op het IJ te Amsterdam (Koller 1888: 78; Koller nr. 1298, ZMA nr. 54225). Een 1e winter wijfje werd aldaar geschoten op 18 febr. 1882 (Koller nr. 1299, ZMA 54228). Beide vogels zijn opgezet. De eerste broedgevallen werden vastgesteld in het Westelijk Havengebied in 1976 en bij Ouderkerk in 1977. Er broedden maximaal 100 p. in het West.-Havengebied (1987), teruglopend tot een laatste p. in 1991-1993 (Walters, in Melchers & Daalder 1996: 102).

FOTO'S: JIP LOUWE KOOIJMANS

Stormmeeuw, door Hendrik Koller geschoten op het IJ te Amsterdam, 12 februari 1882 (collectie ZMA).

1859

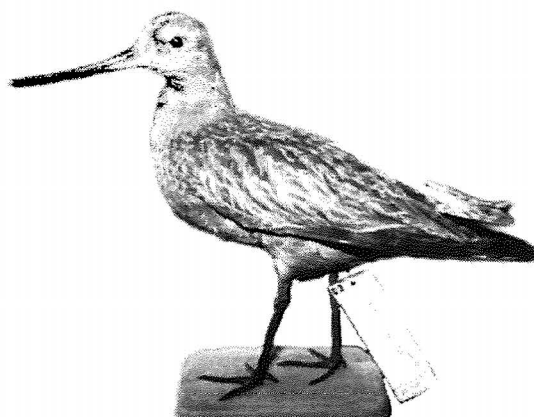
Zilvermeeuw Larus argentatus

3 september 1859 een adult mannetje op het IJ geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 78). Eveneens daar op 10 oktober 1882 een jong mannetje geschoten (Koller 1888: 77). Wilde ex. broedden eind jaren 1920 in Artis tussen vogels in gevangenschap (Portielje, Ardea 17: 112, Vogels van A'dam 1937).

Als uitvloeisel hiervan een eerste dakbroedgeval aan de Plantage Middenlaan, juni 1943 (Van Ee, Gzw. 36, 4: 78-83). In 1974 een broedpaar in de Kokmeeuwenkolonie in het W. Havengebied. Hier tot 30 p. op olietanks op het Mobilterrein (Walters, Melchers & Daalder 1996: 104).

Rosse Grutto Limosa lapponica

15 september 1859 een jong vrouwtje geschoten aan het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 56). Een vervolggeval betreft 2 ex. op voorjaarstrek: 14 mei 1888 2 mannetjes in zomerkleed geschoten te IJpendam (ex. coll. Koller, ZMA nr. 54137, opgezet en nr. 22932, balg). In september 1934 2 ex. in de Amsterdammepolder (Vogels van A'dam, 1937 p. 12).

Eén der 2 zomerkleed mannetjes Rosse Grutto, verzameld op de voorjaarstrek bij IJpendam, 14 mei 1888.

Visdief Sterna hirundo

15 september 1859 een jong vrouwtje geschoten op het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 75). Tweede geval: op 12 mei 1882 een adult vrouwtje geschoten op het IJ (Koller 1888: 79; ex coll. Koller nr. 299/2, ZMA 54265, opgezet). Op 10 mei 1914 vond Siebers ca. 50 Visdiefnesten in IJdoorn bij Durgerdam. Anno 1923 broedden ze daar 'in hun duizenden' (Thijssen, DLN 29: 27; lijst De Snoo 1925-1926). Dirk Piet fotografeerde hun nesten, met 3 eieren en jongen in IJdoorn, 28 mei 1928 (foto-album D. Piet). Ook broedend vastgesteld op Marken, juni 1930 (Op de Coul, Org. Cl.N.V. IV: 12).

1860

Parelduiker Gavia arctica

Op 13 januari 1860 werd een adult vrouwtje geschoten op het 'Lac près de Sloten' ofwel het Nieuwe Meer (Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 84; in coll. NNM Leiden, WC nr. 300-2).

Braamsluiper *Sylvia curruca*

"In Amsterdam was de braamsluiper in mijn jeugd (en het is waarschijnlijk nog) in de tuinen tusschen de Heeren- en Keizersgrachten, met de zwarte lijster en het spotvogeltje, de meest algemeene zangvogel; en jaarlijksch opnieuw kon men zijn zachtbabbelenden zang daar hooren." (H.M. Labouchère jr., DLN 3, 1898: 116-117). Zijn jeugdtijd beleefde bankierszoon Henri jr. (geb. 1850) in het ouderlijk huis Herengracht nr. 566 (tussen Utrechtsestraat en Amstel); eind 1867 verhuisde de familie naar Herengracht 470 (nabij de Spiegelstraat).

Merel *Turdus merula*

Labouchère is (één van) de eerste die de 'zwarte lijster' als broedvogel van stadstuinen noemt. Het eerste gedateerde geval wijst daar eveneens op: 25 november 1881 een jong mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 25).

Spotvogel *Hippolais icterina*

Naast Labouchère's melding van broeden in de tuinblokken aan de Heren-/Keizersgracht in de jaren zestig van de 19e eeuw, nestelden er Spotvogels bij de Melkerij in het Vondelpark, mei 1878 (Thijssse, Handelsblad 9-11-1901).

Een gedateerde eerste aankomst daar is 10 mei 1896 (Thijssse, DLN 2: 42 en 67).

Ook broedden verscheidene paren in Artis (Steenhuizen, Ardea 5, 1916: 64).

Oeverloper *Actitis hypoleucos*

22 augustus 1860 een jong mannetje geschoten aan het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 52). Daar ook 11 mei 1884 een vrouwtje geschoten (Koller 1888: 57, ex Koller nr. 121, ZMA nr. 29024).

Kleine Strandloper *Calidris minuta*

8 september 1860 een jong mannetje aan het IJ geschoten (Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 50). De soort werd vooral verzameld bij Oostzaan: 6 ex. van 26 sept.-10 okt. 1872 en 5 ex. 19 aug.-3 sept. 1887, waaronder een vrouwtje (Jentink 1894: 50, Koller 1888: 55, ZMA nr. 54173, opgezet; zie foto p. 14 bovenaan).

1861

Grote Zee-eend *Melanitta fusca*

Op 24 december 1861 werd een jong mannetje geschoten op het IJ (Van Wickevoort Crommelin, Jentink 1894: 72; in coll. NNM Leiden WC-nr. 256.6).

1862

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

Op 20 december 1862 werd een adult vrouwtje geschoten op het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 76). Een jong mannetje werd eveneens daar verzameld op 30 september 1881 (Koller 1888: 78). Crommelin meldde het overwinteren aan de gracht in de winter van 1887/88 (TNDV 2e s. dl. 2, afl. 3, maart 1889 p. 156); kennelijk betrof het een nieuw fenomeen. Thijssse (DLN 29: 27) vermeldt als eerste de Kokmeeuw als regionale broedvogel bij Durgerdam (1923). Het betrof naar schatting een kolonie van 'tegen de 1000 paren' (Drijver; Ardea XVII, 1928: 22). Dirk Piet fotografeerde hier de nesten met eieren en pulli op 28 mei 1928 (foto-album D. Piet).

1864

Bokje *Lymnocyptes minimus*

Op 20 oktober 1864 werden 2 mannetjes en 6 vrouwtjes geschoten in de omgeving van Amsterdam (coll. RMNH Leiden; Schlegel, Revue critique enz. nov. 1864: p. 14); vervolgevallen zijn: 28 maart 1885 een mannetje geschoten te Oostzaan; en mannetje geschoten te Oostzaan 4 december 1885 (Koller 1888: 52, Koller nr. 228, ZMA nr. 29166; vgl. ook Thijssse DLN 2, 1897: 133).

1866

Grote Zaagbek *Mergus merganser*

Op 16 maart 1866 werd een vrouwtje geschoten op het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 74). Het tweede geval is van 27 januari 1883, toen een jong mannetje in overgangskleed werd geschoten op het Buiten-IJ bij Diemen (Koller 1888: 73; Koller nr. 1256, ZMA nr. 27305). Een zomerwaarneming van 3 ex. aan de Diemerzeedijk, aan-

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Vrouwtje Bokje, 24 april 1920 te Amsterdam (ex coll. Sillem-Van Marle, ZMA).

FOTO: M. BAKKER; LIMOSA 32: 54

Grauwe Franjepoot, 10 oktober 1957, spuitvelden Amsterdam-West. De fotograaf, Martin Bakker, droeg in de jaren 1958-1964 drie nieuwe soorten bij aan de Amsterdamse avifaunistische lijst: de eerste Turkse Tortel, Waterpieper en Morinelplevier.

vankelijk beschouwd als vrouwtje met 2 volgroeide jongen, is door C.S. Roselaar geherdetermineerd als 2 mannetjes in eclipskleed met een vrouwtje (Van den Berg & Bosman 1999: 62; contra Gzw. 34, 4: 17-21, DB 18: 215, De Graspieper 17: 50-52).

Grauwe Franjepoot* *Phalaropus lobatus

Op 20 sept. 1866 werd een jong mannetje geschoten op het 'Lac de Spaarnwoude' (Van Wickevoort Crommelin, Archiv. Neerl. II, 1867: 81, in coll. NNM Leiden, WC-nr. 192-4). Drie ex. werden daarna verzameld te Oostzaan, in het najaar van de jaren 1872-1874 (coll. Crommelin; Jentink 1894: 52, Albarda 1897: 78). Totaal zijn er ca. 40 waarnemingen op de Amsterdamse opspuitterreinen vanaf medio jaren dertig tot medio jaren tachtig (Gzw. 24: 9-10; archief VWGA).

1867

Kluut* *Recurvirostra avosetta

Op 18 april 1867 werd een adult vrouwtje geschoten aan het 'Lac de Spaarnwoude' (Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 55, in coll. NNM Leiden, WC nr. 200-5). In juli 1896 1 ex. bij Zeeburg. "Aan de Zuiderzee wordt een kluut voor een grote zeldzaamheid gehouden, maar ze komen er dikwijls genoeg." (Thijssse, DLN 2: 141). Delsman zag daar 3 ex. in aug. <1907 (DLN 12: 92). De soort wordt pas weer gemeld op 15 juni 1924: adulte ex. aan een binnendijkse plas tussen Nieuwendam en Schellingwoude (Ardea XIV: 72, XV: 40).

De eerste broedgevallen doen zich pas voor in 1947 (7-9): 2 p. Rothoek, 4 p. Westhaven en 1 p. aan de Kleine Vijver, Amsterdamse Bos (Med. C.I. 8: 2); Walters vermeldt anno 1947 6 p. voor het Westelijk Havengebied (Melchers & Daalder 1996: 81). Het totaal zou dan al 9 p. bedragen.

1868

Bonte Vliegenvanger* *Ficedula hypoleuca

Op 8 mei 1868 1 ex. in de tuin van Herengracht nr. 470 te Amsterdam (Labouchère, DLN 3: 116). Een eerste ZMA-exemplaar is een mannetje van 27 april 1881 te Amsterdam (Koller 1888: 28, Koller nr. 730, opgezet in ZMA). De eerste incidentele broedmeldingen zijn zwak gedocumenteerd: 1906 aan de Amstelveensche weg (Waarn. III, 2: 2) en een nestvondst omstreeks de jaren twintig in het Vondelpark, uitgethaald. Wel succesvol was een broedgeval juni 1947 in een Herengracht-tuin-blok tussen Leidsestraat en Leidsegracht: een vrouwtje voerde 3 uitgevlogen jongen (Ruting, Med. C.I. 8: 4, Lepelaar nr. 52: 21).

1869

Rietzanger* *Acrocephalus schoenobaenus

Op 10 april 1869 werd een vrouwtje geschoten aan de oevers van het IJ (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 26). Broedvogel aan de Koenenkade in 1905-1906 (Delsman, DLN 10: 233; L. de Vries, Waarn. III, 2: 2).

1872

Temmincks Strandloper* *Calidris temminckii

Op 22 augustus 1872 werd een vrouwtje geschoten te Oostzaan (Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 50; in coll. NNM Leiden, WC nr. 185-2). Een tweede ex. werd eveneens geschoten te Oostzaan, op 3 sept. 1887 (ZMA nr. 28441).

Grote Burgemeester* *Larus hyperboreus

In oktober 1872 werd een juv. vrouwtje geschoten op het IJ bij Amsterdam (donatie Löwenstrom; Koller 1888: 76, in coll. ZMA nr. 29501, ex Koller nr. 1).

Rosse Franjepoot* *Phalaropus fulicaria

Op 5 dec. 1872 een jong vrouwtje geschoten te Oostzaan (Van Wickevoort Crommelin; in coll. NNM Leiden, WC-nummer 191-5; Jentink 1894: 52, Notes from the Leyden Museum 30: 170, Ned. Vogels III: 834).

1873

Grote Mantelmeeuw* *Larus marinus

Op 7 febr. 1873 een mannetje geschoten te Oostzaan (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 18994: 80). Een tweede geval is: 21 nov. 1885 een adult mannetje geschoten op de Zuiderzee bij Muiden (Koller 1888: 77, Koller nr. 1290, ZMA nr. 54218). "Die mantelmeeuwen toeven meest op het IJ en in de dokken." (Thijssse, Meeuwenvreugd. De Telegraaf 12 febr. 1910).

Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus*

Op 23 oktober 1873 werd een jong mannetje geschoten te Oostzaan (in coll. Van Wickevoort Crommelin; nu in NNM Leiden, WC-nr. 289-3; Archives Neerl. Sc. Ex. & Nat. X, 1875: 173; Jentink 1894: 81, Albarda 1897: 88; Snouckaert 1908: 110; Van den Berg & Bosman 1999: 171; vlgs. Ned. Vogels III: 970 is het een juv. vrouwtje). Een aanvaard vervolggemaal is pas 17 aug. 1985, een eerstejaars r. ZW langs de Vijfhoek, Diemen (Van Duin en Vogelzang; Gzw 23, 3: 77, DB 7: 151; Van den Berg & Bosman 1999: 173).

Zilverplevier *Pluvialis squatarola*

29 nov. 1873 een mannetje geschoten te Oostzaan (coll. Van Wickevoort Crommelin, NNM Leiden; Jentink 1894: 46), idem 7 januari 1887 aldaar (Koller 1888: 51, Koller nr. 259, ZMA nr. 54107). Op 27 september 1887 werd 1 mannetje geschoten te Diemen (Koller 1888: 51, ZMA nr. 29083).

1874

Smaragdperperkoet *Porphyrio madagascariensis*#

22 juli 1874 een adult mannetje bij Amstelveen geschoten (collectie Van Wickevoort Crommelin te Haarlem; Archiv. Neerl. d. Scienc. Ex. et Nat. X, 1875: 171; Jentink 1894: 63; in coll. NNM Leiden). "Een tweede voorwerp werd eenigen tijd later geschoten, maar ging door onkunde verloren" (Koller 1888: 60). "l'Individu en question ne montrait plus aucun indice de captivité, j'ai cru devoir en signaler la capture, sans toutefois prétendre introduire ce Talève au nombre des oiseaux de la Faune néerlandaise." (J.P. van Wickevoort Crommelin, Nouvelles ornithologiques sur la Faune des Pays-Bas, in: Archives Néerlandaises des Sciences Exactes et Naturelles, Tome X p. 171; vgl. Van den Berg & Bosman 1999: 372).

Kuifeend *Aythya fuligula*

4 aug. 1874 een adult vrouwtje geschoten te Oostzaan (collectie Van Wickevoort Crommelin; Arch. Neerl. Sc. Harlem 1875: 175, Jentink 1894: 71). Een vervolggemaal is 3 januari 1885 een adult mannetje geschoten bij Muiden (Koller 1888: 72).

In 1927 een (eerste?) broedgeval in IJdoorn (Jrb. Ver. Beh. Nat.mon. 1923-1928: 78, Vogels v. A'dam 1937: 7). In juni 1939 een vrouwtje met jongen in het Twiske, in juni 1941 nestvondst aldaar (Visser & Binsbergen, Limosa 14: 58). In de 3e week van juni 1969 een vrouwtje met 7 zeer jonge pulli bij Tuinpark Ons Buiten, aan de noordzijde van het Nieuwe Meer, en in 1970 3 p. in het Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 7, 3: 18 en 8, 2: 8-9).

Bergeend *Tadorna tadorna*

12 september 1874 jong mannetje en jong vrouwtje geschoten te Oostzaan (Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 66). Op 15 januari 1886 werd een jong mannetje geschoten bij Diemen (Koller 1888: 70, opgezet in ZMA Koller nr. 1197).

Eerste broedgevallen bij Zeeburg: vondst van donsjong juni 1915 en een vrouwtje met 5 pulli op 17 juli 1932 (Ten Kate 1936: 11, DLN 37: 256).

Boven: een eerste-winter Grote Burgemeester geschoten op het IJ bij Amsterdam, okt. 1872.

Onder: 2 Kleine Alken, op 2 januari 1930 gevangen bij de Vondelkerk en aan de Kostverlorenvaart, Amsterdam-West (collectie ZMA). Van beide soorten zijn het de eerste gevallen voor Amsterdam.

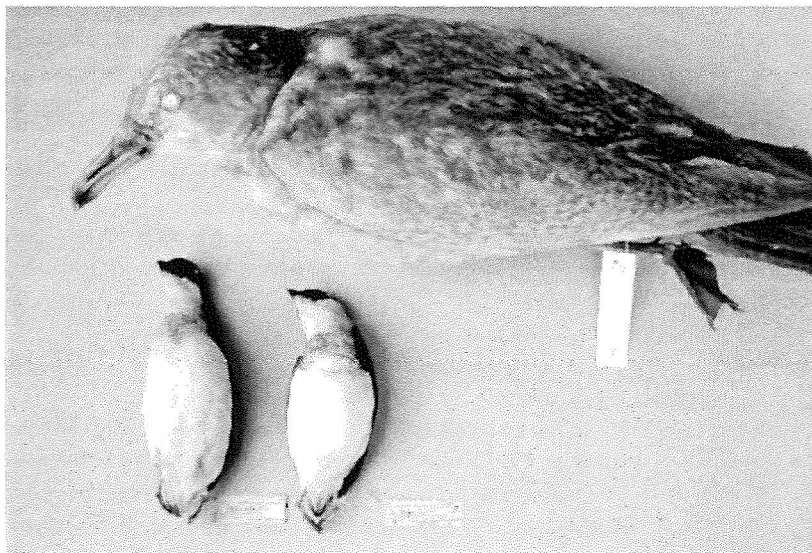

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Witkopeend *Oxyura leucocephala*

Op 27 november 1874 werd een eerstejaars vrouwtje bij Oostzaan geschoten (Van Wickevoort Crommelin; coll. NNM Leiden, Jentink 1894: 73, Gzw. 33, 3: 115-116, Van den Berg & Bosman 1999: 54). Het eerste 20^e eeuwse geval binnen de regio is: 18-22 maart 1956 1 ex. in de Diemen, Diemen (Blok & van Laar e.a.; Limosa 30: 108 en 118-120).

1878

Jac. P. Thijsse

In oktober 1877 verhuisde Thijsse naar Amsterdam. In de jaren 1893-1902 documenteerde hij 17 nieuwe soorten voor de regio, merendeels zangvogels: Putter, Keep, Beflijster, Pimpelmee, Geelgors, Oeverzwaluw, Tapuit, Regenwulp, Drieteenstrandloper, Boomkruiper, Matkop, Goudhaan, Sij, Staartmee, Fluiter, Fitis en Bosrietzanger. Daarnaast stelde hij ruim 25 soorten voor het eerst als broedvogel vast.

Meerkoet *Fulica atra*

Op 2 februari 1878 een mannetje in overgang tot volkomen kleed geschoten bij Amsterdam (Koller 1888: 60). Broedde in de jaren twintig in het Kinselmeer (dagboek Benthem), begin jaren dertig onder meer aan de Stadionkade, maar nog niet in parken (Vogels van A'dam 1937: 9).

Broedgeval op Kattenburg in 1989, begin van broeden in binnenstad (Van der Waal, in Melchers & Daalder 1996: 78). Pas in de jaren 1990 broedvogel in de grachten-gordel.

Grote Gele Kwikstaart *Motacilla cinerea*

Winter 1878 1 p. "den geheelen winter door in een der buitenwijken van Amsterdam" (Koller 1888: 24). In de jaren 1890 's winters aan de Muidergracht/Roeterseiland (Thijsse, DLN 45: 31). Steenhuizen zag de soort (in de jaren 1916-1938) aan de vijver-rand in Artis (Bijdr. t.d. Dierkunde 27: 367).

Witte Kwikstaart *Motacilla alba*

Op 15 maart 1878 een mannetje te Amsterdam geschoten (Koller z. nr.; opgezet in ZMA). Op 16 maart 1878 nog 1 mannetje en 1 vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 24).

Broedend vastgesteld aan de Koenenkade in 1906 (L. de Vries, Waarn. III, 2: 2).

Koperwiek *Turdus iliacus*

Op 15 november 1878 werd een adult mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 26, afgestaan).

1879

Ijsvogel *Alcedo atthis*

Op 10 januari 1879 werd een adult vrouwtje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 32; Koller nr. 800, niet teruggevonden in ZMA).

Eerste broedgevallen deden zich voor in de Watergraafsmeer: tussen Oud-Rozenburg en de Nieuwe Oosterbegraafplaats vóór 1914 (D. Piet, Lijst N.O.B. 1907-1982; DLN 23: 183), op Frankendael in de jaren 1920-1922 (L. Janszen; De graspieper 15, 2: 57), en bij een watergemaaltje op 'Meergenoegeen', s 1922 (Janszen, in interview 11-12-1994, archief VWGA).

Waterral *Rallus aquaticus*

Op 15 april 1879 een mannetje te Oostzaan geschoten (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 61). Het tweede geval is in de stad: op 23 maart 1928 vloog een mannetje een huis binnen in de Albert Cuypstraat, Amsterdam-de Pijp; gestorven in Artis (Starrevelt/leg. v.d.Meer; ZMA nr. 24168). Begin jaren dertig broedend in Waterland bij Durgerdam, Holysloot, Uitdam en Monnickendam (ZMA nr. 42049, Ardea 23: 62, DLN 38: 235-237, Vogels van A'dam 1937) en in de Botshol (Haverschmidt 1942: 39).

Porseleinhoen *Porzana porzana*

Op 15 april 1879 werd te Oostzaan een mannetje Porseleinhoen geschoten (Van Wickevoort Crommelin; in collectie NNM Leiden WC nr. 224-12, Jentink 1894:62), en een vrouwtje op 17 april 1885 aldaar (Koller 1888: 61; in coll. ZMA nr. 29176; ex Koller 115).

Deze vondsten suggereren dat de soort toentertijd broedde in het Twiske.

In de Watergraafsmeer werd op 11 okt. 1908 een najaarstrekker geschoten, een eerstejaars mannetje (coll. ZMA nr. 3953, ex coll. Sillem-Van Marle, foto in Gzw. 33, 3: 92).

Broeden van deze soort werd in de afgelopen eeuw vermoed, in de Botshol in 1933 (Haverschmidt, 1942: 39), in de jaren 1940 in de Akkerswade aan de Diemerzeedijk (Brander, in Swart 1968), in het Amsterdamse Bos in de jaren 1948-1963, in de Duivendrechtse polder in 1964, in Waterland in 1968 (12 p.), en bij Halfweg en Sloterdijk in de jaren zeventig en tachtig (foto van 1e winter ex., okt. 1982 in DB 17, 5: 192). Er zijn echter nooit nesten gevonden.

Ortolaan *Emberiza hortulana*

"In het laatst van April 1879 zag ik 4 stuks in het Vondelpark bij Amsterdam." (Koller 1888: 37).

Het tweede geval is pas zestig jaar later: 3 mei 1939 een vrouwtje voor Uitdam (Ladiges & Sluifers, Waarn. IV, 1: 4, Ardea 29: 226).

Roodborst *Erithacus rubecula*

'2 november', moet zijn: 2 oktober 1879 mannetje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 20; niet meer in coll. ZMA). Thijsse vermeldt een nestvondst in het Vondelpark, voorjaar 1901 (In het Vondelpark, 1901: 39).

Roek *Corvus frugilegus*

17 nov. 1879 mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 33, vh. in coll. Koller nr. 822). H.M. Labouchere en Koller vermelden als eerste het broeden op de Heren-, Keizers- en Leliegracht, in de jaren 1884-1888 (Onze Gev. Vrienden 3: 181, Koller t.a.p.). Tot de Tweede Wereldoorlog hebben Roeken in de binnenstad gebroed (Kouw, De Natuur in! jrg. 3, 1898; Steenhuizen 1916; Baars in DLN 40: 56, Brouwer, Ardea 26: 216, 1937).

1880

Bonte Kraai *Corvus cornix*

Op 3 maart 1880 werd een mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 33, afgestaan). Er zijn nog twee andere ex. verzameld in 1880, op 17 maart en 8 december 1880 (Koller nr. 817). Thijsse vermeldt het eertijds massale voorkomen in Amsterdam (DLN 2: 23 en Thijsse, Het Jonge Leven, jan. 1920 p. 5). In 1898 verijdelden Roeken een broedpoging van een paar Bonte Kraaien in een oud Roekennest op de Marinewerf, op Kattenburg (Kouw, De Natuur in! jrg. 3: 25, TNDV 1898: 110, Snouckaert 1908: 7). Op 5 juli 1955 werd een jonge tamme Bonte Kraai gevangen op de Apollolaan, een juveniel van een gemengd broedpaar Zwarte x Bonte Kraai, mogelijk van elders of een kooivogel (Sluifers, Limosa 28: 135-136).

Ekster *Pica pica*

Op 16 maart 1880 mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 34; verkocht). Al Nozeman noemt de soort talrijk op de met iepebomen beplante wallen onzer provincie-steden (Ned. Vogelen I, 1770: 3). Thijsse daarentegen schrijft: "eksters ... worden van jaar tot jaar zeldzamer (...), met name om Amsterdam (...) worden zij bijna niet meer gezien." (Thijsse 1904: 41). Door bejaging waren ze lang voor 1897 uitgeroeid in het Vondelpark (Thijsse, DLN 2: 186, Alg. Handelsblad 22 mrt. 1902 en 10 aug. 1903, Gzw. 36, 4: 26). Eerste broedvermeldingen: aan de Amstelveense Poel ca. 1902 (De Koning, DLN 10: 202); broedde in Artis voorjaar 1921 (Ardea 10: 182/183), en in de jaren 1919-1924 zag Janszen een nest op Frankendael (Grasp. 15, 2; Lijst Frankendael); op de Nieuwe Oosterbegraafplaats niet vóór 1918, daar 2 p. 1936 (Piet).

Vink *Fringilla coelebs*

Op 25 maart 1880 een mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 40, afgestaan). Broedend in Artis vastgesteld in het tijdvak 1891-1915 (Steenhuizen, Ardea V: 65), en in het Vondelpark (Thijsse, In het Vondelpark 1901: 40, Handelsblad 21-6-1902).

Havik *Accipiter gentilis*

Op 22 sept. 1880 een adult vrouwtje geschoten bij Amsterdam (Koller 1888: 6; coll. ZMA nr. 22890). Eerste broedgevallen: 1984 Botshol en ca. 1988/89 Vijfhoek (Jonkers et al., Botshol vogelinventarisatie 1985: 6, Melchers & Daalder 1996: 61).

Jonge hybride Zwarte x Bonte Kraai aan de Apollolaan, Amsterdam-Zuid juli 1955.

FOTO: J.E. SLUITERS

Adult vrouwtje Havik, 22 september 1880 geschoten bij Amsterdam. Eerste geval voor Amsterdam.

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS; COLLECTIE ZMA

Kauw *Corvus monedula*

Op 12 november 1880 een mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 34, Koller nr. 827; opgezet in ZMA); een vrouwtje geschoten in Artis van een dag eerder werd afgestaan aan P. Brander. Thijsse schreef: "Elk groot gebouw van Amsterdam heeft zijn kauwtje." Hij noemt met name de Vondelkerk, het Paleis voor Volksvlijt, Felix Meritis (Handelsblad 20-1-1902). Jan van Oort tekende een ex. op Kattenburg (zie Thijsse, Het Vogeljaar 1904: 40). Nestelde op Frankendael in de jaren 1919-1924 (Janszen, lijst Frankendael).

Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus*

Op 31 december 1880 een donker gekleurd vrouwtje geschoten bij Amsterdam (geschenk Van Wickevoort Crommelin; Koller 1888: 9, in collectie N.A.M.; later afgestaan aan SBB). Een tweede geval is 15 nov. 1888 een adult mannetje geschoten te Diemen (Koller nr. 444, ZMA nr. 29387).

Zanglijster *Turdus philomelos*

Op 2 januari 1881 mannetje gevangen te Amsterdam (legaat F.E. Blaauw, Koller 1888: 26, opgezet in ZMA Koller nr. 709).

Eerste broedgevallen: in 1899 in Artis (Steenhuizen, Ardea 5: 63); voorjaar 1901 nestvondst door Thijsse in het Vondelpark, met totaal 4 zangterritoria aldaar (In het Vondelpark mei 1901: 39, Handelsblad 1-6-1901).

Huismus *Passer domesticus*

Op 14 maart 1881 2 mannetjes en 2 vrouwtjes geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 38-39). In de voormalige collectie van A.L. Fischer bevond zich een albino exemplaar, waarschijnlijk afkomstig uit Amsterdam (Versl. & Med. N.O.V. 4, 1907: 45).

De eerste expliciete broedvermeldingen zijn van Thijsse in het Vondelpark (1901: 61, Handelsblad 15-6-1901); hij beschrijft nestbouw en het voeren van jongen. De soort kan soms al in februari broeden (Vogels van A'dam 1937: 23), terwijl C. de Graaf nog een jong gevoerd zag worden op 5 december 1926 (dagboek De Graaf in arch. VWGA).

FOTO UIT COLL. GEMEENTE-ARCHIEF AMSTERDAM; VOORPLAAT GODE AAN HET VONDELPARK, 1927

Groep van ca. 160 Huismussen in het Vondelpark, 1927.
Eén mus eet uit de hand.

Goudplevier *Pluvialis apricaria*

Op 10 april 1881 vrouwtje in overgang naar prachtkleed geschoten te Diemen (Koller 1888: 49; opgezet: Koller nr. 299, ZMA nr. 1345).

Zwartkop *Sylvia atricapilla*

Op 14 april 1881 een mannetje geschoten binnen Amsterdam (Koller 1888: 16; Koller nr. 549/250, opgezet). Waarnemingen in het Vondelpark in 1896-1902 betreffen doortrekkers of eerstejaars vogels; de soort broedde daar niet (Thijsse, Handelsblad 27-7-1901). Evenmin in Artis, Frankendael en op de Nieuwe Oosterbegraafplaats vóór 1920. Voor de jaren 1933-1936 wordt de soort zelfs geheel niet genoemd (Bentham & Sluifers, Vogels van Amsterdam 1937). Eerste zangterritoria in het Volewijkspark 6-8 mei 1937 en 8 juli 1937 in het Vondelpark (Drost, Waarn. II, 2: 3). Eerst in 1945 2 p. in het verruigde Vondelpark, in 1946 het eerste broedgeval in het Amsterdamse Bos (Med. C.I. 7: 12 en 33).

Tijftjaf *Phylloscopus collybita*

20 april 1881 mannetje geschoten te Amsterdam en op 20 maart 1884 in de Watergraafsmeer (Koller 1888: 17; Koller nr. 560, ZMA nr. 35970). Tekening van paartje in het Vondelpark, ca. 1895 (door Thijsse; DLN 1, 1: 6, De Amsterdammer 18-11-1922). In 1900 broedden er 8 p. in het Vondelpark (Thijsse, In het Vondelpark 1901: 48).

Grasmus *Sylvia communis*

Op 3 mei 1881 een vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 17; Koller nr. 557, ZMA nr. 30172). Op 4 mei 1895

Vrouwtje Goudplevier, door Hendrik Koller geschoten bij Diemen, 10 april 1881.

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

"stellig wel 20 zingende mannetjes" in het Vondelpark (Thijssse, dagb. 1895); mogelijk ook doortrekkers. Eerste broedvermelding: juni 1896 in het Vondelpark (Thijssse, DLN 2: 90).

Tuinfluits *Sylvia borin*

Op 16 mei 1881 een mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 16; Koller nr. 553, ZMA 30508), en 29 april 1897 in het Vondelpark een zingend mannetje op mogelijk een speelnest (Het Vogeljaar 1904: 117-118). In 1901 vond Thijssse in het Vondelpark 2 oude nesten bij de Willemsbrug (Handelsblad 7-12-1901).

Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa striata*

Op 17 mei 1881 een adult mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 28, Koller nr. 728, ZMA nr. 35967). In het Vondelpark broedden 4 à 5 p. rond 1900 (Thijssse, In het Vondelpark 1901: 57/58). Veelvuldig broedend in nestkastjes in Artis 1891-1915 (Steenhuizen, Ardea 5: 63).

Middelste Jager *Stercorarius pomarinus*

Op 20 oktober 1881 werd een adult vrouwtje geschoten te Oostzaan (coll. Van Wickevoort Crommelin; Jentink 1894: 80, nu in coll. NNM Leiden, WC-nr. 287-9). Een vervolggeval is 20 oktober 1887 een jong mannetje geschoten bij de Oranjesluizen onder Schellingwoude (H. Schutte; Koller 1888: 76, ex Koller nr. 29, ZMA nr. 27861).

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Holenduif bij nestholte in het Oosterpark, 26 april 1998.

FOTO: DIRK PIET

Jonge Steenuil op Rozenburg in de Watergraafsmeer, 3 juli 1929.

Holenduif *Columba oenas*

Op 23 december 1881 een jong mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 44). In 1924 vestigde de soort zich voor het eerst als broedvogel in Artis met 2 p. (Steenhuizen, Ardea 13: 120, Jbr. Cl.N.V. 14: 52). Jacob Heimans schreef in 1937 dat "reeds vele jaren geleden Holenduiven broedden in bepaalde oude iepen van de groote grachten." (Heren- en Keizersgracht; DLN 42: 127 en DLN 40, 1935: 56, Vogels van A'dam 1937).

1882

Winterkoning *Troglodytes troglodytes*

Op 14 januari 1882 werd een adult mannetje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 16; in coll. ANR?). Eerste broedvermelding: eind mei 1901 een ex. met jongen en begin juli 1901 nog territoriale zang in het Vondelpark (Thijssse, Handelsblad 1-6-1901, 6-7-1901).

Steenuil *Athene noctua*

Op 3 februari 1882 werd een mannetje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 10, Koller nr. 464, niet teruggevonden in coll. ZMA). Eerste broedvermelding: broedvogel in het voorjaar van 1906 aan de Amstelveense weg (L. de Vries; Waarn. 3, 2: 2; tot eind jaren twintig zuidzijde Vondelpark, vgl. DLN 35: 48).

Raaf *Corvus corax*

Op 5 mrt 1882 werd een juv. mannetje in overgangskleed geschoten bij Amsterdam (Koller 1888: 33; in coll. Koller nr. 806; niet teruggevonden in ZMA). De tien vervolggevallen dateren uit de maanden oktober-maart 1978-1999.

Fuut *Podiceps cristatus*

Op 23 maart 1882 een adult vrouwtje geschoten op het Buiten-IJ bij Zeeburg (Koller 1888: 64, Koller nr. 1083). Broedkolonie in het Kinselmeer medio jaren dertig van de 20^e eeuw (Vogels v. A'dam 1937, Ten Kate 1936: 20). Van daarvóór ontbreken broedgegevens.

Zwarte Kraai *Corvus corone*

Op 12 april 1882 een adult vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 33, Koller nr. 809). Broedend in Artis, sine anno in het tijdvak 1891-1915 (Steenhuizen, Ardea V: 65). In 1936 broedend op slechts vier locaties, voornamelijk begraafplaatsen aan de rand van de stad (Vogels van A'dam 1937: 21).

Groenling *Chloris chloris*

Op 19 april 1882 2 mannetjes en 1 vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller 1888: 39, in ZMA Koller nrs. 927-929). Broedvogel in Artis 1891-1915 (Steenhuizen, Ardea V: 65) en het Vondelpark rond 1900 (Thijssse, 1901: 43-45, Handelsblad 14-6-1902).

Steenloper *Arenaria interpres*

Op 24 augustus 1882 werd een mannetje geschoten bij het huis Zeeburg (Koller 1888: 51, ZMA nr. 22938). Ook in de winter aan de Zuiderzee: 2 febr. 1886 te Diemen (ZMA nr. 30109).

Krombekstrandloper *Calidris ferruginea*

"Den 29 Augustus 1882 zag ik een vlucht van omstreeks 300 stuks op het buitenland langs de Zuiderzee onder Diemen, waarvan er twee geschoten werden, beide vrouwtjes in overgang tot het winterkleed." (Koller 1888: 54; daarvan nog in de collectie 1 vrouwtje, Koller nr. 192, ZMA nr. 22945). "Deze soort is soms in groote hoeveelheden bij de poeliers te vinden." (Swierstra; TNDV Ile serie, dl. 2, afl. 3, maart 1889 p. 153).

Hop *Upupa epops*

Op 20 sept. 1882 werd een mannetje gevangen in de tuin van Artis (Koller 1888: 35; in coll. Koller nr. 850, ZMA nr. 28993).

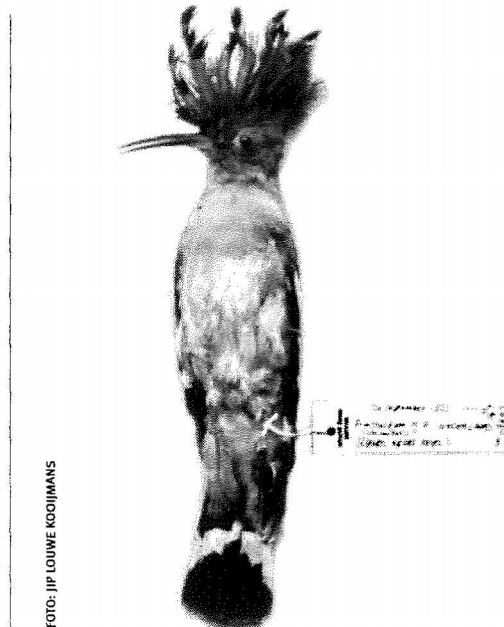

FOTO: JIP LOUWE KOIJMANS

De eerste Hop voor de regio werd in september 1882 gevangen in Artis.

1883

Middelste Zaagbek *Mergus serrator*

Op 31 januari 1883 werd een vrouwtje geschoten bij Diemen (Koller 1888: 73, Koller nr. 1262, ZMA nr. 27349).

Kemphaan *Philomachus pugnax*

Op 9 mei 1883 werden 2 mannetjes geschoten in de Buitendijkschen Buitenveldertschen-polder (= de latere Polder Meerzicht; Koller 1888: 56, Koller nrs. 133-134, ZMA nrs. 54181 en 54196). Thijssse vermeldt de soort eveneens daar in 1902 als broedvogel, "in het boezemland langs Schinkel en Nieuwe Meer" (Handelsblad 19 juli 1902, Thijssse 1904: 78; idem Delsman, DLN 9: 163 en 10: 232), talrijk in IJdoorn (DLN 29, 1924: 27), waar De Snoo de soort broedend vaststelde (Lijst IJdoorn 1925-1926). D. Piet fotografeerde een Kemphen op nest met 4 eieren bij Zunderdorp, 11 mei 1929 (foto-album D. Piet, archief VWGA).

Zwarte Stern *Chlidonias niger*

Op 10 augustus 1883 werd een jong mannetje geschoten bij Diemen (Koller 1888: 80, ex Koller nr. 306/3, ZMA nr. 54253). Broedvogel in de Botshol: daar nog ca. 50 p. in 1933 (Haverschmidt, DLN 46: 167; vgl. foto's in Ardea 22: 98). Broedde vroeger talrijk in Waterland-west: Varkenland, Ilperveld, Twiske (DLN 42: 206-207; Kelder & Resoort, Twiskeboek 1942: 31, Ardea 31: 102, Wartena 1963: 73, Zomerdijk et al. 1971: 99). Ook in de Achtersluispolder t. W. van de Rothoek, 1944 (Ardea 34: 363) en in de Sloterdijkmeerpolder, 1947 (Limosa 22: 356). Van 150-200 p. rond Amsterdam in de jaren 1930-1965 resteren nu nog maar zo'n 10 paren.

Baardman *Panurus biarmicus*

Op 14 oktober 1883 werd een vrouwtje gevangen te Muiden (Koller 1888: 32, Koller nr. 795, ZMA nr. 27539). Eerste broedgevallen in mei-juni 1938 en 1939 aan het Barnegat, Waterland-Oost (Waarn. 2e jrg. nr. 4/3e jrg. nr. 1 p. 8; Waarn. 4e jrg. nr. 2/3 p. 2 en 6e jrg. nr. 1 p. 7). Daar twee nestvondsten op 4 juni 1939: het ene bevatte 6 eieren, het andere 5 jongen (N/JN; Ardea 29: 208).

1884

Noordse Kauw *Corvus monedula monedula*

Op 23 sept. 1884 werd een adult mannetje geschoten in Artis (Koller 1888: 34, coll. ZMA nr. 5418; vgl. Van Oordt & Verwey 1925: 86, Gzw. 33, 3: 108).

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*

Op 23 sept. 1884 werd een vrouwtje geschoten te Diemen (in Koller 1888, Albarda 1897 en Snouckaert 1908: 96 abusievelijk als Kleine Plevier genoemd; de vogel is later door het ZMA afgestaan aan SBB). Juli 1904 broedvogel bij Zeeburg (Delsman, DLN 9: 162); 25 april 1933 nestvondst op het Oostzanergat (dagboek Benthem, DLN 40: 47, Limosa 27: 74).

Woudaap *Ixobrychus minutus*

Op 14 oktober 1884 werd een adult mannetje geschoten in de Watergraafsmeer (coll. de Graaf; contra de datum vermeld in Koller 1888: 46, Ned. Vogels II: 527; Koller nr. 329, ZMA nr. 30107). Mogelijk een eerste broedgeval deed zich voor aan het Barnegat, Waterland-Oost in 1937-1938: een juveniel werd gezien medio augustus 1937 en een mannetje in juli 1938 (Waarn. II, 2 en III, 2; Sluiters 1941: 246).

De soort broedde in de jaren 1945-1961 in het oeverland van het Nieuwe Meer (in 1952 zelfs 2 p.) en van 1939-1985 in de Botshol; maximaal broedden hier 22 p. in 1970.

Patrijs *Perdix perdix*

Op 20 oktober 1884 werd een mannetje geschoten te Ouderkerk aan de Amstel (Koller 1888: 43, Koller nr. 992, ZMA nr. 30562).

Eerste gedocumenteerde broedgeval: op 2 juni 1929 een nest in de Rietwijkeroordpolder met ca. 12 eieren (foto-album D. Piet, Vogels van A'dam 1937: 8). Op 15 april 1950 een ex. zonnend op een zinken dak achter Keizersgracht 410, hoek Runstraat, Amsterdam-Centrum (H.J. Slijper, Limosa 24: 153).

Witgatje *Tringa ochropus*

Op 27 nov. 1884 werd een vrouwtje geschoten te Diemen (Koller 1888: 58, ZMA nr. 29017). Eerste veldwaarneming: juli 1904 op Zeeburg (Delsman, DLN 9: 177).

Nonnetje *Mergellus albellus*

Op 11 december 1884 werd een jong mannetje geschoten te Amstelveen (Koller 1888: 74; balg, ZMA nr. 27351), en 14 december 1885 een vrouwtje geschoten te Diemen (ex. coll. Koller nr. 270, ZMA nr. 27350, opgezet). Eerder, in januari 1882 en 1883 schoot Koller twee mannetjes op de Zuiderzee, vermoedelijk bij Diemen (opgezet in ZMA).

FOTO: JIP LOUWE KOOLIJMANS

Woudaap geschoten in de Watergraafsmeer, oktober 1884.

1885

Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

Op 15 januari 1885 werd een eerstejaars mannetje geschoten bij Muiden (Koller 1888: 7, Koller nr. 426, niet teruggevonden in ZMA). Een vrouwtje van 18 nov. 1887 te Muiden is wel bewaard (Koller nr. 427, ZMA nr. 29370). Mogelijk broedend in of bij het oeverland van de Amstelveense Poel in de jaren 1920 (Landwehr, Boswandeling 9, 1969: 19). In de tweede helft van de jaren dertig broedvogel op verschillende plaatsen in Waterland (Schellingwoude, Barnegat, Volgermeerpolder) en bij Oostzaan (Haverschmidt 1942: 25).

Brilduiker *Bucephala clangula*

Op 3 februari 1885 werd een vrouwtje geschoten bij Muiden (Koller 1888: 71, ex. Koller nr. 1.234/3, balg ZMA nr. 27363).

Kuifduiker *Podiceps auritus*

Op 13 febr. 1885 werd een vrouwtje geschoten bij Muiden (Koller 1888: 64, ZMA nr. 3451).

Grutto *Limosa limosa*

Op 28 maart 1885 werd een mannetje in overgang naar prachtkleed geschoten te Oostzaan en op 22 mei 1885 een vrouwtje gevangen te Sloten (Koller 1888: 53, Koller nrs. 218 en 219, ZMA nr. 1701). Thijsse vermeldt de soort als broedvogel in drassig hooiland aan het Nieuwe Meer (Het Vogeljaar, 1904: 75), twee nestvondsten daar in mei 1905 (door Delsman, DLN 10: 235). Op 28 april 1928 fotografeerde D. Piet een Grutto-nest met 4 eieren bij Holysloot (foto-album D. Piet).

Wulp *Numenius arquata*

Op 4 april 1885 werd een mannetje geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 58, Koller nr. 84, ZMA nr. 1692). Het eerste be-
wezen broedgeval was in 1983 aan de Australiëhavenweg, in het Westelijk Havengebied: 1 pullus waargenomen (Walters;
Melchers & Daalder 1996: 96). In de jaren negentig incidenteel broedvogel op Schiphol en mogelijk bij de Botshol, 1999
(Reekers).

Scholekster *Haematopus ostralegus*

Op 4 april 1885 werd een mannetje geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 51, Koller nr. 246, niet meer in ZMA). Eerste veld-
waarnemingen: eind sept. 1905 3 ex. aan het Nieuwe Meer; vaak bij tientallen achter het zulteland bij Zeeburg (Delsman,
DLN 10: 233). Eerste broedgeval was ca. 1930 tussen het Kinselmeer en het Barnegat, Waterland-Oost (Koster; Ten Kate
1936: 12).

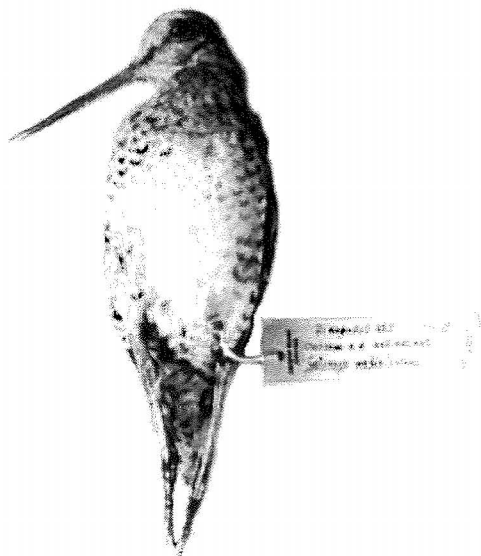

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

De eerste van een drietal Poelsnippen geschoten bij
Oostzaan; het mannetje van augustus 1885.
De soort was er een jaarlijkse nazomergast.

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Een mannetje Velduil geschoten bij Oostzaan, februari 1886.

Poelsnip *Gallinago media*

Op 21 augustus 1885 werd een mannetje geschoten te Oostzaan
(Koller 1888: 52; Koller nr. 236, ZMA nr. 29002; Van den Berg &
Bosman 1999: 156). Er zijn nog 2 mannetjes uit Oostzaan, van 26
september 1887 en 7 aug. 1888 (Koller nrs. 237 & 239, c.q. ZMA nrs.
28148 en 28150).

Groenpootruter *Tringa nebularia*

Op 12 september 1885 werd een mannetje geschoten te Diemen
(Koller 1888: 57, Koller nr. 73).

Zwarte Zee-eend *Melanitta nigra*

Op 20 november 1885 werden twee vrouwtjes geschoten bij Muiden
(Koller 1888: 71, waarvan een opgezet in ZMA; vgl. voor het vroegere
voorkomen aan de Diemerzeedijk ook Thijsse, DLN 1, 1896: 220 en
DLN 2, 1897: 186, DLN 11: 189).

Eider *Somateria mollissima*

Op 14 december 1885 werden 5 ex. geschoten bij Muiden; de vol-
gende dag 2 ex. geschoten bij Zeeburg (Koller 1888: 70). Daarvan
een vrouwtje als balg in ZMA, nr. 9311.

Toendrarietgans *Anser serrirostris*

Op 19 december 1885 werd een jong vrouwtje geschoten bij Diemen
(Koller 1888: 66, in coll. ZMA, Koller nr. 1113, opgezet).

Topper *Aythya marila*

Op 13 februari 1886 werd een juv. vrouwtje geschoten aan de afsluit-
dijk bij Zeeburg (Koller 1888: 72, Koller nr. 1248, ZMA nr. 2978).
Delsman tekende de soort overzomerend? op Zeeburg, juli? 1904
(vgl. DLN 9: 177-178). Waarnemingen van adulte ex. met jongen, zoals
in 1939 op de Botshol (Van der Plas jr., DLN 46: 166) en in 1965 op de
Gouwzee, bij de Waterlandse Zeedijk (Bonten, Limosa 40: 18) hebben
vermoedelijk betrekking op Kuifeenden (Voous, in Glutz' Handbuch
Bd. 3: 157).

Velduil *Asio flammeus*

Op 23 februari 1886 werden 2 mannetjes en 1 vrouwtje geschoten bij
Oostzaan (Koller 1888: 11, opgezet in collectie ZMA: Koller nrs. 480-
482). Voor de vuilstorting (sedert ca. 1927) broedvogel in de veen-
derij Zunderdorp (Wartena 1966: 132; vgl. ook DLN 47: 37). In 1971
broedden 2 p. in de Z. Bijlmer (Limosa 46: 83) en in 1988-1995 1-3 p.
op Schiphol, alwaar B.J. Bol op 14 juni 1995 een nest met 6 jongen
fotografeerde en ringde (Geelhoed et al. 1998: 291, Bol in Melchers
& Daalder 1996: 128; foto in archief VWGA).

1886

Bonte Strandloper *Calidris alpina*

Op 20 maart 1886 werden 6 stuks geschoten te Diemen van *Tringa cinclus minor* Schlegel oftewel Kleine Bonte Strandloper (Koller 1888: 54-55). Daarvan nog in de ZMA-collectie 4 mannetjes en 1 vrouwtje *schinzii* (Koller nrs. 168-172, ZMA 1403-1405, 1407 en 1415). In september 1887 schoot Koller 6 ex. van de nominaatvorm te Diemen.

Pijlstaart *Anas acuta*

Op 20 maart 1886 werd een adult mannetje geschoten bij Diemen (Koller 1888: 70, Koller nr. 1190). Incidenteel broedvogel: in het Twiske 1942 (DLN 47: 36), en 2 p. in de Grootte IJpolder in 1971: 2 vrouwtjes met 3 en 7 pulli op 17 juni (Vink, Limosa 46: 74). Ook later in de jaren zeventig nog mogelijke broedgevallen, met name in Waterland (Teixeira 1979: 68, Randstad & Broedvogels 1981: 473).

Koekoek *Cuculus canorus*

Op 9 september 1886 werd een jong mannetje geschoten in de Watergraafsmeer (Koller 1888: 13, Koller nr. 508, opgezet in coll. ZMA). Eerste broedvermelding: L. de Vries zag in 1906 aan de Amstelveensche weg een jonge Koekoek in het nest van een Witte Kwikstaart (Waarn. III, 2: 2).

1887

Kanoet *Calidris canutus*

Op 12 januari 1887 werden een mannetje en vrouwtje geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 53, ZMA nr. 22941). Het tweede geval is pas eind augustus 1928: enige ex. op een opsputterrein aan de Slatuinen, Amsterdam Oud-West (P. van der Lee; Amoeba 8, 3: 43).

Strandplevier *Charadrius alexandrinus*

Op 9 en 16 april 1887 werden 2 mannetjes geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 50, Koller nrs. 287 en 288). Thijsse vermoedde het broeden van de soort in juli 1897 in de Driehoek, het huidige eiland Zeeburg (dagboek Thijsse).

Een eerste zeker broedgeval werd vastgesteld in de Grootte IJpolder in juni-juli 1938, waarvan 1 jong uitvloog (Sluifers; Waarn. II, 4 / III, 1: 7, Limosa 27: 72, Sluifers 1941: 250-251, met foto; idem In Weer & Wind 6, 12: 276). Een toplocatie was in 1969 een spuitveld aan de Kabelweg, waar zich in grasland een kleine kolonie van zo'n 7 nesten bevond (Melchers, pers. med.). Maximaal broedden omstreeks 1974 in het Westelijk Havengebied en de Bijlmer tezamen ca. 65 p. (Teunissen & Van der Wiel 1975: 5, Randstad & Broedvogels 1981: 266-267, Limosa 70, 1997 nr. 2: 46). Voor het laatst broedde de soort in 1986 in het Westelijk Havengebied (Walters, in Melchers & Daalder 1996: 87).

A.L. Fischer

Vogelaar-jager Aart Leendert Fischer (geb. 1857) schonk aan de Artiscollectie drie voor de regio nieuwe soorten: Grote en Kleine Karekiet en Oeverpieper. Een aan de Diemerzeedijk verzamelde Dwerfgors hield hij in zijn eigen collectie van ruim 300, door hemzelf opgezette vogels (vgl. Snouckaert, Versl. & Med. N.O.V. 1907). Links op de foto Fischer op het eerste lustrum van de Club van Nederlandsche Vogelkundigen, ten huize van Baron Snouckaert van Schauburg, 6 mei 1916.

Houtsnip *Scolopax rusticola*

Op 14 april 1887 werd een vrouwtje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 52; Koller nr. 243 coll. ZMA 29171).

Eerste broedgeval in het Amsterdamse Bos: op 19 mei 1966 een nestvondst; dit broedgeval mislukte, maar in juli werd een adult met juveniel waargenomen van een ander of van een vervolgnest (Hartog, Med.bl. KNNV VWGA 4, 3: 15).

Al eerder, in april 1964 zag Oreel daar een baltzende vogel (Med.bl. KNNV VWGA 5, 3/4: 9).

Grote Karekiet *Acrocephalus arundinaceus*

Op 23 mei 1887 werd een mannetje geschoten bij Amsterdam (coll. A.L. Fischer; Koller 1888: 18; ZMA nr. 29717). Eerste broedvermelding: mei 1905 aan het Karnemelkse Gat bij het Nieuwe Meer (Delsman; DLN 10: 233).

Vrij algemene broedvogel in de jaren 1930 en '40: in Waterland: in IJdoorn, Kinselmeer en Barnegat; ook in het Bovendiep, de Akkerswade >1936 en de Botshol; en van 1944-1969 broedvogel in het oeverland van het Nieuwe Meer (Waarn. I, 2 en III, 4; Vogels van A'dam 1937: 18, dagboek Voous, DLN 46: 168).

Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus*

Op 27 mei 1887 werd een mannetje geschoten bij Amsterdam (coll. A.L. Fischer; Koller 1888: 18; ZMA nr. 30180, ex Koller nr. 572-2). Broedvogel aan het Nieuwe Meer in 1906 (L. de Vries, Waarn. III, 2: 2, idem Thijsse, Alg. Handelsblad 19-7-1902).

Bosruiter *Tringa glareola*

Op 27 augustus 1887 werd een adult mannetje geschoten te Oostzaan (Koller 1888: 58, ZMA nr. 29022).

Kwartelkoning *Crex crex*

Op 7 oktober 1887 werd een vrouwtje geschoten te Diemen (Koller 1888: 61, ex Koller nr. 43, ZMA 29175). Op 5 juli 1937 werd een roepend ex. gehoord in de Blijkmeerpolder, bij Holysloot in Waterland (Jonker, Piet & Post; vermeld in de rubriek 'Nagekomen broedgegevens', Waarn. II, 2: 2), dat op een territorium houdend mannetje of een incidenteel broedgeval wijst. In 1998 een territorium op de Batterij bij Halfweg; in 1999 2 roepende mannetjes in de Amstelveense Middelpolder tot 13 juni (Bergkamp), en een territorium in de Nes bij Uitdam (F. Engelen, SOVON).

Zwarte Mees *Parus ater*

Op 24 oktober 1887 werd een mannetje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 31, Koller nr. 779, ZMA nr. 30252). Eerste broedgevallen: in mei-juni 1967 in het Amsterdamse Bos, in een nestkast in 'de Balkan' (Dooremans, De Groot, H. van Bladeren; Med.blad VWGA 5, 3/4: 23; Frieswijk 1968: 40). Broedde daar ook in 1968 en 1970 (Van Drooge, Aanvullingen 1971: 9). In voorjaar 1976 een nestvondst in het Thijssesepark (Stritter) en in 1998 broedde 1 p. succesvol in het Amstelpark (Bergkamp).

Koolmees *Parus major*

Op 3 nov. 1887 werd een mannetje gevangen te Amsterdam (Koller 1888: 30, Koller nr. 771). Eerste broedvermelding: 25 juni 1896 een tweede broedsel in het Vondelpark, "de jongen van het eerste zijn al lang zelfstandig." (Thijssse, DLN 2: 90).

Slechtvalk *Falco peregrinus*

Op 2 december 1887 werd een juv. vrouwtje geschoten op Oostermeer aan de Amstel (mej. Kruimel; ZMA nr. 2225). Volgens Eykman et al. betreft het vanwege de grootte mogelijk een Toendra-Slechtvalk *Falco peregrinus calidus*[#] ("vleugel 365 mm; kop en nek zeer licht; de bovendelen licht gezoomd"; Eykman et al., Ned. Vogels deel II, 1941: 418; vgl. Gzw. 33, 3: 100-101, en foto).

1888

Oeverpieper *Anthus petrosus*

Op 8 januari 1888 schoot A.L. Fischer een mannetje te Diemen (Koller 1888: 22, Koller nr. 623-1, ZMA nr. 30200), en 6 andere ex. in de maanden januari tot 17 maart 1888. Vgl. voor het overwinteren in 1888/89 aan de Zuiderzeekust bij Diemen ook Swierstra in Albarda, TNDV 2e serie III: 16, dec. 1890.

Smient *Mareca penelope*

Op 17 februari 1888 werd een 2e k.j. mannetje in overgang naar prachtkleed geschoten bij Diemen (Koller 1888: 69, ZMA nr. 1179). Incidentele broedgevallen: eind jaren 1960 een nestvondst langs spoorlijn tussen Amsterdam en Halfweg (Hartog; Randstad en broedvogels, 1981: 483; vgl. ook 1 p. aldaar juni 1966; Limosa 42: 41). In 1984 een vermoedelijk broedgeval bij Uitdam (Ruitenbeek et al. 1990: 241), mogelijk 2 p. in 1993 (R.L.Vogel, Broedvogels Waterland-Oost 1993: 14); en mogelijk 2 p. in 1996 in de Botshol (De Jong, Reekers & Van der Woude 1997: 5).

Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus*

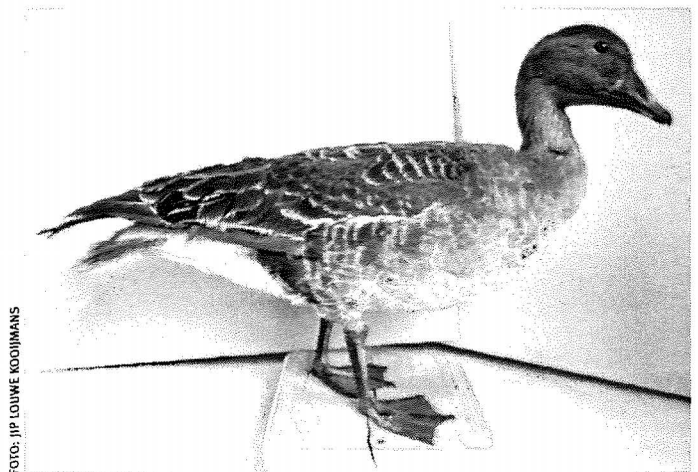
Op 23 maart 1888 werd een adult vrouwtje geschoten te IJpendam (opgezet in coll. ZMA nr. 2800, Albarda, J.f.O. 40, 1892: 426). Het tweede geval is pas tachtig jaar later: 14 januari 1967 ca. 500 ex. Waterlandse Zeedijk r. N. (Buurma, Oreel & De Roever; Med.bl. KNNV VWGA 5, 2: 17).

Draaihals *Jynx torquilla*

Op 23 april 1888 werd een mannetje dood gevonden in een lantaarnpaal in de Rietlanden, Oostelijk Havengebied van Amsterdam (in coll. ZMA, ex. Koller 504-3, ZMA nr. 30118). In april 1898 en april 1899 verbleef 1 ex. gedurende 14 dagen in Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 63).

Huiszwaluw *Delichon urbica*

Op 29 mei 1888 werden 2 vrouwtjes geschoten te Diemen (Koller-boek ZMA; niet

Kleine Rietgans, geschoten bij IJpendam, 23 maart 1888.

meer in ZMA-collectie). De eerste broedvermeldingen zijn: ca. 1905 2 nesten aan de Koenenkade en eveneens daar broedend in 1906 (Delsman, DLN 10: 235; L. de Vries; Waarn. III, 2: 2).

Torenvalk *Falco tinnunculus*

Op 29 juni 1888 werd een jong vrouwtje geschoten te Amsterdam (Koller nr. 388, ZMA nr. 3365). Van oudsher broedend op de Westertoren; in 1895 2-3 p. in de torens van het Rijksmuseum (E. Heimans, DLN 1, 1896: 24, 26).

Notenkraker *Nucifraga caryocatactes macrorhynchos*

Najaar van 1888: "De diertuin te Amsterdam ontving een voorwerp uit Diemen" (Swierstra; TNDV 2e serie dl. III, afl. 1 p. 15). Op 23 okt. 1910 een ex. op de grond in Artis (Steenhuizen, Ardea 5: 65). Twee ex. werden tijdens de invasie van 1968 doodgevonden: op 24 aug. en 2 sept. in de Schinkelpolder, Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 6, 3/4: 20).

Gele Kwikstaart *Motacilla flava*

Op 4 december 1888 werd een jong mannetje geschoten te Diemen; fenologisch een extreem laat geval (Koller nr. 644, ZMA nr. 30225). Uit het jaar daarop zijn 2 vrouwtjes van 17 mei 1889 geschoten te Diemen (ZMA nrs. 30226 en 30227). L. de Vries noemt als eerste de soort broedvogel in de regio, in 1906 aan de Amstelveense weg (Waarn. III, 2: 2).

Brandgans *Branta leucopsis*

27 december 1888 jong mannetje geschoten te Oostzaan (Koller nr. 1128, opgezet) en 3e week jan. 1929 11 ex. geschoten te Ouderkerk aan de Amstel (Ned. Jager dl. 34 nr. 30 p. 367, Ardea 18: 63). 3 mrt 1929 150 ex. r. NO bij IJdoorn (Rutten; Ardea 18: 64). Sedert 1994 broeden uit gevangenschap afkomstige ex. aan de Amstelveense Poel en in IJdoorn (Melchers & Daalder 1996: 42).

1889

Graspieper *Anthus pratensis*

19 maart 1889 7 vrouwtjes in zomerkleed geschoten te Diemen, 1 vrouwtje in collectie ZMA (Koller nr. 643, ZMA nr. 35939). Eerste vermelding van broeden: anno 1906 aan de Amstelveense weg (L. de Vries; Waarn. III, 2: 2).

Rietgors *Emberiza schoeniclus*

Maart en april 1889 5 mannetjes en 5 vrouwtjes geschoten te Diemen (Koller nrs. 897-906, enige wegens muizenschade vernietigd; nog in ZMA een ex. van 29 maart 1889; Koller nr. 898). Broedvogel: menigvuldig aan de Amstelveense Poel mei 1903 (de Koning, DLN 10: 214) en nestvondst aan het Karnemelkse Gat mei 1905: 3 eieren (Delsman, DLN 10: 235; tekening van mannetje op Zeeburg door Delsman, DLN 9: 177).

Heggenmus *Prunella modularis*

6 mei 1889 een mannetje gevangen te Amsterdam (Koller nr. 758). Eerste broedvermelding: ±1918 op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Dirk Piet, DLN 23: 183).

Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicurus*

6 mei 1889 vrouwtje gevangen te Amsterdam (Koller nr. 591; opgezet in ZMA). Eerste broedvermeldingen: ca. 1895 broedvogel in het Vondelpark: Op 4 mei 1895 een zingend mannetje in het Vondelpark; het broedterritorium lag in het bosje tegenover de Melkerij (Thijssse, dagb. 1995; In het Vondelpark 1901: 52); in 1901 1 p. met 4 jongen (Thijssse, Alg. Handelsblad 19-4-1902).

Grote Bonte Specht *Dendrocopos major*

20 sept. 1889 een jong geschoten op Oostmeer aan de Amstel (ex. coll. Kruiemel; ZMA nr. 4352). Een eerder vrouwtje van 22 dec. 1884 te Amsterdam is geschrapt (in het ZMA-exemplaar van Koller 1888: 13). De eerste gedocumenteerde broedgevallen waren ca. 1920 in de Watergraafsmeer, op Frankendael en de Nieuwe Oosterbegraafplaats (volgens lijsten van L. Janszen en D. Piet); anno 1933 in het Vondelpark, en pas in 1955 in het Amsterdamse Bos (Vogels van A'dam 1937, Frieswijk 1968).

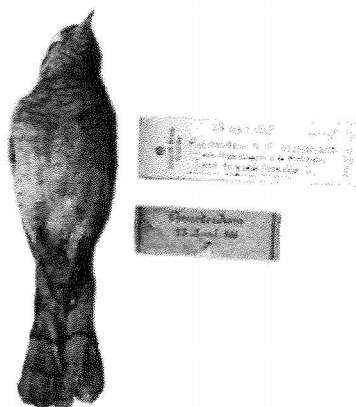
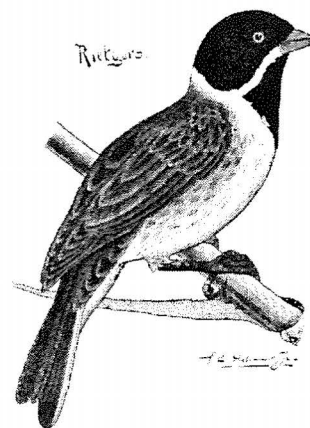

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

De eerste Draaihals van de regio werd in april 1888 dood aangetroffen in een lantaampaal in de Rietlanden.

TEKENING: H.C. DELSMAN

Mannetje Rietgors bij Zeeburg, juli 1904.

Sneeuwgans *Anser caerulescens*

Ca. eind jaren tachtig 19^e eeuw, sine dato[#] 9 ex. over het IJ (Koller; Tijdschr. Ned. Dierk. Ver. 2e serie dl. 3 (1892) p. 202; Snouckaert 1908:119); 17 ex. op 15 dec. 1899 over Artis uit het westen richting oost; eerder, in 1893 een nog grotere groep over Artis (Steenhuizen; TNDV 2e s. dl. 6 afl. 4, aug. 1900 p. 279).

1890

Geelsnavelduiker x Ijsduiker? *Gavia adamsii x Gavia immer* ?

Op 4 december 1890 werd een grote duiker, vermeld als jong mannetje Ijsduiker, geschoten bij de Oranjesluizen, Schellingwoude (Koller, TNDV 2e serie dl. III, afl. 2, nov. 1891, p. 105; Snouckaert van Schauburg 1908: 137; opgezet in coll. ZMA). Op grond van de gele snavel vermoedde Voous dat het hier een Geelsnavelduiker betrof. Volgens C.S. Roselaar zou het echter een hybride tussen Geelsnavel- en Ijsduiker kunnen betreffen, omdat de vogel verscheidene kenmerken van beide soorten vertoont (Prins & Roselaar in prep.).

1891

Wielewaal *Oriolus oriolus*

F.E. Blaauw (1893) meldt een broedgeval van Wielewaal in een grachtentuinblok in Amsterdam-Centrum, enige jaren vóór 1893: "observed a pair a few years ago breeding in a square of gardens in the very midst of Amsterdam." (NLM XV, 1893: 197). Blaauw woonde op het adres Keizersgracht 601 (= Vijzelstraat 88), tot zijn verhuizing naar 's-Graveland in april 1882. De broedlocatie lag vermoedelijk in een der tuinblokken tussen Keizers- en Herengracht rond de Vijzelstraat. Regulier broedvogel op de Nieuwe Oosterbegraafplaats <1918, tot ca. 1936 (Piet, DLN 23: 183, Lijst N.O.B.) en in de jaren 1919-1924 op Frankendaal, waar Janszen het nest zag.

1892

Dwerggors *Emberiza pusilla*[#]

Op 1 mei 1892 werd een vermoedelijk jong vrouwtje geschoten op het buitendijkse land bij Zeeburg; de opgezette vogel bevond zich in de voormalige collectie van A.L. Fischer, waarin Snouckaert hem nog in 1907 aantrof en bevestigde (TNDV IV, 1, 1893: 25, Snouckaert in Versl. & Med. N.O.V. 4, 1907: 45, Snouckaert van Schauburg 1908: 21, Eykman et al., Ned. Vogels dl. I: 139; DB 18, 4: 198).

1893

Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus*

In de nazomer van 1893 was er een ex. in Artis (Steenhuizen; Ardea 5, 1916: 62, Bijdr. tot de Dierkunde 27: 366). Op 22 mei 1901 was er een Nachtzwaluw op voorjaars trek in Artis (Steenhuizen 1916). "Beide malen overlangs zittend op een tak, naar geitenmelkers gewoonte, en den geheelen dag slapende." Op 5 en 25 juni 1993 werd een overzomerend, vermoedelijk ongepaard ex. waargenomen op de Diemerzeedijk. Dit is volgens SOVON-criteria geïnterpreteerd als territorium, hoewel verdere broedaanwijzingen ontbreken (dagboek Tempelman; Melchers & Daalder 1996: 129).

Boompieper *Anthus trivialis*

In sept. 1892 werd een vrouwtje geschoten in Artis (Steenhuizen; Koller nr. 644, ZMA nr. 30213). Broedvogel in de jonge aanplant van het Amsterdamse Bos in mei 1942 en waarschijnlijk ook in juli 1945 (Med. C.I. 2: 7 en 7: 17).

Putter *Carduelis carduelis*

"In het najaar van 1893 zijn in den IJpolder en aan de monding van het Merwedekanaal troepen van honderden distelvinken gezien." (Heimans & Thijsse, Van vlinders, bloemen en vogels, 1894: 86). Vóór 1918 onregelmatige wintergast op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Piet; DLN 23, 1918: 183, en Lijst N.O.B. 1907-1982). In de jaren dertig slechts één gedateerd geval: 14 oktober 1935 1 ex. Amsterdampolder (Sluiters; Vogels van A'dam 1937: 23). Een eerste mislukte broedgeval deed zich in 1947 voor bij de Bataafse Petroleum Maatschappij, op het huidige Shell-terrein in de Volewijk, Amsterdam-Noord (Voous; Med. C.I. 8: 5). In het Amsterdamse Bos broedde de soort voor het eerst in april-juni 1963 (Van Drooge, Brander; Med.bl. KNNV VWGA jrg. 1, 3: 10, Limosa 38: 63).

P.L. Steenhuizen

Artispreparateur Paul Louis Steenhuizen (1870-1940). rechts op de foto, stelde zo'n 13 nieuwe soorten voor de regio vast, waarvan verschillende in Artis: Nachtzwaluw, Boompieper, Kramsvogel, Boomvalk, Paapje, Rotgans, Vuurgoudhaan, Ringmus, Kleine Bonte Specht, Kleine Zwaan, Smelleken, Drieteenmeeuw en Groene Specht. Steenhuizen, één der eerste Nederlandse vogelfotografen, publiceerde 2 artikelen over wilde vogels in Artis (1891-1938).

1895

Kramsvogel *Turdus pilaris*

Op 14 febr. 1895 werd een mannetje geschoten in Artis (coll. Bartels-Ter Meulen, ex coll. Koller nr. 30, ZMA nr. 5735). Twee vermoedelijke broedgevallen op de regio-grens: in juni 1984 vogels met voer op de Batterij, Halfweg; en in 1985 een nestvondst aan de westzijde van de Schipholtunnel (Den Hertog); verloop en afloop van dit incidentele broedgeval zijn niet gedocumenteerd (Geelhoed et al. 1998: 299, Melchers & Daalder 1996: 166).

Keep *Fringilla montifringilla*

Op 5 mei 1895 1 ex. in het Vondelpark (dagboek Thijsse). Een mislukt broedgeval in het Amsterdamse Bos in april/mei 1948: van een paartje werd een nest met 4 eieren gevonden, dat begin mei weg was (Med. C.I. 8: 5, Frieswijk 1968: 43).

Sperwer *Accipiter nisus*

In 1895 vloog een ex. een treincoupé binnen tussen Amsterdam en Weesp (Heimans, DLN 1: 26). Broeden vermoed in het Amsterdamse Bos >1985; eerste nestvondst in 1992 in het Sloterplaspark-West (Marcus, in Melchers & Daalder 1996: 64).

1896

Beflijster *Turdus torquatus*

Op 1 maart 1896 1 ex. in het Vondelpark (Thijsse, DLN 1: 242).

Pimpelmees *Parus caeruleus*

Op 21 april 1896 zag Thijsse 'Pimpelmeesjes nestelen' zonder nadere plaatsaanduiding (DLN 2: 42); op 19 september 1901 enige gezien in het Vondelpark (Thijsse; Alg. Handelsblad 21 september 1901). Territoriaal bij het Hulstbruggetje aldaar op 3 mei 1902 (Thijsse, Handelsblad 3-5-1902). Een nestvondst aan de Amstelveense weg in het voorjaar van 1905 (Delsman, DLN 10: 235).

Geelgors *Emberiza citrinella*

Op 14 juni 1896 stelde Thijsse vast, dat de 'jonge geelgorzen vliegen' (DLN 2: 67). In het voorjaar van 1898 2 ex. in Artis (Steenhuizen; Ardea V: 65). De Geelgors kwam vooral voor aan de zuidwestzijde van de stad, rond het Nieuwe Meer en in de Haarlemmermeer (vgl. Thijsse, DLN 2, 1897: 128, Handelsblad, 26-7-1902, dagboek P.B. Jansen, 1927-1928; DLN 47: 13). In de jaren 1920 nog broedend langs de Noorddijk en Kleine Noorddijk aan de Amstelveense Poel (Landwehr, Amsterdamse Boswandeling nr. 9, 1969: 19; DLN 76: 220). In 1925 was er een broedgeval in IJdoorn (De Snoo; Gzw. 37, 2: 24, Gem. Archief A'dam, 999: 85). Dirk Piet fotografeerde een nest in de Rietwijkeroordpolder, mei-juni 1930 (foto-album Piet). Na 1961 zijn geen broedgevallen meer vastgesteld (Frieswijk 1968, Blekendaal 1970, Reijnders in DLN 76, 10: 222).

FOTO: DIRK PIET

Geelgors bij nest in de Rietwijkeroordpolder, thans Amsterdamse Bos, juni 1930.

Oeverzwaluw *Riparia riparia*

Op 14 juni 1896 een kolonie bij Ouderkerk aan de Amstel (Thijsse, DLN 2: 67). In 1902 broedend in de Haarlemmermeer bij het Nieuwe Meer (Thijsse, Handelsblad 12-7-1902); ca. 1905 een kolonie aan de Amstelveense weg (Delsman, DLN 10: 234).

Tapuit *Oenanthe oenanthe*

Op 3 juli 1896 zag Thijsse jonge Tapuiten zwerven in de buurt van Amsterdam, "waar ze stellig niet uitgebreed zijn." (DLN 2: 90). Het jaar daarop evenwel een eerste broedgeval: een paartje Tapuit broedde in een steenkolenhoop bij het stoomgemaal van Schellingwoude, 1897 (Thijsse, DLN 2, 1897: 128). Totaal heeft de soort maar zesmaal bij Amsterdam gebroed, waarvan tweemaal in 1990-1993 (Melchers & Daalder 1996: 164).

Regenwulp *Numenius phaeopus*

Op 18 juli 1896 zag Thijsse enige bij Zeeburg 'aan de Zuiderzee' (DLN 2: 109). Delsman beschrijft hun nachttrek over de stad in de zomer (DLN 12, 1907: 89).

Drieteenstrandloper *Calidris alba*

Op 29 augustus 1896 waargenomen bij Zeeburg (Thijsse DLN 2, 1897: 133). Het eerste van totaal ca. 30 vervolgggevallen is: 26 december 1929 1 ex. op het ijs buiten de haven van Monnickendam (Op de Coul; Org. C.I.N.V. 9: 147).

Boomkruiper *Certhia brachydactyla*

Schlegel noemt het voorkomen "op de boomen der grachten en straten" onzer steden (Schlegel 1868: xlii). Bij ons wordt de soort eerst voornamelijk als wintergast gemeld: 30 oktober 1896 enige in het Vondelpark (Thijssse, DLN 2: 186). Broedvogel in Artis <1915, op de Nieuwe Oosterbegraafplaats <1918, op Frankendael 1919, in het Vondelpark <1928 (Steenhuizen, Piet, Janszen; De Snuyff, Telegraaf? 28-6-1928). In de collectie van het ZMA bevinden zich 4 grote juvenielen van een nest in Artis d.d. 25 mei 1959 (ZMA nrs. 16618-16621). Pas in 1960 een eerste broedgeval in het Amsterdamse Bos (Frieswijk 1968: 41).

Matkop *Parus montanus*

Op 30 oktober 1896 zag Thijssse veel 'zwartkopmeesjes' in het Vondelpark (DLN 2: 186). Daarbij wordt er van uitgegaan dat het Matkopen betrof (Brander, Stoffels & Van der Weijden, Het Vogeljaar 1976: 145). Het onderscheid tussen Glanskop en Matkop dateert van 1900 (Kleinschmidt; en voor Nederland sedert Snouckaert 1908 en Thijssse, Vogelboekje 1912: 78). Na deze soortsplitsing zag Thijssse waarschijnlijk zijn eerste 'Matkop' op 19 sept. 1901 in het Vondelpark (Alg. Handelsblad 21-9-1901).

Het eerst-gedocumenteerde broedgeval was in 1915 in Artis in een nestkastje (Steenhuizen Ardea V: 64, Bijdr.t.d.Dierkunde 27: 368). Al vóór 1918 broedde de soort op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Piet, Vogels van Amsterdam, 1937: 21 en Lijst N.O.B. 1907-1982); Steenhuizen vermeldt ook een broedgeval bij het Aquarium van Artis aan de Plantage Middenlaan in 1937. In de ZMA-collectie is een mannetje van 12 nov. 1971 uit het Amsterdamse Bos (leg. Buurma, ZMA nr. 25223).

Op 9 jan. 1972 was er in het Amsterdamse Bos een waarneming van volgens de Cie. Ned. Avifauna 'heel waarschijnlijk' Scandinavische Matkop *Parus montanus borealis*[#] (Swaab & Dooremans, Limosa 46: 65). Dit is de vijfde of zesde melding van deze vorm voor Nederland, waarvan nog geen enkele aanvaard is (Gzw. 33, 3: 102, Van den Berg & Bosman 1999).

Goudhaan *Regulus regulus*

Op 6 november 1896 een grote menigte in de elzen van het Vondelpark (Thijssse, DLN 2: 186). Er waren mensen die ze daar uit hun hand lieten eten (Thijssse 1904: 4). Eerste broedgevallen: april-juni 1970 een territorium aan het Omoricapad in het Amsterdamse Bos (Med.bl. KNNV VWGA 8, 2: 15), 3 territoria in 1972 (t.a.p. 10, 2: 25).

Sijs *Carduelis spinus*

Op 20 november 1896 zag Thijssse een troepje in de elzen in het Vondelpark (DLN 2, 1897: 206). Later een mogelijk broedgeval op de Nieuwe Oosterbegraafplaats: 26 juli 1936, vrouwtje met 4 bedelende jongen (Jonker, Waarn. I, 1: 4; vlg. Alg. Handelsblad d.d. 26-9-1936 betrof het losgelaten kooivogels; Ardea 25: 217).

Zwarte Ibis *Plegadis falcinellus*

Op 27 november 1896 werd een eerstejaars vrouwtje bij Aalsmeer geschoten (mr. J. ter Meiden jr.; coll. ZMA nr. 28430; Kerbert; TNDV 2e serie dl. 5: 51; DLN 2: 201-202, foto, Ned. Vogels II, 1941: 505; Van den Berg & Bosman 1999: 92).

Startmees *Aegithalos caudatus*

Op 8 december 1896 enige in het Vondelpark (Thijssse, DLN 2: 206).

Eerste broedgevallen: in 1936 op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (verstoord); in 1937 op Frankendael, op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (jongen) en in het Volewijkspark, Amsterdam-Noord (jongen). Op 5 juni 1939 een nest met 11 eieren uitgehaald aan de Zuidelijke Wandelweg (Vogels van A'dam 1937, Waarn. II, 1: 3 en IV, 2/3: 4).

Eerste broedgeval in het Amsterdamse Bos in 1950 (Frieswijk 1968: 41). In de ZMA-collectie een vrouwtje van 28 nov. 1971 Amsterdamse Bos en een mannetje van 12 april 1983 Badhoevedorp (ZMA nrs. 25224 en 37505).

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Op 20 oktober 1945 werd een adult mannetje Zwarte Ibis in winterkleed geschoten uit een groep van 3 te Oostzaan. (In coll. ZMA, Ardea 34:382, Ned. Vogels III:1081).

1897

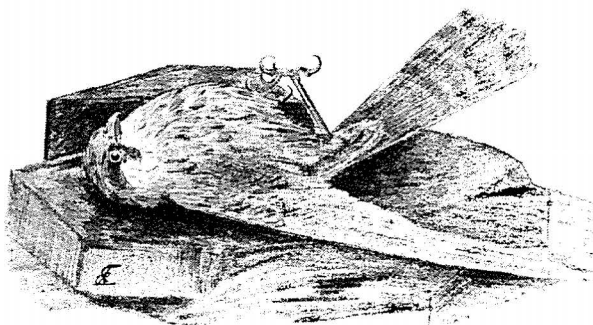
Fluiter *Phylloscopus sibilatrix*

Eind april/begin mei "1896 en 1897... geregeld" in het Vondelpark (Thijssse, DLN 42:

253; echter niet in Thijsse's dagboek 1896, DLN 2: 42). In mei 1898 1 ex. geschoten in Artis (Steenhuizen, Ardea 5: 64; niet in coll. ZMA). In de regio tot nog toe nooit broedend vastgesteld (Med.bl. KNNV VWGA 3, 1: 5-7, Friesland 1968, Melchers & Daalder 1996).

Boomvalk *Falco subbuteo*

In juli 1897 een ex. geschoten op het eiland Zeeburg (Steenhuizen; tekening Thijsse, DLN 2, 1897: 141, niet teruggevonden in ZMA). Waarschijnlijk broedvogel op Oud-Rozenburg, in de Watergraafsmeer <1918 (D. Piet, Vogelwaarnemingen N.O.B. 1907-1982 p. 2). Deze buitenplaats werd later onderdeel van de Nieuwe Oosterbegraafplaats, alwaar de soort sedert 1934 broedend werd vastgesteld (Vogels van A'dam 1937, DLN 41, 4: 126-127).

TEKENING: JAC. P. THIJSSE

De eerste in de regio vastgestelde Boomvalk, door Steenhuizen in juli 1897 geschoten bij Zeeburg op de tocht met Thijsse's roeiboot 'de Pijlstaart'; de vogel leefde nog en verwondde Thijsse.

1898

Rotgans *Branta bernicla*

Op 8 febr. 1898 werd een adult vrouwtje geschoten te Schellingwoude (opgezet, Koller 249-8, ZMA nr. 7147). Grote groep aan de grond: 15 maart 1942 ca. 75 ex. op een weiland aan de Koenenkade, Nieuwe Meer (De Groot, Med. C.I. 1942, 1: 1).

Noordse Stormvogel *Fulmarus glacialis*

Op 16 december 1898 een ex. geschoten te Oostzaan (vondst Eykman bij Amsterdamse poelier; TNDV 2e serie dl. 6: 153/154). Een tweede geval is van 15 dec. 1914: 1 ex. gevangen te Amsterdam (Kerbert; Jaarber. Cl. N.V. 5, 1915: 17, Ardea 4: 113; ZMA nr. 19176).

1899

Krakeend *Mareca strepera*

In maart 1899 werd een mannetje in eerste winterkleed geschoten te Oostzaan (Bartels; Wex coll. Bartels, ZMA nr. 37664). Mogelijk al onder de vondsten uit de middeleeuwse vuilnisbelt (Paleohistoria XIII B: 29). 29 januari t/m 5 februari 1946 een mannetje op de Amstel bij Amsterdam (Ardea 35: 231). Mogelijk eerste broedgevallen: in de collectie Snouckaert was een pullus van 12 juli 1892 te Amsterdam (Koller-boek ZMA p. 206; niet teruggevonden in de ZMA-collectie); in 1960-1961 vermoedelijk broedend aan de Diemerzeedijk (Swart 1968: 3).

Paapje *Saxicola rubetra*

In mei 1899 gedurende één dag een ex. in Artis (Steenhuizen, Ardea V: 63). Voor het eerst werd broeden vermoed in de Grootte IJpolder in juni 1938 (Waarn. II, 4/3, 1: 8). In juni 1943 broedend vastgesteld aan de Bleekerskade in het Amsterdamse Bos (Sluiters, Med. C.I. 5: 7).

Vuurgoudhaan *Regulus ignicapillus*

In november 1899 1 ex. in Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 64). Eind 20^e eeuw tweemaal zingende mannetjes waargenomen in het broedseizoen: 4 juni 1992 Koenenbos, Amsterdamse Bos (Visbeen, Gzw. 31, 1: 30) en op begraafplaats Westgaarde, Amsterdam-Osdorp 22 april - 25 mei 1999 (Van Blanken; Gzw. 37, 3: 23).

Waterspreeuw *Cinclus cinclus*

Half nov. 1899 een adult mannetje bij Oostzaan (coll. ZMA nr. 1142; Snouckaert, TNDV 2e serie dl. 6 afl. 4, aug. 1900 p. 263; Snouckaert 1908: 51, Ned. Vogels I: 318). Eerste vervolgwaarnemingen pas eind jaren 1960: 16-17 nov. 1968 Amsterdamse Bos en 25 okt. 1969 aan de Amstel bij Zorgvlied (Med.bl. KNNV VWGA 6, 3/4: 15 en 8, 1: 26).

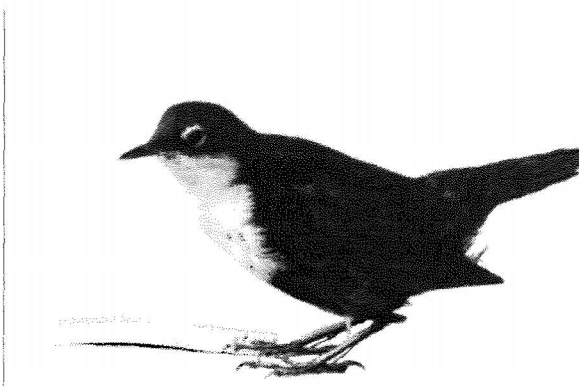

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Mannetje Waterspreeuw, half november 1899 verzameld bij Oostzaan. Dit is het eerste geval in de regio.

Ringmus *Passer montanus*

Op 13 november 1899 werd 1 ex. geschoten in Artis (Steenhuizen, Ardea 5: 65, niet in ZMA). Voor WO II is de soort voornamelijk wintergast (J. Heimans, DLN 33, 1929: 336 en 34: 38). In 1910 broedvogel op de voormalige Oosterbegraafplaats (thans Oosterpark; Quené, DLN 15, 14: 275). Broedend aan de Amstelveense weg 'in den ouden tijd', ca. 1920-1930 (D. Piet; Waarn. II, 4/III, 1: 2).

Kleine Bonte Specht *Dendrocopos minor*

Op 15 november 1899 zag Steenhuizen 1 ex. in Artis (TNDV 2e s. dl. 6 afl. 4, augustus 1900 p. 266). In april 1900 1 paartje in Artis (Steenhuizen; foto en tekening J. van Oort in DLN 5: 98; idem in Thijsse, Het Vogeljaar 1e dr. p. 54-55, 3e dr. p. 85, 87-88, Jaarboekje Natura Artis Magistra sine dato). De soort broedde anno 1900 en 1901 in Artis in een nestkastje, nabij het vroegere 'preparateurshuisje', gelegen voorbij het gebouw De Volharding (TNDV VII afl. 2, nov. 1901: 36; Kerbert in TNDV VII afl. 3/4, juli 1902: 265, Steenhuizen, Ardea 5: 63). Later broedvogel in het Vondelpark in de jaren 1944-1973 en in het Amsterdamse Bos in 1959 en 1972.

Nieuwe vogelsoorten in de 20^e eeuw

1900

Fitis *Phylloscopus trochilus*

Thijsse vermeldt zonder jaaropgave, dat hij in april vóór 1901 op 4 plaatsen zingende ex. had in het Vondelpark; echter zonder aanduiding van broeden, noch van 4 p. in hetzelfde jaar (Thijsse, In het Vondelpark 1901: 51-52; contra Van der Weyden et al. 1976 en Constandse 1998). Door L. de Vries wordt wel expliciet het broeden van Fitis in de regio genoemd, in april-juli 1906 aan de Amstelveense weg/Koenenkade (Waarn. III, 2: 2). Ook broedde de soort op de Oude Oosterbegraafplaats, bij het Oosterpark, in 1910 (DLN 15: 275).

Kleine Zwaan *Cygnus bewickii*

Begin november 1900 werd een adult vrouwtje geschoten bij Schellingwoude (Steenhuizen; TNDV VII afl. 2, nov. 1901: 45; DLN 6: 164; in coll. ZMA, Koller nr. 253.4).

Kraanvogel *Grus grus*

5 dec. 1900 een jong vrouwtje geschoten bij Aalsmeer (coll. Snouckaert; Tijdschr. Ned. Dierk. Ver. 2e serie dl. VII, afl. 2, p. 40).

1901

Smelleken *Falco columbarius*

In de winter van 1901 en 1902 waargenomen in Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 62). Op 17 april 1902 schoot Steenhuizen een vrouwtje in Artis (in coll. ZMA nr. 43828; ex coll. Snouckaert/van Marle).

Dwergmeeuw *Larus minutus*

Op 23 nov. 1901 werd een mannetje geschoten te Oostzaan (leg. C. Eykman; in coll. ZMA nr. 28609; ex Koller 158). In januari 1925/1926 1 ex. Ijdoorn (De Snoo, Lijst v. vogels waargenomen in den Ijdoorn). Op 3 aug. 1934 4 adulte ex. in het zuidelijk IJsselmeer (Org. Cl.N.V. 7: 80). De soort ontbreekt in *Vogels van Amsterdam* (1937).

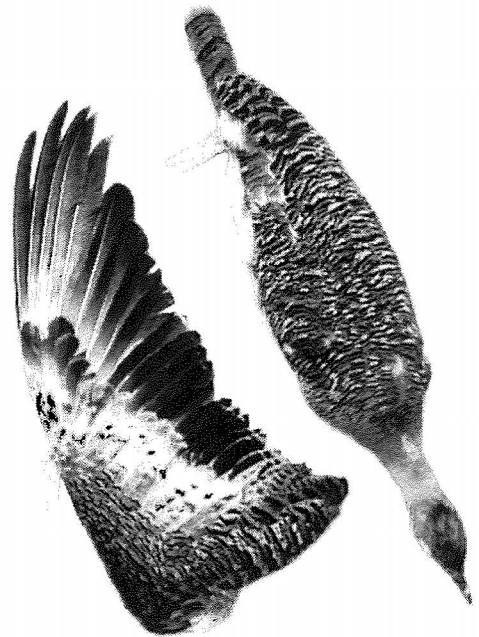
Jan-van-Gent *Morus bassanus*

Op 10 december 1901 werd een juv. bij Oostzaan bemachtigd (Eykman, TNDV 2e s. VII, 1902, afl. 3/4) en nov./dec. 1902 een adult ex. te Aalsmeer (TNDV 2e s. VIII: 100).

1902

Grote Trap *Otis tarda*

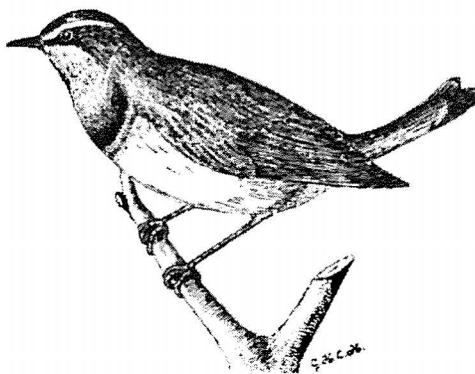
Op 18 dec. 1902 werd een vrouwtje bij Oostzaan geschoten (TNDV 2e serie dl. VIII: 101; van preparering is afgezien; Kerbert). Gezien het geringe aantal gevallen was de soort ook

Grote Trap, 19 januari 1985 in verzwakte toestand gevangen bij Zunderdorp, Waterland-Oost; vijf dagen later gestorven in Artis. Dit is het laatste geval van deze soort bij Amsterdam.

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS / COLLECTIE ZMA NR. 36023; GZW. 23: 17

vroeger zeer zeldzaam in het westen. Zo waren er eerder gevallen in de Haarlemmermeer, een mannetje op 12 jan. 1888 geschoten bij Vennepdiep (Koller 1888: 48) en een ex. op 31 dec. 1890 in de Haarlemmermeer zonder nadere plaatsaanduiding (TNDV 2e serie dl. III, afl. 2, nov. 1891: 100).

Een mannetje Blauwborst, illustratie bij het eerste broedgeval ca. mei 1902/1903 aan de Amstelveense Poel.

1903

Kneu *Carduelis cannabina*

Omstreeks 1902/1903 voor het eerst gemeld aan de Amstelveense Poel (De Koning; DLN 10: 202). Eerste broedvermeldingen: in mei 1905 aan de Koenenkade een nestvondst: 6 eieren (Delsman, DLN 10: 235) en 24 mei 1906 ibidem (L. de Vries; Waarn. III, 2: 1-2; Thijsse, De Amsterdammer 23 febr. 1924 p. 7).

Blauwborst *Luscinia svecica cyaneola*

Eind mei 1902 of 1903 werd een zingend mannetje waargenomen aan de Amstelveense Poel; later werden jongen gezien (De Koning; DLN 10, 1906: 202, 213). In de collectie van het ZMA is een tweedejaars mannetje van de witgesterde vorm van mei 1912 te Amsterdam (ex coll. Sillem-van Marle, in coll. ZMA nr. 3896). Succesvol broedgeval in juni 1925 te Amsterdam-Noord (De Snoo, DLN 30: 318, Ardea 17: 28).

Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros*

Eind mei - 10 juli 1903 een territoriaal p. in de tuin van het Rijksmuseum; vermoedelijk het eerste broedgeval (Swaen, DLN 9: 49). De eerste vervolgwarneming is pas 17 november 1926 1 ex. te Amsterdam (De Snoo; aantekening in Thijsse's Vogelboekje). Het derde geval is eveneens een winterwaarneming: 25 januari 1936 een vrouwtje aan het Oostzanergat, Amsterdam-Noord (Akkerman & Belterman; DLN 40: 311).

Broedgevallen doen zich regelmatig voor sedert de jaren veertig: in 1942-1946 in de Amsterdampolder (Loterijman; Med. C.I. 2, 1942: 2, Limosa 33, 1960: 8) en in de Volewijk, Amsterdam-Noord 1944-1949 (Med. C.I. 6: 3 en 7: 3, Ardea 40: 150, Limosa 33: 8).

Boomklever *Sitta europaea*

Op 28 juni 1903 hoorde Swaen een ex. in het Vondelpark (TNDV 2e serie dl. VIII: 245). In het najaar van 1910, toen er een invasie van deze soort in Nederland was, waren er verschillende in Artis (Steenhuizen, Ardea V: 64, Bijdr. t.d. Dierkunde 27, 1938: 368). De eerste broedgeval(len) waren op Frankendael in de jaren 1919-1924 (Janszen; De Graspieper 15, 2: 57-58). De soort vestigde zich pas opnieuw in de jaren 1980, op Zorgvlied ≥1981, op de Nieuwe Oosterbegraafplaats ≥1982, in het Amsterdamse Bos ≥1987, in het Vondelpark incidenteel in 1992, op Frankendael ≥1993 en in het Flevopark ≥1996 (Daalder, in Melchers & Daalder 1996: 204).

Ralreiger *Ardeola ralloides*

Op 10 augustus 1903 werd een adult mannetje geschoten te Aalsmeer (coll. ZMA nr. 28427; Tijdschr. Ned. Dierk. Vereen. VIII: 251; Snouckaert 1908: 83; Ned. Vogels II: 521).

Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra*

Op 3 sept. 1903 's avonds werd een ex. bij Zeeburg gezien (Delsman & Keyser; TNDV 2e serie VIII: 251).

FOTO MERKELBACH

H.C. Delsman

De zojuist gepromoveerde doctor Henk Delsman, 29 november 1912. Delsman stelde tijdens zijn school- en studietijd in de jaren 1903-1907 vier nieuwe soorten vast voor de Amsterdamse lijst: Zwarte Ooievaar, Dodaars, Kuifleeuwerik en Dwergster.

1904

Dodaars *Tachybaptus ruficollis*

In september 1904 1 ex. aan de Diemerzeedijk (Delsman, DLN 9: 216). Thijsse noemt als broedplaatsen het Barnegat en Kinselmeer; eens ook broedend in het Nieuwe Diep (De Amsterdammer 23 febr. 1924 p. 7).

Broedgevallen in de stad medio jaren 1930: in 1934 in het Oosterpark (Steenhuizen; Ardea 23: 127-130) en aan de Stadionkade: daar op 15 sept. een adult met 6 jongen (Bolland; dagboek Op de Coul, Org. Cl.N.V. 7: 80, Ardea 23: 131). Eerder zag Steenhuizen de soort alleen in de winter in stadsgrachten. Een kolonie van 8 paren werd vastgesteld in 1981 in een plasje in de Diempolder, ten westen van de Oud-Diemerlaan (Van Duin; Gzw. 19, 3: 85).

1905

Kuifleeuwerik *Galerida cristata*

In het voorjaar van ca. 1905 voor het eerst verscheidene waargenomen bij de Koenenmolen, namelijk 'meer dan gewone' leeuweriken (Delsman, DLN 10: 231).

In de winters van 1911-1914 één of meer ex. aan de Veelaan/Zeeburgerdijk (W. Jonker; DLN 20: 439). "In die jaren was de Kuifleeuwerik in Amsterdam nog een onbekende vogel." (Overmaat, "Twee woestijnbewoners: de kuifleeuwerik en de kleine plevier." Volkskrant? 1948?, archief Overmaat/VWGA).

Een eerste territoriaal paar aan het Mosveld, Amsterdam-Noord in maart 1927 (dagboek C. de Graaf, arch. VWG Arnhem/arch. VWGA), terwijl eerste broedgevallen werden vastgesteld in de zomer van 1928 in Amsterdam-West en Plan-Zuid (J. Heimans, DLN 33: 268). Laatstelijk broedde de soort in 1994 in de Zuid-Bijlmer.

De laatste Kuifleeuwerik, in het voorjaar van 1994 te Reigersbos, Amsterdam-Zuidoost.

Roodkopklauwier *Lanius senator*

"10 mei 1905 zag ik des avonds tusschen 6 en 8 uur van uit mijne woning in Artis (Plantage Middenlaan nr. 51; RV) een exemplaar in een nabijstaande esch rondvliegen." (Kerbert; TNDV 2e serie X: 287, Ardea 5, 1916: 64).

Arendbuizerd *Buteo rufinus*

Op 12 december 1905 werd een mannetje gevangen in de Buiksloterham, Buiksloot, Amsterdam-Noord (door Asperen; arch. Artis, in Gem.archief A'dam 395: 1374; TNDV 10, 1906: 294, NLM 30: 159, balg in coll. ZMA nr. 2300, Ardea 32: 283-284, foto in Gzw. 33, 3: 116-117). Tot voor kort was dit het enige geval voor Nederland.

1906

Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*

In de jaren 1893-1902 of later vond Thijsse een nest van deze soort bij de Cellulaire Gevangenis aan de Havenstraat, tegenover het Haarlemmermeerstation (De Amsterdammer 23 febr. 1924, DLN 42: 253). In het voorjaar 1906 broedvogel aan de Koenenkade (L. de Vries, Waarn. III, 2: 2).

Dwergstern *Sterna albifrons*

Ca. augustus 1906 enige op Zeeburg (Delsman, DLN 12, 1907: 91). Het tweede geval is gedateerd: 16 augustus 1936 2 ex. Amsterdampolder (Sluifers; de Waarn. I, 2: 3).

1910

Grote Lijster *Turdus viscivorus*

In 1910 waargenomen op de voormalige Oosterbegraafplaats, thans het Oosterpark (Quené, DLN 15 (14): 277). De eerste broedgevallen doen zich voor in de jaren dertig: anno 1934 op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Kabos, DLN 41: 127), in 1937 op Frankendael (Waarn. II, 1: 3, Ardea 27: 103, De Graspieper 15, 2: 57) en ook in Artis (Steenhuizen; Bijdr. t.d. Dierkunde 27: 367).

Kleine Plevier *Charadrius dubius*

In mei-juni 1910 voor het eerst vastgesteld, met verscheidene broedgevallen. Op 18 mei 1910 verzamelde Van Heurn een eerste ei op Zeeburg; totaal zou hij in mei daar 9 eieren verzameld hebben, waarvan nog twee legsels in Leiden bewaard worden (TNDV 2e serie XII: 195, Orn. Neerlandica II: 183, coll. RMNH 2129 en RMNH 1988). In hetzelfde jaar werden op 5, 12 en 19 juni te Schellingwoude nog 4 legsels verzameld van 3 x 3 en 1 x 4 eieren (Siebers, Jber. Cl.N.V. 1: 15, Ned. Vogels III: 764). Rekening houdend met vervangingslegsels zouden er totaal 3-5 paar hebben gebroed. Het Buiten-IJ was toen pas de vijfde bekende broedlocatie voor deze soort in Nederland (Haverschmidt 1942: 44).

1911

Purperreiger *Ardea purpurea*

Op 27 mei 1911 1 ex. bij Zeeburg (Siebers; ten Kate 1936: 44). Onregelmatige broedvogel in de Botshol: hier voor het eerst broedend vastgesteld in 1929-1931, 6 p. in 1941 (Haverschmidt, Ardea 21: 45, Sluifers, DLN 46: 165), max. 17 p. in 1977 (Hartog, Van der Wiel & Jonkers 1977). Incidenteel broedvogel aan de Diemerzeedijk: waarschijnlijke broedgevallen in de

Akkerswade 1963 (Swart 1968: 3) en in Haven Ballast 1997: in juni een alarmerend p. opvliegend uit rietzoom aan de oostkant van Haven Ballast, waar in juli vanuit een vliegtuig een leeg nest in het riet werd waargenomen (Vogelzang en M. Roos, RIZA). Op 28 juli 1998 werden 2 juv. aangetroffen 's ochtends vroeg na overnachting in een boom bij de ophaalbrug Diemen-Zuid (Leurs).

Zeekoet *Uria aalge albionis*

Op 13 november 1911 1 ex. op zee bij Zeeburg, Diemerzeedijk (Siebers; ten Kate 1936: 62; Ned. Vogels III: 978). Dit is het eerste van zo'n 10 regionale gevallen.

1914

Groene Specht *Picus viridis*

In het najaar in het tijdvak 1891-1914 "nu en dan een jong voorwerp" in Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 63); ook s1918 op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Piet, DLN 23, 1918: 183), alwaar de soort in 1955 voor het eerst broedend werd vastgesteld, in vak 45 (NJV afd. 9, Vogelinv.versl. N.O.B. 1955, contra Ardea 43, 1955: 252). Op 14 juli 1944 werd de eerste Groene Specht in het Amsterdamse Bos gezien (Med. C.I. 6: 10); vanaf eind jaren zeventig zou hij gebroed hebben aan de Noordkant (Melchers & Daalder 1996: 136). Tot nu toe is er slechts één nestvondst in het Amsterdamse Bos: ca. 1987 een ex. een nesthol binnengaand, aan de ZW-kant van de roeibaan (Kuiper). Begin jaren tachtig werd in de zomer een ouderpaar met drie juvenielen gezien in park De Braak, Amstelveen (H. Koningen), en op 25 juli 1985 een familie bij het Ibisshotel, Schiphol (Oreel, Gzw. 23, 3: 78); ca. juni 1997 werden 3 juv. gezien bij het Karnemelksche Gat in het Amsterdamse Bos (D. Kars).

1915

Drieteenmeeuw *Rissa tridactyla*

Op 13 januari 1915 werd een jong ex. gevangen in de vijver van Artis (Steenhuizen; Ardea 5: 62; vlg. Kerbert op 10 januari 1915; Snouckaert: "De vangplaats is voor deze soort zeker geen gewone." Jaarber. Cl.N.V. 5, 1915: 17; niet teruggevonden in coll. ZMA). Op 3 juli 1980 vondst van een dood adult ex. met 3 geheel kale broedplekken aan de rand van de Kokmeeuwkolonie in het Westelijk Havengebied (Walters, Limosa 54: 65-66).

Noordse Goudvink *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula*

Januari 1915 een mannetje te Amsterdam geschoten (opgezet in ZMA, ex. coll. Sillem-Van Marle); vleugellengte 90 mm.

Het tweede geval is waarschijnlijk ook een Noordse: 2 januari 1932 1 ex. in het Vliegenbosch (Bentham, dagboek; Vogels van A'dam, 1937: 23).

Vrijwel alle waarnemingen in de regio zouden betrekking hebben op de noordelijke vorm, die bij ons wintergast is van eind okt.-medio april (M. Van den Berg 1977: 46, archief VWGA).

Lange tijd waren er slechts 2 juli-gevallen, waarschijnlijk van Midden-Europese Goudvink *P. p. europaea*: 21 juli 1946 1 ex. Bijenpark (Med. C.I. 7: 11) en 17 juli 1963 een mannetje op Zorgvlied (De Kruijf; Med.bl. KNNV VWGA 2,1: 17). Deze vorm is standvogel, met enig postnuptiaal zwerfgedrag (SOVON 1987: 518-519). Sedert 1992 broedt de soort in de Botshol (De Jong, Reekers & Van der Woude 1992: 10).

1919

Kwartel *Coturnix coturnix*

De eerste gedateerde waarneming betreft doortrek: 22 oktober 1919 10 ex. bij de afgebrande Koenenmolen (Van Dieren & Hunger, DLN 25: 56). Vroeger broedvogel in de Schinkelpolder (Waarn. 2, 4 / 3, 1: 2, sept. 1938). In 1970 werd een nest met 12 eieren uitgemaaid bij Holysloot (Zomerdijk et al. 1971: 70).

FOTO: JOB VAN DE PEPEL, 24 MEI 1936

Tj. Gs. de Vries

De oöloog Tjeerd Geales de Vries (1879-1958), midden op de foto, werkte als sous-chef op het PTT-kantoor te Amsterdam (1912-1935). Op 17 mei 1914 vond hij een half vergane Dunbekwulp* op Zeeburg (Ardea 3: 105, Ned. Vogels III: 860, DB 18: 180). In de jaren 1926-1935 ontdekte hij als nieuwe soorten voor de regio Lachstern en Bosull. Hij legde een collectie aan van 9000 eieren, die bewaard wordt in het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden.

Rechts op de foto de Amsterdamse koopman en ornitholoog J.G. van Marle (1901-1979), die een grote collectie opgezette vogels bijeenbracht (nu in ZMA).

FOTO: JIP LOUWE KOOIJMANS

Mannetje Noordse Goudvink, januari 1915 te Amsterdam.

Voor aanvoer van 'kwartelvogels' in 1676 uit Waterland ontbreekt historische documentatie (contra Melchers & Daalder 1996: 72; vgl. Amstelodamum 52: 73-77).

Strandleeuwerik *Eremophila alpestris*

16 november 1919 2 mannetjes en 1 vrouwtje aan het Zuiderzeestrand bij Amsterdam (Van Dieren & Hunger, DLN 25: 57; Ardea 9: 23; Swart 1968: 13). Vervolggevallen van deze soort, die toentertijd opgevat werden als eerste geval, dateren van 10 en 31 oktober 1937 uit resp. het Boschplan en de Amsterdampolder (Sluiters, Waarn. II, 3: 4),

1920

Kwak *Nycticorax nycticorax*

Op 16 juli 1920 werd bij Aalsmeer een juv. ex. gezien en op 31 juli 1920 2 ex. waaronder een adult (E. Maarse; Jbr. Cl.N.V. 10: 108). In 1908 werden 16 Artis-Kwakken uitgezet in het Naardermeer, waarvan er één terstond naar zijn kooi terugkeerde (Ardea 15: 34).

Sedert 1989 broeden vrijvliegende paren in Artis tussen de Blauwe Reigers (vgl. Van der Waal, in Gzw. 27e jrg. nr. 1, 28e jrg. nr. 1 en 29e jrg. nr. 1-2; en in Melchers & Daalder 1996: 33). Eind jaren 1990 betrof het 8-9 paren.

Een adulte Kwak, 7 september 1989 op een volkstuinpark te Sloten.

1922

Zeearend *Haliaeetus albicilla*

Eind november of begin december 1922 2 ex. bij Monnikendam (Steenhuizen; Ardea 12: 29). Eerste vervolggeval: 8 januari 1968 1 ex. boven het Stedelijk Museum (V) 16: 494, Limosa 43: 44). Op 11 december 1979 2 ex. over de Amstel r. W. (Camphuysen, in litt.). Totaal ca. 10 regionale gevallen.

1924

Kleinst Waterhoen *Porzana pusilla*

Op 4 juli 1924 werd een adult mannetje levend gegrepen achter het Beursgebouw aan het Damrak, Beursstraat, Amsterdam-Centrum (Ardea 13: 106 en 33: 34, Jbr. Cl.N.V. 14: 98 en 149; Ned. Vogels III: 1012, foto in Gzw. 33, 3: 92, coll. ZMA nr. 2736). Volgens De Beaufort werd het ex. dood gevonden (Amsterdam natuurhistorisch gezien, 1941 p. 146).

Twee eerdere ex. verzameld in Waterland-West: 8 aug. 1874 een vrouwtje in het Ilperveld, Ilpendam en een jong vrouwtje te Oostzaan, 19 sept. 1874 (Van Wickevoort Crommelin, Archives Neerl. Sc. Ex. & Nat. Harlem, 1875: 171; Jentink 1894: 61-62; Snouckaert 1908: 88; N.L.M. 30: 166; Ardea 33, 1944: 33; in coll. NNM Leiden WC nrs. 223. 2-3).

Incidenteel broedvogel: 2-3 p. resp. 1 p. broedden in 1964-1965 in de Noordelijke Bijlmer; van 11 juni tot eind juli 1971 waren er in de Zuid-Bijlmer 7 roepende mannetjes (Hinloopen, Limosa 39: 55 en 40: 28; Veling in arch. VWGA). Nestvondsten: in 1964 twee: op 2 juli een nest met 8 eieren en op 18 juli 4 donsjongen, in 1965: 15 juni nest met 8 eieren (later verstoord), en in 1971 4 nesten waarvan 2 met 4 pulli (Med.bl. KNNV VWGA 9, 3: 20; arch. Hinloopen, Voous 1995).

1925

Roodborsttapuit *Saxicola rubicola*

In 1925 sine dato een ex. in de Volewijk, Amsterdam-Noord (De Snoo; veldaantekening in Thijsse's Vogelboekje). Het tweede geval is medio januari 1933 1 p. tussen Zeeburg en Schellingwoude (Pinkhof, DLN 37: 351).

Eerste broedgeval: 8-15 juni 1934 ouderpaar met jongen aan de Hemweg, bij de Nieuwe Westerbegraafplaats / Petroleumhaven (dagboek Zwaagstra & dagb. Op de Coul; Org. Cl.N.V. 7: 80, Vogels van A'dam 1937: 17).

Klapekster *Lanius excubitor*

Op 4 mei 1925 mannetje in het W.H. Vliegenbos te Amsterdam-Noord (De Snoo, DLN 30: 318). Op 26 april 1926 1 ex. aan de Distelweg, Amsterdam-Noord (C. de Graaf, arch. VWGA).

Appelvink *Coccothraustes coccothraustes*

Op 10 december 1925 werd een ex. gevangen in een kippenhok aan de Prins Hendrikkade te Amsterdam, waar het dier op het kippenvoer afkwam (Verwey, Ardea XV, 1926: 71). Incidentele broedgevallen: nestvondst in het Amsterdamse Bos, 18 juni 1949 (Brander, Frieswijk 1968: 42; coll. Bosmuseum). Van een p. in juni 1962 aldaar werd eind juli 1962 een uitgevlogen jonge Appelvink gezien, dat later stierf (Arentsen/Van Drooge, Med.bl. KNNV VWGA 1, 1 Bijl. p. 8; Limosa 37: 54). Van een broedgeval in 1994 in het Amsterdamse Bos vlogen 2 jongen uit (Kars; Melchers & Daalder 1996: 231). In juli 1995 werd in hetzelfde vak 23 onder de Grote Speelweide een net uitgevlogen jong gezien (R. Stark). In de jaren 1996-97 wel steeds zangwaarnemingen hier, maar geen nestvondsten (med. R. Daalder op het Amsterdams VogelNet).

1926

Noordse Stern *Sterna paradisaea*

In de jaren 1925-1926: "broedt ook in den IJdoorn." (De Snoo, Lijst van vogels waargenomen in den IJdoorn 1925-1926, jan. 1927).

24 juni 1935 1 ex. in polder IJdoorn, Durgerdam (Koster; Ten Kate 1936: 50, Vogels v. A'dam 1937: 14). Vervolgmeldingen zijn 2 ex. 1 aug. 1936 (Waarn. I, 2) en 13 juli 1939 1 ex. Oranjesluizen gedetermineerd op geluid (Waarn. IV, 2 & 3: 3). Zou ook gebroed hebben in het IJperveld <1957, bij Zaandam 1960 en tussen Haarlem en Amsterdam in 1977 (Amoeba 33, Zomerdijk et al. 1971, Randstad & broedv. 1981: 482). Deze broedgevallen zijn veelal niet of nauwelijks gedocumenteerd.

Lachstern *Gelochelidon nilotica*

Op 2 augustus 1926 1 ex. overvliegend over de Zuidelijke Wandelweg, Amsterdam (Tj. Gs. de Vries; Ardea XV, 1926: 160).

Grauwe Klauwier *Lanius collurio*

Op 5 september 1926 1 ex. op trek te Amsterdam (De Snoo, aantekening in Thijsse's Vogelboekje). Incidentele broedgevallen: zomer 1945 bij Hertenkamp Amsterdamse Bos, 3 jongen (Med. Centr. Inst. 7: 12, Frieswijk 1968: 35) en in 1961 in de Grote IJpolder (Limosa 36: 36).

Grote Stern *Sterna sandvicensis*

Op 16 oktober 1926 1 ex. bij IJdoorn (De Snoo, Lijst IJdoorn 1925-1926). Het tweede geval is daarentegen weer een vroege voorjaarswaarneming: 31 maart 1929 1 ex. Halfweg (J.P. Strijbos, Natura jrg. 1929, 15 april nr. 4 p. 59).

Boomleeuwerik *Lullula arborea*

Op 20 oktober 1926 ca. 20 ex. in IJdoorn trekkend richting west (De Snoo; Lijst v. vogels waargenomen in IJdoorn, Gem. Archief A'dam). Een vervolgwarneming destijds opgevat als eerste geval van een nieuwe soort, was elf jaar later: op 28 oktober 1937 1 ex. overtrekkend over de Diemerdijk (Van der Lee, Waarn. II, 3: 4).

FOTO: J.L.M.W. DE SNOO-FUNKE

Pieter Cornelis de Snoo

(geb. 1908) zag in de jaren 1925-1927 acht nieuwe soorten voor de regio: Klapekster, Roodborsttapuit, Noordse Stern, Grauwe Gans, Grauwe Klauwier, Boomleeuwerik, Grote Stern en Kruisbek. De Snoo (voorzitter van NJN-afdeling 'Naturae discipuli') meldde ook voor het eerst het broeden van Wintertaling.

1927

Glanskop *Parus palustris*

Op 30 januari 1927 1 ex. waargenomen in het Vondelpark. "Zingt ook. Een herhaald "Pietsja pietsje" of alleen 'tsiep tsiep' vaak herhaald." (dagboek P.B. Jansen, vgl. ook Jansen & Op de Coul, "Over 'Zwartkop Meezen'"; DLN 37: 314-315). 12 maart 1927 weer 1 ex. aldaar (dagb. Jansen). De aan deze soort toegeschreven incidentele broedgevallen zijn zwak gedocumenteerd: in 1941 en 1943 broedvogel op Amstelrust (Ladiges, aantekenboekje VII; Waarn. VI, 1: 3; De Jonge, Med. C.I. 5: 3) en in 1944 bij Oostermeer a.d. Amstel (De Jonge & Sluifers, Med. C.I.: 6: 4). In 1944 3 p. in het verwaarloosde Vondelpark (Brander & Sluifers, t.a.p.). In 1950 een broedgeval op het Bijenpark te Sloten (Sluifers, in brief aan Ten Kate, aug. 1950). Zie voor een kritische bespreking van de documentatie Frieswijk, 1995 (Gzw. 33, 4: 149-150).

Kruisbek *Loxia curvirostra*

Van 18 tot 24 juli 1927 een troepje van ca. 20 ex. (een minderheid adulte mannetjes) aan de overzijde van het IJ, Amsterdam (De Snoo, med. Verwey; Haverschmidt, De invasie van Kruisbekken (*Loxia curvirostra* L.) in 1927. Ardea 17: 58).

1928

Vaal Stormvogeltje *Oceanodroma leucorhoa*

Op 26 november 1928 werd een mannetje gevangen tussen geloste scheepsplading aan het Binnen-IJ te Amsterdam (coll. ZMA nr. 2260, Ardea 18: 25 en 36: 266; Gzw. 33, 3: 109).

1929

Withalsvliegenvanger *Ficedula albicollis*

Begin mei 1929 verbleef enkele dagen een mannetje in de tuin van Keizersgracht nr. 147 (mej. Hollefeld; Nat.hist. Mndblad Limburg 19, 5: 57). Een pleisterend paartje in de tuin van Herengracht nr. 328, zomer 1829 (d'Ailly, in Ned.

Dirk Piet

(1898-1993), zoon van de opzichter van de Nieuwe Oosterbegraafplaats, bij het aanbrengen van nestkastjes op de begraafplaats. Hij ontdekte daar twee nieuwe soorten voor de regio: Ransuil en Kuifmees (met F. Koster).

Vogelen V, 1829: 451) is niet langer aanvaard (Gzw. 33, 3: 116). Het tweede geval is 5 mei 1947 een jong mannetje aan de Noordkant van het Amsterdamse Bos (door Brander; Med. C.I. 8: 13, Gzw. 33, 3: 116, Van den Berg & Bosman 1999: 312).

Snor Locustella luscinioides

Op 5 juli 1929 werden enige zingende ex. vastgesteld in de Botshol (Haverschmidt & van Oordt, Ardea 20: 70, Haverschmidt 1942: 97); op 12 juli 1937 1 ex. langs de Twisk, tussen Oostzaan en Landsmeer (Drijver & Van Oordt; Ardea 27: 103) en 2 aug. 1937 1 ex. zingend Barnegat (Waarn. II, 2).

In 1943 voor het eerst 2 p. in het oeverland van het Nieuwe Meer (Med. C.I. 5: 7, Ardea 33: 189).

Paarse Strandloper Calidris maritima

Op 27 oktober 1929 2 ex. op de basaltblokken van de dijk van Marken (Op de Coul; Orgaan Cl.N.V. 4, 1: 11). Het tweede geval is pas 28 maart 1955 2 ex. Diembuitenvolder (de Kruijf, Vogelwaarnemingen 1953-1991, arch. VWGA).

Ransuil Asio otus

Dirk Piet vermeldt de Ransuil voor de omgeving van de Amstelveensche weg 'in den ouden tijd' (Waarn. II, 4/3, 1: 2). De eerste gedateerde waarnemingen stammen uit de winter 1929/1930: dec. 1929 - jan. 1930 4 ex. op de Nieuwe Oosterbegraafplaats in vak 26 (dagb. D. Piet) en februari - eerste week maart 1930 3 ex. aan de grote Zuidervijver in het Vondelpark (J. Heimans, DLN 35: 47-48). Een eerste broedgeval werd in 1938 vastgesteld op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Piet; Waarn. II, 4/III, 1: 8). In het Amsterdamse Bos broedde de soort voor het eerst in 1946 (Brander; Med. C.I. 7: 11).

1930

Kleine Alk Alle alle

Door de hevige stormen van eind december 1929 waren er 2 ex. de stad binnengewaaid. Op 2 januari 1930 werd een vrouwtje gevangen bij de Vondelkerk en een mannetje aan de Kostverlorenvaart, Amsterdam-West (Hamel & Van Sparrendak; Junge, Ardea 19: 64; in coll. ZMA nrs. 2067 en 2068, zie foto p. 35).

Barbarijse Valk Falco (peregrinus) pelegrinoides[#]

Op 17 augustus 1930 werd een adult mannetje gevangen in een tuin aan de Haarlemmerdijk, Amsterdam (S.F. Angeren; coll. ZMA nr. 2236, Gzw. 33, 3: 96-97; evenals de 2 Brabantse gevallen van aug. 1857 en okt. 1886 afgevoerd door Van den Berg & Bosman 1999; vgl. Koller 1888: 4-5, Van Oort, NLM 15: 211 en 30: 163, Ned. Vogels II: 240, Voous *in litt* 25-11-1960). Mogelijk een per schip aangevoerd geval.

Baltische (Kleine) Mantelmeeuw Larus fuscus[#]

Op 28 december 1930 werd een ex. in 1e winterkleed gevonden te Watergang, dat geringd was op Falholm, NW Gotland, Zweden (Jägerskiöld, Göteborgs Mus. Arstryck 1931; Acta Soc. pro Fauna Flora Fennica 60, 1937: 201; Ned. Vogels III: 937, Ardea 51: 20; Gzw. 33, 3: 116, DB 20, 1: 8). De ringer ringde een gemengde kolonie Storm- en Baltische Mantelmeeuwen, en de vinder meldde een 'kap- of mantelmeeuw'. De CDNA-afwijzing is gebaseerd op de mogelijkheid van verwisseling van mantel- en Stormmeeuwpulli door de ringer. De vraag is echter of deze soorten (in die kolonie) gemengd door elkaar heen broeden en de nesten en pulli zo makkelijk verwisseld kunnen worden (hetgeen het ringen ervan zinloos zou maken). De geringe kans hierop lijkt onvoldoende in de beoordeling te zijn betrokken. Sluifers claimde een Scandinavische Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus fuscus* op 31 mei 1935 in de Amsterdamerpolder (Sluifers, z. beschrijving; Vogels van A'dam 1937: 13, Ned. Vogels III: 938). Een mogelijk derde geval van deze (onder)soort dateert van eind jan. 1946 op de Amstel (Hinloopen; beschrijving in Ardea 35: 234, Gzw. 33, 3: 116-117).

1933

Witoogend Aythya nyroca

Op 28 januari 1933 zag Benthem een ex. op het IJ bij de steiger aan de Valkenweg (dagboek Benthem; Vogels v. Amsterdam 1937: 7). De soort broedde in de Botshol in de jaren 1943-1950 (2 p. in 1945), 1968, 1972-1974 (7 pulli op 12-7-1974) en 1977-1983 (Limosa 17: 1, Ardea 34: 342, Wiggelaar & Veenman 1960, Botsholverlagen 1963-1983, Jonkers 1986). Vanwege de sluiting van de Botshol tijdens het broedseizoen (>1954) ontbreken gegevens over de jaren vijftig.

1934

Frater Carduelis flavirostris

Op 11 maart 1934 werden 3 ex. gezien aan de Oosterringdijk (Vogels van A'dam, 1937: 23); van eind dec. 1934 tot febr. 1935 ook waargenomen aan de Rothoek (Voous, DLN 40: 247-248). In de ZMA-collectie bevindt zich een mannetje van 10 nov. 1963 aan de Diemerzeedijk (Arentsen; ZMA nr. 18041).

Wilde Zwaan Cygnus cygnus

Op 20 oktober 1934 pleisterde 1 ex. op de Rothoek, Amsterdam-Noord: "een onvergetelijke belevenis; na schoten van jager weer de polder ingevlogen." (dagboek Benthem; Vogels van A'dam 1937: 5).

Ijsgors Calcarius lapponicus

Op 1 december 1934 enige ex. aan de Rothoek (Voous, dagb.); 15 februari 1942 2 ex. aldaar (De Jonge, dagboek). De vervolgevallen dateren pas uit het eerste kwartaal van 1957, met op 2 maart 1957 maximaal 16 ex. in Amsterdam-West (Walters; Limosa 32: 67).

1935

Bosuil Strix aluco

Op 6 maart 1935 1 ex. aan de Admiraal de Ruijterweg (Tj. de Vries, Org. Cl.N.V. 7: 188). Het eerste broedgeval was in 1954 in het Vondelpark (Cnoop Koopmans, in Het Vogeljaar 24, 3: 144; contra Vlek, Gzw. 33, 1: 6).

Grauwe Kiekendief Circus pygargus

Op 1 juni 1935 werd een ex. gezien op de Diemerzeedijk (Jonker; Vogels v. A'dam 1937: 8, Swart 1968: 6). In 1964 was er een vermoedelijk broedgeval in het Twiske (Muusers; Zomerdijk et al. 1971: 63).

Sprinkhaanzanger Locustella naevia

Op 11 juli 1935 werd een zingend mannetje gehoord in een rietmoerasje aan de Durgerdammerdijk (Koster; Vogels van A'dam 1937: 18). Een territorium werd vastgesteld in 1938 in de jonge aanplant van het Amsterdamse Bos (Frieswijk 1968: 37). In 1941 zongen er enkele in de Botshol (Sluiters, DLN 46, 1942: 168).

IJslandse Tureluur Tringa totanus robusta

Op 6 november 1935 werden 3 Tureluurs gezien bij Zeeburg (door Koster). Omdat Nederlandse Tureluurs dan meest vertrokken zijn, ging het waarschijnlijk om het eerste geval van IJslandse Tureluurs. Daarvan zijn maar zeer weinig echte overwinteringsgevallen vastgesteld, namelijk in januari 1936, 1939, november 1941, januari 1962 en december 1968 - januari 1969.

Het laatste geval was op 9 januari 1979: 2 *robusta's* op het ijs van een vijver in het Beatrixpark (Schoevaart, Med.bl. KNNV VWGA 17, 1: 21). Gezien het beperkt aantal gevallen (11 ex. in 1935-1979) betreft het dus een zeldzame wintergast in onze regio (vgl. ook Van Dobben, Ardea 27: 111).

1936

Rouwkwikstaart Motacilla yarellii

Op 20 maart 1936 zag Voous 2 ex. bij Immetjeshorn, Diemerzeedijk (dagboek Voous).

Karel Voous

De 15-jarige Karel Voous (linksboven) in augustus 1935 bij de Oranjekom, Amsterdamse Waterleidingduinen. Voous stelde 3-5 nieuwe vogelsoorten vast voor Amsterdam: Ijsgors, Rouwkwikstaart, Britse Kleine Mantelmeeuw en Alpengierzwaluw; later publiceerde hij de vondst van een Baltische Mantelmeeuw. In 1940 werd hij student-assistent op de vogelafdeling, in 1947 conservator vogels van het ZMA. Van 1955 tot 1975 was hij hoogleraar dierkunde aan de Vrije Universiteit.

Kuifmees *Parus cristatus*

Op 3 oktober 1936 werden 3-4 ex. gezien in een groepje Zwarte Mezen op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Koster & Plet; Waarn. I, 3: 4).

Alk *Alca torda*

Op 4 november 1936 zat een ex. na storm op het gebouw van het Gemeente-archief, aan de Amsteldijk, hoek Tolstraat in Amsterdam-Zuid (Pinkhof, DLN 41, 8: 254, Gzw. 33, 3: 100). Een tweede geval is: 3 april 1969 vondst van 1 ex. aan het IJ (Heineman; kaartsysteem ZMA, niet bewaard).

Kleine Mantelmeeuw *Larus graellsii*

Op 20 december 1936 werd een (Britse) Kleine Mantelmeeuw gezien op de Rotherhoek (Voous, dagboek); 30 sept. 1941 een ex. op de Amstel (Vogels Zuiderzeegebied 3e Aanv.). "Slechts zelden aan de kust van de voormalige Zuiderzee." (Ned. Vogels III, 1949). Eerste broedgevallen: 2 p. mei-juni 1993 broedend op de olie-opslag tanks op het Mobilterrein in het Westelijk Havengebied en 1 p. op het verkeersknooppunt Holendrecht (Walters, in Melchers & Daalder 1996: 106).

1937

Grauwe Gors *Miliaria calandra*

Op 7 april 1937 werd een ex. gezien in de Grootte IJpolder (Koster & Sluifers, Waarn. II, 1: 5).

Griël *Burhinus oedicnemus*

Op 25 april 1937 verbleef een ex. op een zandgedeelte in de Amsterdampolder, Amsterdam-West, naar binnen gewaaid door een noordwesterstorm (Sluifers; P.B. Jansen, Zwaagstra & Ladiges; Ardea 27: 113, Waarn. II, 1: 5).

Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*

Op 31 oktober, 7 en 27 november 1937 1 ex. op de Rotherhoek, Amsterdam-Noord (Sluifers, Benthem; Waarn. II, 3: 3). Incidenteel broedgeval in 1993 op of rond Schiphol (B.J. Bol in Melchers & Daalder 1996: 60).

1938

Waterrietzanger *Acrocephalus paludicola*

Op 5 augustus 1938 werden 2 ex. gezien in de Amsterdampolder (Sluifers; Waarn. III, 2: 4). Op 12 aug. 1938 nog 1 ex. aldaar (Zwaagstra; Ardea 28: 108). Claim van broedgeval in het Ilperveld 1979 (N. Dekker; Van den Berg & Bosman 1999: 279; vgl. ook De By, DB 12, 1990: 166).

Roodhalsfuut *Podiceps grisegena*

Op 20 en 21 augustus 1938 zwom 1 ex. op de Amstel, ter hoogte van de Stadswallen, gedeeltelijk in prachtkleed (Ladiges, resp. Fischer & Sluifers; Waarn. III, 2 & 3: 4, Ardea 28: 101). Mogelijk broedgeval bij de Vijfhoek: in 1981 een adult ex. op 24 juni en diverse ex. 19 september - 3 oktober, maximaal 10 op 29 september waaronder 2 niet vliegvlugge pulli/juvenielen (Gzw. 19, 3: 85, De Graspieper 2, 1982 nr. 4: 147-149).

1939

Kuifaalscholver *Stictocarbo aristotelis*

Op 1 maart 1939 werd een mannetje gevonden in het Oostelijk Havengebied van Amsterdam (leg. politie-beambte bureau Ertskade; coll. ZMA nr. 16609).

Engelse (Gele) Kwikstaart *Motacilla flavissima*

Op 29 april 1939 1 ex. in de Amsterdampolder (Sluifers; Waarn. IV, 1: 4).

In juni-juli 1959 was er een gemengd broedpaar van mannetje Engelse en vrouwtje Gele Kwikstaart in Amsterdam-Buitenveldert: een nestvondst en vervolglegsel (Sluifers, Swart; Limosa 32: 228-29, VJ 7: 208). Incidentele broedmeldingen ook uit Waterland 1964 (Zomerdijk et al. 1971) en mogelijk bij Weesp (Ruitenbeek et al. 1990: 325).

Visarend *Pandion haliaetus*

Op 22 mei 1939 vloog 1 ex. nabij 't Kalfje over de Amstel r. NW (Ladiges; Waarn. IV, 4/V, 1: 2, notitieboekje Ladiges nr. VI).

FOTO: IJP LOUWE KOOLIMANS

Onvolwassen Kuifaalscholver, 3 mei 1999 kort verblijvend aan de Alexanderkade te Amsterdam.

FOTO: WIES SCHUURING

Han Fischer & Jo Ladiges in de Amsterdamse Waterleidingduinen bij De Zilk, september 1941. Ladiges (rechts) zag in de tweede helft van de jaren dertig drie nieuwe soorten voor de regio: Griel (met anderen), Roodhalsfuut en Visarend. Ook zag hij de eerste Kleine Burgemeester, in januari 1942 ontdekt door zijn vriend Han Fischer.

1940

Geelpootmeeuw *Larus michahellis*

Een mogelijk eerste geval is: 19 februari 1940 "aan de sluizen van het Merwede-kanaal aan het loozingskanaal onder Amsterdam 1 ex. met gele poten. De zwemvliezen van dit dier waren meer vleeschkleurig oranje." (Slijper, Ardea 30: 250; vgl. ook Ardea 30: 270-271). Een in de literatuur opgevoerde ringvondst op Marken, augustus 1965 betreft een vogel door een Nederlander gevonden op Mrkan bij Dubrovnik, in de Adriatische Zee (contra Larus 19: 140 in voetnoot, Wielewaal 47: 129-130, Van den Berg & Bosman 1999: 182). Eerste geval in Amsterdam: 4-12 juli 1985 1 ad. op de Markthallen, Oud-West (Eggenhuizen; Gzw. 23, 3: 77).

1941

(Grote) Barmsijs *Carduelis flammea*

Op 5 november 1941 5 ex. in de Veenderij de Toekomst (Hinloopen) en 30 nov. 1 ex. omgeving Nieuwe Meer (Hinloopen & Sluiters; Med. C.I. I, 1, juli 1942 p. 2 en 5). Op grond van het jaargetijde betrof het vermoedelijk deze (sub)species.

1942

Kleine Burgemeester *Larus glaucoides*

Op 23 en 24 jan. 1942 verbleef een 1e winter ex. tussen andere meeuwen aan de Nieuwe Herengracht (nabij het Jonas Daniël Meijerplein), rond vuilnisschuiten aan de wallekant (H.W. Fischer & J. Ladiges; Ardea 32: 240, Med. C.I. nr. 1 p. 4; beschrijvingen in het dagboek van Fischer en dat van Ladiges, nr. VII). Dit was indertijd pas het vierde geval voor Nederland.

Kolgans *Anser albifrons*

Mogelijk was er al 1 ex. van deze soort onder de vondsten uit de middeleeuwse vuilnisbelt (Paleohistoria XIII B: 29). De eerste levende werden gezien op 15 februari 1942: 2 ex. overvliegend over de Hemweg (de Jonge; Med. C.I. 1942, 1: 3).

1943

Duinpieper *Anthus campestris*

Van 23 maart tot 1 april 1943 verbleef 1 ex. in een uitgraving in het Amsterdamse Bos (Brander & Sluiters; Med. C.I. nr. 3/4: 4, Limosa 16: 61-62, Ardea 33: 218, Frieswijk 1968: 34). De eerste hierna volgende waarneming is: 13 mei 1972 1 ex. op het Vogeleiland in het Amsterdamse Bos (M. Van den Berg, Scholten & Brander, Med.bl. KNNV VWGA 10, 2: 25).

Europese Kanarie *Serinus serinus*

Op 25 april 1943 5 ex. in het Amsterdamse Bos, "waarbij 2 mannetjes buitengewoon vlijtig zaten te zingen" in een boscomplex ten Z. van de Bosbaan, later r. N. (Sluiters, DLN 48: 31, Med. Centr. Inst. 5: 8).

Witvleugelstern *Chlidonias leucopterus*

Op 19 en 20 juni 1943 1 ex. in de Botshol (Hinloopen & Van der Lee; Ardea 33: 214). Landelijk is dit pas het tweede of derde geval (Van den Berg & Bosman 1999: 202).

1945

Noordse (Gele) Kwikstaart *Motacilla thunbergi*

Op 5 mei 1945 (bevrijdingsdag) 2 ex. bij Immetjeshorn, Diemerzeedijk (Van der Lee, Med. C.I. 7: 10; Swart 1968: 13).

Rode Wouw *Milvus milvus*

Op 29 september 1945 vloog een ex. over het Amsterdamse Bos (Sluiters; Limosa 18: 79).

1946

Witstuitbarmsijs *Carduelis hornemanni*[#]

Op 13 januari 1946 werd 1 ex. gezien in het Amsterdamse Bos, tussen vele Barmsijsen (Marres e.a.; Limosa 19: 119-120; dagb. Brander; in maart 1958 aanvaard door de CNA op pre-advies van Bierman, Kist & Swaab (CNA 1962: 96, CNA 1970: 94; Gzw. 33, 3: 94-95).

Een later geval is aanvaard door de CDNA: 15-22 december 1990 2 ex. Vrije Universiteit, Buitenveldertselaan (A. Meijer, Van der Veen & Ebels; DB 13, 1: 36 met foto, Limosa 65: 143).

Witwangstern *Chlidonias hybridus*

Op 12 mei 1946 was er een ex. in de Botshol (Hinloopen & Van der Lee; Ardea 35: 234 en 38: 216).

Later is de soort broedend vastgesteld op opgespoten land in de Zuid-Bijlmer: van juni tot augustus 1965 was daar een kolonie van 7 nestelende paren (geen jongen); op 10 juli 1965 werden maximaal 27 ex. gezien (Hinloopen; Limosa 40: 39).

1947

Roodpootvalk *Falco vespertinus*

Op 5 mei 1947 werd een adult vrouwtje gevonden op de snelverkeersweg Amsterdam-Schiphol, met een gebroken rechtervleugel (Hittinger; ex coll. Fauna-museum, in coll. ZMA nr. 4329; Limosa 21: 124, Gzw. 33, 3: 92).

Zwarte Wouw *Milvus migrans*

Op 17 mei 1947 vloog 1 ex. boven het Bijenpark aan de Sloterweg (Overmaat; Med. Centr. Inst. nr. 8, juli 1951 p. 6).

1948

Baardgrasmus *Sylvia cantillans*

Van 24 tot 27 mei 1948 was er een zingend mannetje in het Volewijkspark, Amsterdam-Noord (Van der Baan; Ardea 36: 204-205, Ardea 40: 90, Ned. Vogels III: 1062).

1949

'Britse' Frater *Carduelis flavirostris pipilans*

Op 28 januari 1949 werd een mannetje van deze vorm gevonden langs het Noordzeekanaal bij de Rothoek, Amsterdam-Noord (J.L. Post; Ardea 50: 130, coll. ZMA nr. 7443, Gzw. 33, 3: 117, Dutch Birding 18, 4: 192; vgl. BWP VIII, 1994: 639 en Van den Berg & Bosman 1999: 338).

Zwarte Specht *Dryocopus martius*

Omstreeks 28 december 1949 werd een ex. gezien in de Noordmeer, NW van Broek in Waterland (W. de Gier, med. Swart, dagboek Swart; Ardea 43: 259). Al vóór 1958 zou in het voorjaar een ex. zijn waargenomen in het Amsterdamse Bos (Frieswijk 1968: 33).

Ongedocumenteerde claim van broeden op Zorgvlied in 1984 of 1985, sine dato, betreft mogelijk een ongepaard ex. in slaaphol (Veldhuisen; Ecol. Advies Zorgvlied 1995, Melchers & Daalder 1996: 137).

1951

Klein Waterhoen *Porzana parva*

Van 1 tot 29 juli 1951 was er een broedend paartje in de Botshol. Op 14 juli werd het nest gevonden met zes eieren; op 26 juli waren er 5 donsjongen (Veenman & Wiggelaar, Ardea 40: 80-83 met foto's door D.G.K. van Tienhoven van het nest en het vrouwtje; zie voortz. Amoeba 27: 113-114, Wiggelaar & Veenman 1960: 22 en 42-44; Gzw. 33, 3: 99).

Ton A. Hinloopen

(geb. 1921), op zijn scheepswerf aan de Amstel, met een Koolmees, juni 1955. In de jaren 1941-1946 stelde hij drie nieuwe soorten voor Amsterdam vast: Grote Barmsijs, Witvleugelstern en Witwangstern. Van de laatste soort vond hij in 1965 een kolonie in de Bijlmer. In 1964 stelde hij voor het eerst het broeden vast van Kleinst Waterhoen in de Bijlmermeer.

Eerder werd deze soort geclaimd door Brander & Sluiters: 22 juni 1943 1 ex. gehoord in het oeverland van het Nieuwe Meer[#] (Med. C.I. 5: 7, april 1944; dagb. Brander, Ardea 33: 209, Gzw. 33, 3: 98).

1952

Bijeneter *Merops apiaster*

Op 28-29 april 1952 pleisterden 3 ex. op Amstelrust, aan de Amstel (Frieswijk & gebr. Brander; Natura 52, 9, 1955: 112-115, Ardea 43: 258-259, Dutch Birding 21, 6: 321, filmopnamen door W.G. Brander in archief VWGA). Vervolggeval: op 7 mei 1955 's ochtends 1 ex. kort ter plaatse aan het Zandpad en over het G.E.B.-gebouw bij het Vondelpark (Groenhuijzen; dagboek Swart, Limosa 29: 46).

1954

Kleine Vliegenvanger *Ficedula parva*

Op 4, 8 en 15 aug. 1954 een mannetje op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (Eigenhuizen, De Kruijf, med. Swart; Ardea 43: 260).

1955

Blonde Ruiter *Tryngites subruficollis*

Op 12 nov. 1955 1 ex. op een opspulterrein aan de Haagseweg/Sloterweg, Slotervaart, Amsterdam (Sluiters; Limosa 28: 65-68).

1958

Steppevorkstaartplevier *Glareola nordmanni*

Op 27 mei 1958 1 ex. op een opspulterrein tussen de Parnassusweg en Amstelveenseweg, Buitenveldert/Amsterdam-Zuid (de Roever; Het Vogeljaar 6, 4: 55, Gzw. 33, 3: 118, Van den Berg & Bosman 1999: 132).

Turkse Tortel *Streptopelia decaocto*

Op 29 mei 1958 1 ex. waargenomen in Slotermeer, Amsterdam-Nieuw West (M. Bakker; Limosa 34: 209). Het eerste waarschijnlijke broedgeval was in 1961 op het terrein van kruifabriek de Krijgsman, Muideren (Oreel & De Roever; in Swart 1968: 11). Later in het Amsterdamse Bos (1966) en op de Nieuwe Oosterbegraafplaats (1967).

Kleine Barmsijs *Carduelis cabaret*

In september 1958 waargenomen aan de Diemerzeedijk (NJJ); 1 januari 1964 1 ex. gevangen aldaar (Swart 1968: 18; vgl. Frieswijk 1968: 43).

1959

Waterpieper *Anthus spinoletta*

Op 30 maart 1959 1 ex. in de Groote IJpolder, Amsterdam-West (M. Bakker; Limosa 34: 211, met beschrijving). Het eerdere geval van 16 maart 1899, een mannetje in zomerkleed op Zeeburg bij Amsterdam (ex coll. Snouckaert, ZMA nr. 30887; DLN 6: 161, Snouckaert van Schauburg 1908: 26, Ardea 33: 266) toont weinig wit in de staartzijde; C. Roselaar sluit niet uit dat het een Oeverpieper in zomerkleed betreft.

Alpengierzwaluw *Apus melba*[#]

Op 17 juni 1959 een ex. boven het Zoölogisch Museum, Plantage Kerklaan, Amsterdam-Centrum (Voous; Limosa 34: 209, Limosa 36: 173, Gzw. 33, 3: 95). Twee andere waarnemingen in de regio uit juni 1976 en mei 1986 bleven ongediend (Gzw. 33, 3: 95). Een eerste voor de CDNA waarschijnlijk aanvaardbaar geval uit onze regio is 25 september 1999 van 7.44 u. tot 7.52 u. een ex. trekkend r. ZW, later ZO over de Vijfhoek te Diemen (Visbeen, Sjouken; Amsterdams VogelNet, Dutch Birding 21, 5: 299).

1961

Poelruiter *Tringa stagnatilis*

Op 19 september 1961 1 ex. bij Sloterdijk (Sluiters, Limosa 35: 166 en 36: 25; Van den Berg & Bosman 1999: 163).

1963

Bruinkopgors *Emberiza bruniceps*

Op 6 juli 1963 werd een mannetje gevangen aan de Spaarndammerdijk, Amsterdam (mevr. H. Kuperus; coll. ZMA nr. 18829; Van den Berg & Bosman 1999:

FOTO: J.F. SLUITERS

Johan E. Sluiters

op de Kwade Hoek, Goeree, 1962. Jo Sluiters stelde vanaf medio jaren dertig 10 nieuwe soorten vast in de regio: Kleine Mantelmeeuw, Grauwe Gors, Griel, Blauwe Kiekendief, Waterrietzanger, Engelse (Gele) Kwikstaart, Europese Kanarie, Rode Wouw, Blonde Ruiter en Poelruiter.

Aart N. Swart (1912-1990), medewerker van het PTT-postdistributiebedrijf in Amsterdam, hier op het strand van IJmuiden met een door olie besmeurde Zwarte Zee-eend, vermoedelijk april 1963. In de jaren zestig stelde hij drie nieuwe soorten vast in de regio: Kleine Jager (tijdens een massale stranding op Marken, najaar 1963), Zwartkopmeeuw in 1965 en Roodkeelpieper in 1969.

FOTO: E.M. SWART-VAN DIJKMAN

364). Vindplaats en verzamelwijze doen een kooivogel vermoeden. Een eerder (eveneens juli-) geval is daarentegen niet aanvaard: 23 juli 1961 een mak ex. op 3 meter afstand op de Diemerzeedijk (W. Bloem & L. Roubos; dagb. Swart; Swart 1968: 17, Swart in litt., Gzw. 24, 4: 87).

Grote Jager *Stercorarius skua*

Op 5 en 6 oktober 1963 1 ex. op een opspuiterrein in Amsterdam-West (CJN, med. B. Keizer; VJ 12: 308).

Kleine Jager *Stercorarius parasiticus*

Op 6 oktober 1963 1 ex. op de dijk van Marken (Swart; DLN 68, 3: 60-62, Swart, Marken-overzicht, aanhangsel bij Limosa 38 nr. 1-2, p. 5). Van een influx van 10 verzwakte ex. alhier is een adult vrouwtje verzameld (d.d. 16 okt. 1963; ZMA 18657).

1964

Flamingo *Phoenicopterus roseus*#

Op 15 augustus 1964 vloog een Flamingo boven het Nieuwe Meer (De Kruijf; Limosa 39: 44). Aanvankelijk aanvaard door

de CNA, werd dit geval door de CDNA afgevoerd (Van den Berg & Bosman 1999: 95). Evenmin aanvaard is een Flamingo *Ph. roseus* die in maart-april 1966 verbleef te Amsterdam-West (Veling; Gzw. 33, 3: 97-98).

Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

Van 22 tot 29 augustus 1964 1 ex. in de Bijlmermeerpolder (Hinloopen, Limosa 39: 43; M. van den Berg 1977: 11).

Morinelplevier *Charadrius morinellus*

Op 20 september 1964 1 ex. in de Groote IJpolder (M. Bakker, Koerts; Limosa 39: 56, Med.bl. KNNV VWGA 7, 1: 23).

Steppehoen *Syrhaptes paradoxus*

Op 24 december 1964 werd 1 ex. overvliegend waargenomen bij het Nieuwe Meer, Amsterdamse Bos (De Roever & Oreel; Limosa 39: 66, Frieswijk 1968: 30, Gzw. 33, 3: 118, Van den Berg & Bosman 1999: 206).

1965

(West-?) Siberische Tjiftjaf *Phylloscopus collybita fulvescens/tristis*[#]

Op 17 april 1965 1 ex. aan de Diemerzeedijk (De Kruijf & Meijer; Limosa 40: 52, Swart 1968: 16, CNA 1970: 81; vgl. Schoevaart, Med.bl. KNNV VWGA 17, 1: 5-10); een mogelijk tweede geval is 25 nov. 1974 IJdoorn (Versluys; Wandelend Bl. 29e jrg nr. 5 p. 11, jan. 1975).

Volgens de CDNA is het werkelijk aantal gevallen aanzienlijk groter dan het aantal aanvaarde (Van den Berg & Bosman 1999: 309).

Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

Op 14 augustus 1965 trok een adult ex. langs de Diemerzeedijk r. ONO (Swart, de Kruijf & Meijer; beschr. in dagb. Swart; Med.bl. KNNV VWGA 3: 4). De eerste incidentele broedgevallen deden zich voor in 1983: 2 p. op het Mobilterrein, ten oosten van de Amerikahaven, Westelijk Havengebied; op 18 juli 1983 ringde Walters 2 pulli (Limosa 63: 122, Melchers & Daalder 1996: 99). Eén daarvan werd nog levend teruggemeld in 1999 uit de provincie Antwerpen.

1966

Breedbekstrandloper *Limicola falcinellus*

Op 22 mei 1966 1 ex. in de Groote IJpolder nabij Sloterdijk (De Roever & fam. Meeth; Med.bl. KNNV VWGA 4, 3: 21, Limosa 42: 54, Gzw. 33, 3: 118, Van den Berg & Bosman 1999: 152).

Reuzenster *Sterna caspia*

Op 29 juli 1966 1 ex. bij Sloterdijk (Frieswijk & Van IJzendoorn; Med.bl. KNNV VWGA 4, 3: 21).

Roodsterblauwborst *Luscinia svecica svecica*

Op 2 sept. 1966 1 ex. bij Sloterdijk (Hartog; Med.bl. KNNV VWGA 4, 4: 30).

1967

Grote Pieper *Anthus richardi*

Op 30 sept. 1967 werden 2 ex. gezien bij Sloterdijk (Frieswijk & Bresser, Med.bl. KNNV VWGA 5, 3/4: 30; vgl. ook Tekke, "Herfstinvasie in 1967 van Bladkoninkje en Grote Pieper", Limosa 41: 31-34). Een mogelijk eerder geval is een ex. bij het Olympisch Stadion op 18 januari 1936 (Bolland, DLN 40: 287/288). De waarnemer beschreef hem als belangrijk groter dan Graspieper, met een zeer lichte geheel ongevlekte buikzijde; de sneeuwsporen vertoonden een lange achterteen, waarvan de lengte overeenkwam met die opgegeven in de literatuur. Thijsse concludeerde: "Inderdaad is de kans zeer groot, dat U te doen hebt met de Groote Pieper."

Bladkoning *Phylloscopus inornatus*

Op 10 okt. 1967 1 ex. in het Flevopark (W.D. Jansen; Med.bl. KNNV VWGA 5, 3/4: 29).

FOTO: FRED NORDHEIM

Jacob Walters

(geb. Amsterdam 1926) inventariseert gebieden in Amsterdam-Nieuw West en het Westelijk Havengebied sedert 1942. Vanaf de jaren vijftig deed hij veel gedrags- en ringonderzoek aan plevieren, Visdief en Kokmeeuw. Als nieuwe soort voor Amsterdams vond hij eind september 1969 een Gestreepte Strandloper in het Westelijk Havengebied. In 1983 ringde hij daar 2 jonge Zwartkopmeeuwen op het Mobilterrein, een nieuwe broedvogel voor Amsterdam. In 1996 werd de Amsterdamse broedvogelatlas 'Sijsjes en Drijsijsjes' opgedragen aan Walters.

Buidelmees *Remiz pendulinus*

28 december 1967 tot 2 jan. 1968 1 ex. Sloterdijk (H. Niesen & Van Spanje; Med.bl. KNNV VWGA 6,1: 16; Limosa 41: 30, CNA 1970: 86).

Eerste broedgeval 28 mei - eind juni 1986 Diemerzeedijk (Van Duin, Vogelzang & Van der Waal; Gzw. 24, 3: 58-60). Hier max. 8 p. in 1991-1992.

Casarca *Tadorna ferruginea*

Op 29 december 1967 werd een ex. geschoten op de Diemerzeedijk (Rozendaal, med. Swart; Med.bl. KNNV VWGA 6, 1: 14). Een ontsnapt paar broedde begin jaren negentig bij de Schellingwouderbrug en in 1994 aan de Diem (Melchers & Daalder 1996: 44).

1968

Steppekievit *Vanellus gregarius*

Op 1 mei 1968 was er een ex. in de Middelpolder, aan de Kalfjeslaan, Amstelveen (G.J. van Bladeren; Med.bl. KNNV VWGA 6, 2: 16, Limosa 43; 45, M. van den Berg 1977: 20, Glutz Handbuch Bd. 6 : 394, DB 6: 8, Gzw. 33, 3: 118, Van den Berg & Bosman 1999: 139).

1969

Gestreepte Strandloper *Calidris melanotos*

Van 28 september tot 5 oktober 1969 verbleef een juv. ex. in de Grootte Ijpolder (Walters & echtp. Vlaanderen; Med.bl. KNNV VWGA 8, 1: 11-12, Limosa 45: 73, foto J. Walters, Van den Berg & Bosman 1999: 147).

Roodkeelpieper *Anthus cervinus*

Op 11 oktober 1969 2 ex. aan de westdijk van Marken, Waterland (Bonten, Swart & Veenstra; dagb. Swart VIII, Limosa 45: 81, Gzw. 33, 3: 136).

1971

Noordse Nachtegaal *Luscinia luscinia*

Op 3 juni 1971 een zingend mannetje op het kampeerterein Amsterdamse Bos, Schinkelpolder, Aalsmeer (Straatman e.a.; Limosa 46: 85, band-opn. Straatman, Med.bl. KNNV VWGA 9, 2: 14; Van Drooge, Aanvullingen op Frieswijk 1968, p. 7; Van den Berg & Bosman 1999: 245). Dit was pas het tweede geval voor Nederland.

Tweemaal verbleef een zingend mannetje tot medio juni: 18 mei-12 juni 1977 Diemerzeedijk en 22 mei-15 juni 1993 langs de Ruijoordweg; beide kunnen op grond van SOVON-criteria als een mogelijk broedgeval worden aangemerkt (vgl. Drijfhout et al., Het Vogeljaar 26, 4: 179-182 en J.B. Groot, in Melchers & Daalder 1996: 155).

Juveniele Gestreepte Strandloper, 4 oktober 1969 in de Grootte Ijpolder, thans Amerikahavenweg.

1972

Taigaboombkruiper *Certhia familiaris familiaris*

Op 7 november 1972 1 ex. Omoricapad Amsterdamse Bos (G.J. van Bladeren; Med.bl. KNNV VWGA 10, 4: 27).

Roze Spreeuw *Sturnus roseus*

Op 16 december 1972 1 ex. in winterkleed Westlandgracht, Amsterdam-Slotervaart[#] (echtp. M. & G. Bos; Limosa 47: 50, descr. in arch. CNA en VWGA; de CDNA-afwijzingsgrond 'donkere snavel' ontbreekt daarin en is dus onjuist; contra Gzw. 33, 3: 97 en het 'niet langer aanvaardbaar' in Dutch Birding 18, 4: 192).

Een eerste aanvaard geval is een zingend adult mannetje 2e k.j. op 1-2 mei 1999 rond de Sibilalaan te Weesp, westelijk van de Vecht (Wildschut e.a.; Dutch Birding 21, 3: 185 en 183, foto; Het Vogeljaar 47, 3: 239, De Korhaan 33, 3: 78; Gzw. 37, 3: 23-24 en 4: 16, foto).

Ijsduiker op het Nieuwe Meer, Amsterdamse Bos december 1973.

1973

Ijsduiker *Gavia immer*

Van 25 november t/m 23 december 1973 verbleef een ex. op het Nieuwe Meer (A. Arntzen, M. van den Berg & K. Straatman; Med.bl. KNNV VWGA 11, 4: 6, Limosa 48: 100; foto J. Odink, arch. VWGA).

Het allereerste geval van dec. 1890 te Schellingwoude betrof mogelijk een hybride (zie bij dat jaartal). Het volgende als Ijsduiker vermelde geval van 2 februari tot 3 maart 1957 in de Sloterplas, Amsterdam-West (Walters, e.a.; foto in Limosa 30: 228; Limosa 32: 37) betreft blijkens de foto een Parelduiker.

Derhalve is het tweede geval in onze regio pas van 10 januari 1981: een ex. in eerste winterkleed in de Amerika-haven (Van der Waal).

1974

Groenlandse Tapuit *Oenanthe oenanthe leucorrhoea*

Op 8 mei 1974 werd een mannetje gevonden op de Oosterdokskade, Amsterdam-Centrum (A. Krussot; Med.bl. KNNV VWGA 12, 2 : 28, Limosa 50: 54, coll. ZMA nr. 27459). Eerder claimde Swart 1 ex. op 11 mei 1960 aan de Diemerzeedijk (Swart 1968: 14).

1976

Cetti's Zanger *Cettia cetti*[#]

Van vier gevallen werd geen enkele ingediend en aanvaard (Gzw. 33, 3: 110), waaronder de eerste: 28 december 1976 Lodykestraat, Osdorp (Eggenhuizen; Gzw. 33, 3: 110) en januari 1979 in de Botshol (Hartog; SOVON 1987: 412).

1977

Vale Lijster *Turdus obscurus*

Van 24 tot 26 april 1977 een mannetje en onvolwassen vrouwtje bij de Bosbaan in het Amsterdamse Bos, Amstelveen (Van der Have; Limosa 51: 170-172, vgl. DB 2: 71; Van den Berg & Bosman 1999: 261).

De soort wordt verhandeld en aangevoerd via Schiphol. Omstreeks 1976 zijn diverse zeldzame lijstersoorten, waaronder Vale Lijster, de douane van Schiphol gepasseerd (DB 2, 2: 71 en Grauwe Gors 9, 1981 nr. 3 p. 14). Nog in 1998 toonde de AID Schiphol een in beslag genomen Vale Lijster op het ZMA.

Op 30 september 1989 werd een vrouwtje gezien in het Amsterdamse Bos (P. Bergkamp; niet ingediend bij de CDNA).

1979

(Grote?) Canadese Gans *Branta canadensis*

Op 17 januari 1979 3 ex. neerstrijkend in de Nieuwe Herengracht, Amsterdam-Centrum (Swaab; Med.bl. KNNV VWGA 17, 1: 20). In 1994 deed een paar een broedpoging in het Landsmeerdereveld (Melchers & Daalder 1996: 41).

De ingevoerde en verwilderde Grote Canadese Gans geldt sedert 1998 als telbare soort (CSNA; DB 20, 1: 28, Van den Berg & Bosman 1999).

Taigarietgans *Anser fabalis*

Van 8 tot 27 januari 1979 verbleef een ex. op het terrein van Anna's hoeve, aan de Kruislaan in de Watergraafsmeer; later is het dood gevonden (Van Duin; Vogelzang, Drijfhout). Op 25 en 26 januari 1979 maximaal 19 ex. in de Overdiempolder (archief Waarnemingsclub Diemen).

Een ex. werd 1 februari 1979 dood gevonden vastgevroren op de Diemerplas (ZMA, niet bewaard). Als gevolg van de koude was er een influx van Taigarietgans in West-Nederland.

Steppebuizerd *Buteo buteo vulpinus*[#]

Op 18 mei 1979 werd een naar NO trekkend ex. waargenomen over het Amstelstation (door S. Schoevaart; vgl. beschrijving in Med.bl. KNNV VWGA jrg. 17 nr. 2/3: 26).

Een mogelijk ze geval, nabij de regio, is een waarneming op 6 april 1994 van een ex. in de Haarlemmermeer zuidelijk van Schiphol: "zeer rossig, rossige staart." (Keijl).

Op 18 oktober 1998 werd 1 ex. gefotografeerd trekkend met een groepje van 4 Buizerds over polder IJdoorn bij Durgerdam; duidelijke polsvlekken, brede donkere vleugel achterrand, egaal rossige staart (J. Louwe Kooijmans; foto conform Porter & Willis 1976: 24 A en hun 'Vliegbeelden van Europese roofvogels' 1982: 24/26 afb. B).

Een ZMA-balg gelabeld als B.b. vulpinus, een mannetje van 9 febr. 1942 aan de Nieuwe Herengracht, (t.g.v. de koude) dood gevonden 10 februari 1942 in Artis, is op grond van de maten waarschijnlijk een roestbruine Buizerd (ZMA nr. 1145; niet in CNA 1962, Ardea 50: 116).

1980

Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta*

Op 19 juni 1980 werd een raamslachtoffer gevonden nabij het Beatrixpark, Amsterdam-Zuid (E. van Gool; Limosa 54: 133, Gzw. 33, 3: 119 en 121; Van den Berg & Bosman 1999: 275).

Amerikaanse Oeverloper *Actitis macularia*

Op 23 en 25 augustus 1980 verbleef een onvolwassen ex. in de Diempolder, Diemen (Vogelzang & Stet; Gzw. 19: 74-79, Grasp. 2, 1: 22-26, SOVON 1987: 554, Gzw. 33, 3: 119, Van den Berg & Bosman 1999: 168).

Kleine Zwartkop *Sylvia melanocephala*

Van 14 december 1980 tot 22 februari 1981 overwinterde een adult mannetje in de Lederambachtstraat, Osdorp (Kramer; DB 3, 3: 102-103, Gzw. 19, 3: 90, Limosa 55: 136, DB 17:96, Gzw. 33, 3: 119, Van den Berg & Bosman 1999: 287).

1981

Sperwergrasmus *Sylvia nisoria*

Op 5 augustus 1981 was er een ex. op de Vijfhoek, Diemen (Van Duin, geluidsopname; Gierzwaluw 26, 4: 109; Limosa 62: 203, Van den Berg & Bosman 1999: 291). Dit is tot nu toe het enige geval in onze regio.

1983

Koereiger *Bubulcus ibis*

Op 16 september 1983 pleisterde een adult ex. een uur lang in een weiland op de Vijfhoek, Diemen (Vogelzang, Gierzwaluw 21, 4: 121; nog niet ingediend[#] bij de CDNA, maar het VOD-archief bevat een uitvoerige beschrijving).

Eerder was er eind juni 1979 1 ex. bij Weesp, maar waarschijnlijk ten oosten van de Vecht (Wellinga; Limosa 59: 16, vgl. ook Jonkers et al. 1986: 127; Van den Berg & Bosman 1999: 88).

FOTO: MARGA VAN MEEL, AM-DUINEN SEPTEMBER 1979

Guus van Duin

(geb. 1953) stelde vanaf eind jaren zeventig drie nieuwe soorten vast voor de regio: Taigarietgans, Sperwergrasmus en Graszanger. Tevens vond hij de 5e Witkopeend voor Amsterdam. Van Duin richtte in februari 1974 de Waarnemingsclub op, de latere WCD. Na een schisma in 1979 werd eind februari 1980 het Vogeloverleg Diemen opgericht (het VOD), overigens met dezelfde waarnemers

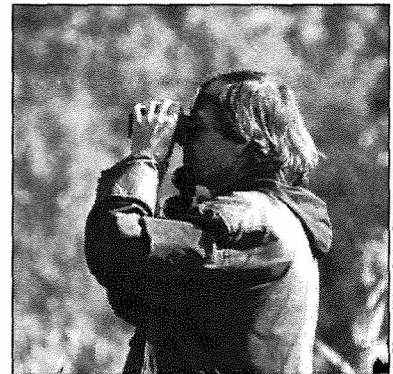

FOTO: GUUS VAN DUIN, ZOMER 1998

Fred Vogelzang

(geb. 1947) vond in de jaren tachtig en negentig drie nieuwe soorten voor Groot-Amsterdam: Amerikaanse Oeverloper, Koereiger en (met Van Duin) Graszanger. Op 29 juli 1981 hield het VOD de eerste zomeravond-trektelling vanaf de Vijfhoek; sedertdien een jaarlijkse traditie. Vogelzang behoort vanaf het begin tot de vaste kern trekwaarnemers.

1984

IJslandse Grutto *Limosa limosa islandica*

Op 21 april 1984 1 ex. in de Oude Vennen, ten N. van Broek in Waterland (Van Beusekom; Dutch Birding 17, 2: 63) en 16 april 1989 3 ex. bij Zuiderwoude, Waterland (O.V. Endtz; Dutch Birding 11 pl. 129 en DB 17, 2: 58, foto). Vermoedelijk al een eerder miskend najaarsgeval: 4 en 11 november 1936 een 'Grutto' in de Amsterdampolder (Sluiters; Waarn. 1e jrg. nr. 4 p. 3).

1988

Roodmus *Carpodacus erythrinus*

Van 12 tot 13 september 1988 was er een mannetje bij de Akkerswade, Diemerzeedijk (Van Beusekom; Gzw. 26, 4: 108, Limosa 62: 205, Gzw. 33, 3: 107).

1989

Indigogors *Passerina cyanea*

Van 10 tot 23 maart 1989 verbleef een adult mannetje op het terrein van Anna's Hoeve, Kruislaan, Watergraafsmeer (Ides & Dorgelo; DB Nieuwsbrief 1: 49-51 en 59, DB 16; 144, Mitchell & Young 1997: 167).

Rotskruiper *Tichodroma muraria*

Een overwinteringsgeval in twee opeenvolgende winters: van 13 november 1989 tot 11 april 1990 en van 27 nov. 1990 tot 5 april 1991 op de Vrije Universiteit en aan de Amstelveenseweg, Amsterdam-Bultenveldert (Van der Staa; Gzw. 27, 3: 2-3 en 28, 1: 19, DB 11: 200, 12: 48-49 en 13: 135-139, BW 2: 433-434; Limosa 64: 66 en 65: 143, BWP vol. VII: 332, Van den Berg & Bosman 1999; vgl. voor de controverse rond de al of niet wilde status van dit Nederlandse unicum: Gzw. 33, 3: 110-111 en 141, Gzw. 35, 3: 29-30, Gzw. 35, 4: 23-30 en Gzw. 37, 3: 26; alsook archief CDNA en VWGA).

1990

Iberische Tijftjaf *Phylloscopus brehmii*

Van 29 april tot 20 juli 1990 was er een zingend mannetje aan de Van Eeghenstraat en in het Vondelpark, Amsterdam-Zuid (Vlek & van Loon; Limosa 65: 143, Gzw. 33, 3: 107; zangopname door L. v.d. Veen). De vogel was mogelijk gepaard met een vrouwtje Tijftjaf.

Russische Kauw *Corvus monedula soemmerringii*

Op 5 nov. 1990 4 ex. op de Machineweg hoek Velsersweg bij gemaal Houtrak (Marcus; Gzw. 28, 4: 85, Gzw. 33, 3: 107).

1992

Roodstuitwaluw *Hirundo daurica*

Op 30 april en 1 mei 1992 1 ex. in de Botshol (Groenendijk; DB 14, 3: 117, Gzw. 30, 2: 46, Limosa 67: 168).

Krekelzanger *Locustella fluviatilis*#

Op 30 juni 1992 werd een zingend mannetje gehoord aan de Diemerzeedijk; de vogel liet zich niet zien (Geene & Tempelman; De Gierzwaluw 33, 1: 14 en 33, 3: 111; Melchers & Daalder 1996: 171).

1993

Vale Gier *Gyps fulvus*

Van 28 april tot 3 mei 1993 verbleef een 7e jaars mannetje in Waterland-Oost aan de Liergouw in Amsterdam-Noord, en tussen Ransdorp, Zunderdorp en Durgerdam (F. Padmos e.a.; Gzw. 31,2: 44-49, BW 6: 186 en 227, DB 15, 3: 139, 140 en 143, Gzw. 33, 3: 108, DB 17: 90/91 en 133-140, VJ 41: 190 en 191, BB 87: 4 en 5, Quercus cuad. 112, 1995: 16, Van den Berg & Bosman 1999). Begin september 1987 was deze toen nog juveniele vogel uitgeput na een tocht over zee in Noord-Italië opgevangen, en na 4,5 jaar in gevangenschap pas begin februari 1992 vrijgelaten.

FOTO: RENÉ POP

FOTO: HANS TER HAAR

In de jaren negentig doken twee soorten gieren op in Waterland-Oost: boven de onvolwassen Lammergeier, die op 18/19 mei 1998 verbleef rond Holysloot (T. Neckheim, R. Brouwer; foto gemaakt op 16 mei te Julianadorp, N-Holland); onder de Vale Gier met ringnummer 'A1', april/mei 1993 tussen Ransdorp en Durgerdam, aangevallen door Bruine Kiekendief.

1996

Witbuikrotgans *Branta hrota*

Op 2 maart 1996 2 ex. bij Uitdam (Visbeen; Gzw. 34, 3: 22) en 25 dec. 1996 2 ex. IJdoorn (Zijlmans, foto; Gzw. 35, 2: 14). Deze ondersoort geldt vanaf 1997 als afzonderlijke soort volgens het phylogenetisch soortbegrip (CSNA; DB 19, 1: 22).

Dwerggans *Anser erythropus*

Op 12 oktober 1996 een adult, ongeringd ex. IJdoorn (Pieters, Koerts & Roosien) en 14 okt. 1996 1 ex. Uitdammer Die (Koerts; Gzw. 35, 1: 21).

Een eerste claim van deze soort betrof 4 ex. bij Uitdam (w.o. 2 jongen) op 3 januari 1989 (Dutch Birding 11: 42; waarn. onbekend).

1997

Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*#

Op 3 mei 1997 kortstondig een richting noord trekkend ex. op de Diemerzeedijk, ca. 3 minuten rustend in een boompje (E. de Bruin; De Gierzwaluw 35, 2: 27). In haar ongepubliceerde beschrijving vermeldt de waarnemster een brede witte wenkbrauwstreep, een opvallend witte keel, een smallere witte en twee zwarte kruinstrepen. Dit geval is nog niet ingediend bij de CDNA.

Er zijn 4 aanvaarde Nederlandse gevallen van deze gors uit noordelijk Noord-Amerika, waarvan 3 uit de omgeving van havenmonden (Van den Berg & Bosman 1999: 350-351). De waarnemingsdatum valt in de piek van de doortrektijd van de soort, eind april/begin mei (vgl. BWP vol. IX: 95).

1998

Hutchins' Canadese Gans *Branta hutchinsii hutchinsii*#

Op 21 december 1998 1 ex. tussen duizenden Brandganzen aan de Rijperweg bij Uitdam, Waterland-Oost (Van der Waal). Dit taxon wordt door de CDNA slechts aanvaard op basis van foto's.

1999

Huiskraai *Corvus splendens*

Van 20 tot 27 augustus 1999 1 ex. aan de Huygenslaan/Burg. de Raadtsingel te Muiden (Van den Brink, Korhaan 33, 4: 107; Eggenhuizen & Eekhout, foto; Gzw. 37, 4: 26, DB 21, 5: 300).

Eerder werd een ex. gemeld bij Schiphol, zomer 1994 (DB 18, 1: 9). De soort is door de CDNA per 1995 toegelaten tot de Nederlandse avifaunistische lijst (DB 17: 256-257).

Kortteenleeuwerik *Calandrella brachydactyla*

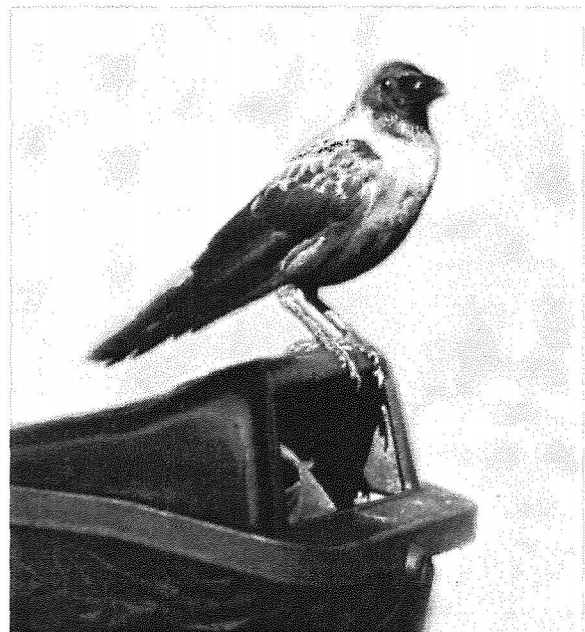
Van 9 tot 12 september 1999 1 ex. Uitdammer Die, Uitdam (Van Groen; Crommelin, Vlek e.a.; Amsterdams VogelNet; foto L. Davids in archief VWGA). Volgens Dutch Birding betrof het een onvolwassen ex. (DB 21, 5: 299).

Graszanger *Cisticola juncidis*

Van 19 tot 25 september 1999 1 ex. op de Vijfhoek (Van Duin & Vogelzang, foto Van Duin in arch. VWGA; Amsterdams VogelNet, DB 21, 5: 299).

Hume's Bladkoning *Phylloscopus humei*#

Op 24 nov. 1999 1 ex. bij Meerzicht, Noordkant Amsterdamse Bos (Bergkamp; DB 21, 6: 364).

Huiskraai te Muiden, 24 augustus 1999.

Kortteenleeuwerik, 12 september 1999 aan de Uitdammer Die.

Eerste gevallen van geïntroduceerde broedvogels

Rotsduif ('Stadsduif') *Columba livia forma domestica*

Door stadsarcheologen werd een eerste stadsduif opgegraven, daterend uit de 14e eeuw (Clason, *Paleohistoria* 13 B p. 29). Kennelijk waren er in de 16e eeuw al vrij veel duivenhouders, want op 20 december 1557 vaardigde het stadsbestuur bepalingen uit tegen overlast van tamme duiven (Keurboek F, fol. liii v; *Mndbl. Amstelodamum* 19, 1932: 36).

Fazant *Phasianus colchicus*

Vanaf 1929 enkele ex. op de Nieuwe Oosterbegraafplaats, waar in 1930 een eerste broedgeval mislukte (D. Piet, *Lijst N.O.B. 1907-1982*, p. 2). Rond 1948 uitgezet in het Amsterdamse Bos (*Frieswijk* 1968: 23).

Halsbandparkiet *Psittacula krameri ssp*

Anno 1963 een eerste broedgeval geclaimd in het Vondelpark aan de Stadhouderskade ("Ode aan het Vondelpark", 1997: 284, *Gzw.* 36, 4: 9). Vanaf 1977 jaarlijks broedvogel aldaar (Van der Weyden).

Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*

11 mei 1969 2 ex. aan de Grote Vijver van het Amsterdamse Bos; zij broedden op een eilandje aldaar, kregen 6 juv. die echter niet opgroeiden (Van Drooge; *Med.bl. KNNV VWGA* 8, 1: 20).

Vrouwetje Halsbandparkiet.

Soortafsplittingsingen door de CSNA 1997-1998

In 1997 en 1998 besloot de Commissie voor de Systematiek der Nederlandse Avifauna (CSNA) een groot aantal regionale vormen - tot dan 'ondersoorten' volgens het biologisch soortconcept - voortaan te beschouwen als afzonderlijke soorten volgens het fylogenetisch soortconcept (vgl. *DB* 19, 1: 21-28 en 20, 1: 22-32). Door deze soortafsplittingsingen worden wij per 1 jan. 1997 vier soorten, nog niet als zodanig geteld in de *Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam 1995* (*Gzw.* 33, 3: 130-141):

- * **Taigarietgans** *Anser fabalis* naast **Toendrarietgans** *Anser serrirostris*
- * **Witbuikrotgans** *Branta hrota*
- * **Iberische Tjiftjaf** *Phylloscopus brehmii*
- * **Bonte Kraai** *Corvus cornix*

Per januari 1998 worden door de CSNA de volgende bij ons voorkomende regionale vormen beschouwd als afzonderlijke soorten volgens het phylogenetisch soortconcept (*DB* 20, 1: 25-28):

- * **Grote Canadese Gans** *Branta canadensis* & **Hutchins' Canadese Gans** *Branta hutchinsii hutchinsii* (vgl. ook *DB* 17: 256);
- * **Baltische Mantelmeeuw** *Larus fuscus*;
- * **Geelpootmeeuw** *Larus michahellis* & **Pontische Meeuw** *Larus cachinnans*;
- * **Rouwkwikstaart** *Motacilla yarrellii*;
- * **Engelse Kwikstaart** *Motacilla flavissima* & **Noordse Kwikstaart** *Motacilla thunbergi*;
- * **Grote Barmsijs** *Carduelis flammea* & **Kleine Barmsijs** *Carduelis cabaret*.

Eerste winter Pontische Meeuw, winter 2000 aan de Mauritskade bij de Dapperstraat, Amsterdam-Oost.

FOTO: NIK ZILMANS

Daaronder vijf extra soorten, die voordien in de regio als 'ondersoorten' waren vastgesteld (*Gzw.* 33, 3: 131-139), terwijl Grote Canadese Gans als verwilderde ingevoerde soort werd of wordt beschouwd (*Gzw.* 33, 3: 141). Totaal danken wij aan de invoering van het PSC-soortconcept door de CSNA elf nieuwe soorten (taxa) op de regionale avifaunistische lijst (ultimo 1998). Deze toename van soortdiversiteit is dus een louter administratieve. Het vermindert het aantal ondersoorten op de *Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam 1995* met acht.

Linkerpagina: Dode iep met reigernesten op het Bullenweidje van 'Zomerlust' te Sloten, juni 1925. Hier fotografeerde en filmde Jan P. Strijbos in de jaren 1925-1935 de Blauwe Reigerkolonie (vgl. Strijbos, *De Blauwe Reiger*, 1935: 40).

Broedvogels door de eeuwen heen

Eerste vaststelling van broedvogels in de regio Groot-Amsterdam

De onderstaande lijst geeft in chronologische volgorde de eerste broedgevallen van vogelsoorten in en om Amsterdam.

Het voor de soortnaam vermelde jaartal geeft aan, in welk jaar volgens literatuuropgaven sprake is van de soort als broedvogel in de regio, van nestvondsten, waargenomen juvenielen of andere broedindicaties.

Van verscheidene algemene soorten mag men aannemen dat ze al veel eerder tot de broedvogels in de regio behoren, maar ontbreekt elke vroegere vermelding daarvan.

De statusaanduiding achter de soortnaam heeft betrekking op het broedvoorkomen in de laatste 40 jaar van de 20^e eeuw; deze periode is gekozen, omdat er vanaf 1960 regelmatige gebiedsinventarisaties plaatsvonden in verschillende landschapstypen in de regio.

FOTO: CA. VAN EE

Jonge Kerkuil, van een nest in het vroegere Nijlpaardengebouw van Artis, 1928.

Jaar	eerste broedgeval van	status (sedert 1960)	Jaar	eerste broedgeval van	status (sedert 1960)
1285-1599					
1285	Blauwe Reiger	regelmatig	1896	Oeverzwaluw	regelmatig
ca.1500	Ooievaar	voormalig (1934)	1896/97	Zomertortel	regelmatig
1557	Rotsduif ('Stadsduif')	regelmatig	1896	Geelgors	voormalig
1596	Kerkuil	onregelmatig	1896	Grasmus	regelmatig
1600-1799					
1664	Veldleeuwerik	regelmatig	1896	Koolmees	regelmatig
1670	Boerenzwaluw	regelmatig	1896	Pimpelmees	regelmatig
1670	Gierzwaluw	regelmatig	1897	Tapuit	incidenteel
			1897	Bonte Kraai	incidenteel
			1899	Zanglijster	regelmatig
1800-1899					
>1860	Merel	regelmatig	1900-1909		
≥1860	Spotvogel	regelmatig	ca.1900	Groenling	regelmatig
≥1860	Braamsluiper	regelmatig	ca.1900	Grauwe Vliegenvanger	regelmatig
1882	Kievit	regelmatig	1900	Kleine Bonte Specht	voormalig
1882	Tureluur	regelmatig	1901	Winterkoning	regelmatig
1884	Roek	onregelmatig	1901	Roodborst	regelmatig
1885	Aalscholver	onregelmatig	1901	Tuinfluit	regelmatig
≤1891	Wielewaal	onregelmatig	1901	Huisemus	regelmatig
>1891	Boomkruiper	regelmatig	1901	Spreeuw	regelmatig
>1891	Vink	regelmatig	1902	Knobbelzwaan	regelmatig
>1891	Zwarte Kraai	regelmatig	1902	Houtduif	regelmatig
<1895	Torenvalk	regelmatig	1902	Kemphaan	regelmatig
1895	Nachtegaal	regelmatig	1902	Kauw	regelmatig
1895	Tjiftjaf	regelmatig	1902	Ekster	regelmatig
1895	Gekraagde Roodstaart	regelmatig	1903	Grutto	regelmatig
			1903	Waterhoen	regelmatig

FOTO: B. PIET

Ooievaar op nest aan de Handweg te Amstelveen, 7 juni 1930.

FOTO: DIRK PIET

Nest van Geelgors in de Rietwijkeroordpolder, ZW van Amsterdam, 18 mei 1930.

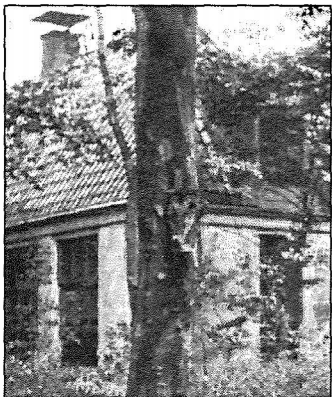

FOTO: P.L. STEENHUIZEN

TEKENING: J. VAN DOORT

Kleine Bonte Specht, broedend in een nestkastje bij het preparateurshuisje in Artis, mei 1900.

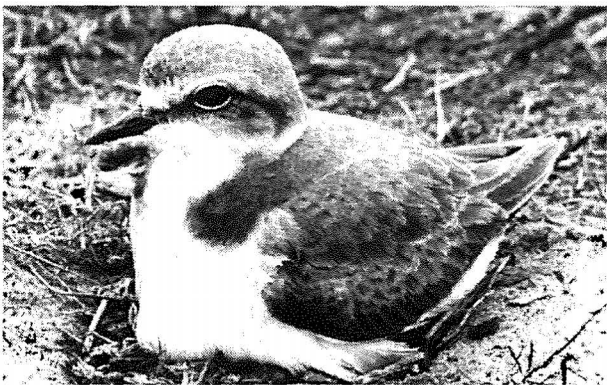

FOTO: FRED NORDHEIM

Vrouwje Strandplevier op nest in het Westelijk Havengebied, ca. 1964.

Jaar	eerste broedgeval van	status (sedert 1960)
1903	Rietgors	regelmatig
1903	Blauwborst	regelmatig
1903	Zwarte Roodstaart	regelmatig
1904	Bontbekplevier	regelmatig
1905	Kneu	regelmatig
1905	Grote Karekiet	onregelmatig
1905	Huiszwaluw	regelmatig
1905/06	Rietzanger	regelmatig
<1906	Bosrietzanger	regelmatig
1906	Wilde Eend	regelmatig
1906	Kleine Karekiet	regelmatig
1906	Fitis	regelmatig
1906	Steenuil	(on)regelmatig
1906	Koekoek	regelmatig
1906	Graspieper	regelmatig
1906	Witte Kwikstaart	regelmatig
1906	Gele Kwikstaart	regelmatig
1910-1919		
1910	Kleine Plevier	regelmatig
1910	Ringmus	regelmatig
<1914	Ijsvogel	onregelmatig
1914	Visdief	regelmatig
1915	Bergeend	(on)regelmatig
1915	Matkop	regelmatig
<1918	Boomvalk	regelmatig
<1918	Heggenmus	regelmatig
1920-1929		
ca.1920	Grote Bonte Specht	regelmatig
ca.1920	Boomklever	onregelmatig
ca.1920	Meerkoet	regelmatig
1923	Kokmeeuw	regelmatig
1924	Holenduif	regelmatig
ca.1925	Roerdomp	regelmatig
1925/26	Wintertaling	onregelmatig
1925/26	Noordse Stern	mogelijk
1926	Gaai	regelmatig
<1927	Velduil	onregelmatig
1927	Kuifeend	regelmatig
1928	Kuifleeuwerik	voormalig († 1995)
1929	Purperreiger	onregelmatig
1929	Patrijs	regelmatig
1929	Snor	regelmatig
<1930	Kwartel	incidenteel
1930-1939		
ca.1930	Scholekster	regelmatig
1930	Fazant	regelmatig
ca.1931	Waterral	regelmatig
1933	Porseleinhoen	onregelmatig
1933	Zwarte Stern	(on)regelmatig
1934	Grote Lijster	(on)regelmatig
1934	Dodaars	(on)regelmatig
1934	Roodborsttapuit	onregelmatig
ca.1935	Fuut	regelmatig
ca.1935	Zomertaling	regelmatig
1935	Slobeend	regelmatig
1935	Steltkluit	incidenteel
>1935	Bruine Kiekendief	regelmatig
1936	Staartmees	regelmatig
1936	Sijs	incidenteel
1937	Kwartelkoning	incidenteel
1937	Zwartkop	regelmatig
<1938	Woudaap	voormalig († 1985)
1938	Strandplevier	voormalig († 1987)
1938	Baardman	onregelmatig

Jaar	eerste broedgeval van	status (sedert 1960)
1938	Sprinkhaanzanger	onregelmatig
1938	Paapje	onregelmatig
1938	Ransuil	regelmatig
1940-1949		
1941	Geoorde Fuut	incidenteel
1941	Glanskop	onzeker
<1942	Watersnip	regelmatig
1942	Krooneend	(on)regelmatig
1942	Boompieper	incidenteel
1942	Pijlstaart	onregelmatig
1943	Witoogeend	onregelmatig
1943	Zilvermeeuw	onregelmatig
1945	Tafeleend	(on)regelmatig
1945	Grauwe Klauwier	incidenteel
1947	Kluut	onregelmatig
1947	Bonte Vliegenvanger	onregelmatig
1947	Putter	regelmatig
1948	Keep	incidenteel
1949	Appelvink	onregelmatig
1950-1959		
1951	Klein Waterhoen	incidenteel
1954	Bosuil	regelmatig
1955	Groene Specht	onregelmatig
1959	Engelse (Gele) Kwikstaart	incidenteel
1960-1969		
1960/61	Krakeend	onregelmatig
1961	Turkse Tortel	regelmatig >ca. 1965
1964	Kleinst Waterhoen	incidenteel
1964	Grauwe Kiekendief	mogelijk
1965	Witwangstern	incidenteel
1966	Houtsnip	onregelmatig
1967	Zwarte Mees	onregelmatig
1969	Nijlgans	(on)regelmatig
ca. 1969	Smient	incidenteel
1970-1979		
1970	Goudhaan	onregelmatig
1976	Stormmeeuw	onregelmatig
1977	Noordse Nachtegaal	mogelijk
1977	Halsbandparkiet	(on)regelmatig
1979	Waterrietzanger	mogelijk
1980-1989		
1981	Roodhalsfuut	mogelijk
1983	Wulp	onregelmatig
1983	Zwartkopmeeuw	incidenteel
1984	Havik	(on)regelmatig
1984	Buizerd	(on)regelmatig
1986	Buidelmees	onregelmatig
1988	Grauwe Gans	(on)regelmatig
1989	Kwak	onregelmatig
1990-1999		
1990	Iberische Tijftjaf	mogelijk
≥1990	Casarca	incidenteel
1992	Sperwer	(on)regelmatig
1992	Goudvink	onregelmatig
1992	Vuurgoudhaan	mogelijk
1993	Blauwe Kiekendief	incidenteel
1993	Kleine Mantelmeeuw	onregelmatig
1994	Brandgans	onregelmatig
1994	Grote Canadese Gans	incidenteel
1998	Lepelaar	incidenteel

FOTO: FRED NORDHEIM

Wulp op nest in het Westelijk Havengebied, 1984, het eerste gedocumenteerde broedgeval van deze soort in de regio.

FOTO: SJARIFAH MEIJERMAN

Nirk Zijlman met juveniel vrouwtje Sperwer tijdens ringactie op volkstuinpark Rust en Vreugd te Schellingwoude, juni 1998.

FOTO: MARTIJN DE JONGE

Zingend mannetje Buidelmees, met ring, op het golfterrein te Nieuwendam, Amsterdam-Noord, mei 1996.

FOTO: FRED NORDHEIM

Zwartkopmeeuw op nest op het proefeiland IJburg, mei 2000.

Tabel 7

Aantal vogelsoorten broedend vastgesteld in de regio Groot-Amsterdam

regelmatig ¹	81
onregelmatig ²	33-47
incidenteel ³	18
voormalig ⁴	6
mogelijk ⁵	8 ⁹
TOTAAL	160
minus 'escapes'	- 8 [#]
'wilde broedvogels'	152 [*]

Toelichting bij de broedvogeltabel:

1. Een soort wordt als regelmatige broedvogel beschouwd als er vrijwel jaarlijks sprake is van regionale broedgevallen.
 2. Van een onregelmatig broedvogel is sprake wanneer de soort niet onafgebroken, maar slechts met tussenpozen of in een bepaalde periode broedend is vastgesteld.
 3. Van een incidentele broedvogel is sprake bij broeden in één of meer afzonderlijke jaren. Bij recente broedvogels is de status nog niet eenduidig vast te stellen, maar drukt de statusomschrijving een verwachting uit wat betreft de broedperspectieven van de soort.
 4. Als voormalige broedvogel worden soorten beschouwd die hier al geruime tijd niet - maar wel in het verleden hebben gebroed, en waarvan het door veranderde omstandigheden waarschijnlijk is dat ze definitief niet meer tot de broedvogelstand zullen behoren.
 5. Als mogelijke broedvogels worden soorten beschouwd waarvan broedgevallen onbewezen en onzeker zijn, maar niet zijn uitgesloten.
- ⁹ De 8 mogelijke broedvogels zijn: Noordse Stern, Grauwe Kiekendief, Sijs, Glanskop, Noordse Nachtegaal, Roodhalsfuut, Iberische Tjiftjaf en Vuurgoudhaan.
- [#] De 8 exoten of escapes zijn: Rotsduif, Fazant, Halsbandparkiet, Nijlgans, Kwak, Casarca, Brandgans en Canadese Gans.
- ^{*} Daarvan zijn 125 wilde vogelsoorten als broedvogel vastgesteld in de jaren 1984-1995 (Melchers & Daalder 1996; onder de 142 soorten door hen behandelde soorten zijn namelijk inbegrepen 8 mogelijke of onwaarschijnlijke gevallen en 9 niet-wilde soorten; vgl. hun register p. 254-256).

Selectie van geraadpleegde literatuur

Om redenen van documentatie is de bronverwijzing met betrekking tot eerste vermeldingen van nieuwe vogelsoorten direct in het historisch overzicht opgenomen; dit ofwel met een literatuurverwijzing dan wel met het nummer van een balg in de collectie van het Zoölogisch Museum Amsterdam of het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden. De meeste literatuurbronnen kunnen aan de hand van de vermelde verwijzingen met behulp van gecomputeriseerde bibliotheekcatalogi gemakkelijk worden teruggevonden. Derhalve wordt hier volstaan met een lijst van basisteksten over de avifauna van Amsterdam, en enige andere kernliteratuur.

Baart, J. et al. 1977. Opgravingen in Amsterdam: 20 jaar stads-kernonderzoek. Haarlem: Fibula-Van Dishoeck.

Bentham, R.J. & J.E. Sluiter 1937. Vogels van Amsterdam. Amsterdam: Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging afd. Amsterdam.

Van den Berg, A. & C. Bosman 1999. Zeldzame vogels van Nederland. Haarlem/Utrecht: GMB Uitgeverij / St. Uitgeverij der KNNV.

Van den Berg, M. 1977. Avifauna Amstelland. Geografische en ecologische positie van de vogels in het landschap. Haarlem: Provinciale Planologische Dienst.

Van Blanken, J. 2000. Index op het Mededelingenblad der KNNV

Vogelwerkgroep Amsterdam (1963-1980) en op De Gierzwaluw, kwartaalblad van de Vogelwerkgroep Amsterdam (sedert 1981). Amsterdam, archief VWGA.

Clason, A.T. 1967. Animal and man in Holland's past. An investigation of the animal world surrounding man in prehistorical times in the provinces of North and South Holland. Paleohistoria jrg. XIII A.

Van Domselaer, T. 1664. Beschrijvinge van de tegenwoordige gelegentheit van Aemstelland. In A. Montanus, Beschrijvinge der eerste inwoners van Aemstelland. Amsterdam: Marcus Willemsz. Doornik.

Van Drooge, J.H.U. 1982. Index op het Mededelingenblad der KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam. Amsterdam: Vogelwerkgroep Amsterdam.

Frieswijk, J.J. 1968. De vogelwereld van het Amsterdamse Bos. Wetenschappelijke mededeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging nr. 74. Hoogwoud: KNNV i.s.m. de Gemeentelijke Commissie Heemkennis Amsterdam.

Hazevoet, C.J. & W. van der Waal 1985. Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam. De Gierzwaluw jrg. 24 nr. 4, p. 84-87.

Huizinga, M. 1987. De Rode Lijst en de regio Amsterdam. De Gierzwaluw jrg. 25, nr. 1 en nr. 2.

Huizinga, M. 1989. Vogels weten hun weg in Amsterdam. Vogels nr. 50, maart/april 1989, p. 66-69.

Jentink, F.A. 1894. Catalogue systématique de la collection de feu Mr. J.P. van Wickevoort Crommelin. Muséum d'Histoire Naturelle des Pays-Bas, Tome XIV. Leide: Brill.

Ten Kate, C.G.B. 1936. De vogels van het Zuiderzeeg gebied.

Bijlage van H.C. Redeke et al., Flora en fauna der Zuiderzee. Den Helder: De Boer jr.

Kist, J. 1957. Schlegel en onze huidige avifauna. *Ardea* jrg. 45 afl. 1/2 p. 2-24.

Koller, H. 1888. Naamlijst van in Nederland in den vrijen natuurstaat waargenomen vogels. Feestnummer van Bijdragen tot de Dierkunde, t.g.v. het 50 jarig bestaan van het zoölogisch genootschap *Natura Artis Magistra* te Amsterdam. Amsterdam: NAM.

Melchers, M. & R. Daalder, Sijsjes en Drijfsijsjes. De vogels van Amsterdam. Haarlem: Schuyt & co.

Nozeman, C., M. Houutuyn, J. Sepp 1770-1829. Nederlandsche vogelen volgens hunne huishouding, aert en eigenschappen beschreeven; alle naer 't leeven geheel opnieuw en naeukeurig getekend, in 't koper gebracht, en natuurlijk gekoleurd door, en onder opzicht van Christiaan Sepp en zoon. Amsterdam: Jan Christiaan Sepp en Zoon.

Piet, D. 1983. Vogelwaarnemingen Nw Oosterbegraafplaats 1907-1982. Archief Dirk Piet, in archief VWGA.

Ruting, J. 1977. Vogels in de binnenstad. De Lepelaar nr. 52: 18-21.

Schlegel, H. 1862-1874. Revue methodique et critique des collections déposées dans le Museum d'Histoire Naturelle des Pays-Bas. Leyde: Museum d'Histoire Naturelle des Pays-Bas.

Sluifers, J.E. 1941. Het vogelleven van Amsterdam. In: Amsterdam natuurhistorisch gezien. Gedenkboek uitgegeven t.g.v. het 40-jarig bestaan van de afdeling Amsterdam der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging 1901-1941. Amsterdam: Scheltema & Holkema.

Sluifers, J. E. 1942-1944. Natuurschoon om Amsterdam (I-VII). In weer en wind 6e jrg. nr. 8, 10 en 12; 7e jrg. nr. 5 en 8e jrg. nr. 2, 4 en 7.

De Snoo, P.C. 1927. Lijst van waargenomen vogels in de polder van Den IJdoorn 1925 + 1926. Archief Natuurmonumenten, in Gemeentearchief Amsterdam.

Steenhuizen, P.L. 1938. In het wild levende vogelsoorten, welke gedurende de laatste halve eeuw in den tuin van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap 'Natura Artis Magistra' werden waargenomen. Bijdragen tot de Dierkunde jrg. 27 p. 364-368.

Swart, A.N. 1968. Vogels van Zeeburg en Diemerdijk. Mededelingenblad van de KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam jrg. 6 nr. 2, bijlage.

Vlek, R.J.J. 1990. Ornithologium Amstelodamum. Historisch register met betrekking to de ornithologie en avifauna van Amsterdam en omstreken. Archief VWGA.

Vlek, R.J.J. 1993. Vale Gier *Gyps fulvus* in Waterland, 28 april - 3 mei 1993. Een nieuwe soort voor de regio Amsterdam en omstreken? De Gierzwaluw 31e jrg. nr. 2, p. 44-58.

Vlek, R.J.J. 1995. Het vogelrariteitenkabinet van Amsterdam. Revisie en aanvullingen op de Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam. De Gierzwaluw 33e jrg. nr. 3.

Wagenaar, J. 1760-1788. Amsterdam in zyne opkomst, aanwas, geschiedenissen, voorregten, koophandel, gebouwen, kerkenstaat, scholen, schutterye, gilden en regeeringe beschreeven. Amsterdam: Isaak Tirion.

Dagboeken werden geraadpleegd van R.J. Benthem, P.W. Brander, H.W. Fischer, C.A. de Graaf, P.B. Jansen, J.C. Ladiges, P. Op de Coul, D. Piet, K.H. Voous en A.N. Swart (alle in archief VWGA).

Lijst van afkortingen

CNA: Commissie Nederlandse Avifauna (1956-1974).

CSNA: Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna.

CDNA: Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna.

#: niet aanvaard door de CDNA.

dagb.: dagboek.

DLN: De Levende Natuur (sedert 1896).

ex Koller nr.: ZMA-museum-exemplaar afkomstig uit de door H. Koller verzamelde en opgezette collectie vogels in het Faunamuseum van Artis.

Eykman et al. / Ned. Vogels: C. Eykman, P.A. Hens, F.C. van Heurn, C.G.B. ten Kate, J.G. van Marle, G. van der Meer, M.J. Tekke & Tj. Gs. de Vries 1937-1949. De Nederlandsche Vogels. Wageningen: Wageningsche Boek- en Handelsdrukkerij.

Gzw.: De Gierzwaluw, kwartaalblad van de Vogelwerkgroep Amsterdam, jrg. 19-37 (1981-1999).

Jrber. en Org. Cl.N.V.: Jaarbericht / Orgaan Club Nederlandsche Vogelkundigen.

Med. C.I. / Med. Centr. Inst.: Mededeelingen van het Centraal Instituut voor Floristisch en Faunistisch onderzoek in Groot-Amsterdam (8 nrs., 1942-1951); uitgegeven door de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging Afdeling Amsterdam.

Med.bl. KNNV VWGA: Mededelingenblad van de KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam jrg. 1-18 (1963-1980). Voortgezet als De Gierzwaluw (sedert 1981).

N.O.B.: Nieuwe Oosterbegraafplaats (Amsterdam-Watergraafsmeer).

t.a.p.: ter aangehaalde plaatse.

TNDV: Tijdschrift Nederlandse Dierkundige Vereeniging.

Bijdr.t.d.Dierk.: Bijdragen tot de Dierkunde.

Waarn.: De Waarnemer, Orgaan van het Centraal Bureau voor Vogelwaarneming uitgaande van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, afd. Amsterdam (1936-1941).

ZMA-Kollerboek: met handschrift bijgewerkte versie van H. Koller's 'Naamlijst van in Nederland in den vrijen natuurstaat waargenomen vogels', 1888.

ZMA: Zoölogisch Museum Amsterdam (afdeling vogels).

Register

De behandelde soorten zijn met behulp van dit register in de tekst terug te vinden met het achter de soortnaam vermelde paginanummer of jaartal van hun eerste geval. In de laatste kolom is het jaartal vermeld, waarin het eerste broedgeval van de soort is vastgesteld. De behandeling daarvan vindt men in het historisch overzicht bij de betreffende soort, alsook in de lijst van eerste broedgevallen.

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
A alscholver	11,15,26,71	1636	1885	<i>Athene noctua</i>	39,72	1882	1906
- Grote Aalscholver	17,31	1854		<i>Aythya ferina</i>	14,31,73	1855	1945
<i>Accipiter gentilis</i>	14,37,73	1880	1984	<i>Aythya fuligula</i>	35,72	1874	1927
<i>Accipiter nisus</i>	14,15,47,73	1895	1992	<i>Aythya marila</i>	42	1886	
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	43,72	1887	1905	<i>Aythya nyroca</i>	13,14,19,56,73	1933	1943
<i>Acrocephalus paludicola</i>	16,58, 61	1938	1979?	B aardgrasmus	19,60	1948	
<i>Acrocephalus palustris</i>	36,52,72	<1906	<1906	Baardman	40,72	1883	1938
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	34,72	1869	1905/1906	Baltische (Kleine) Mantelmeeuw	15,17,19,56,57,69	1930 [#]	
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	43,72	1887	1906	Barbarijse Valk	56	1930 [#]	
<i>Actitis hypoleucos</i>	33	1860		Beflijster	36,47	1896	
<i>Actitis macularia</i>	16,19,66	1980		Bergeend	35,72	1874	1915
<i>Aegithalos caudatus</i>	36,48,72	1896	1936	Bijeneter	61	1952	
<i>Alauda arvensis</i>	12,29,71	1664	1664	Bladkoning	63	1967	
<i>Alca torda</i>	13,58	1936		Blauwborst	19,51,72	1903	1903
<i>Alcedo atthis</i>	36,72	1879	<1914	- Roodsterblauwborst	63	1966	
Alk	13,58	1936		Blauwe Kiekendief	58,61,73	1937	1993
<i>Alle alle</i>	14,35,56	1930		Blauwe Pauw	28	1670 [#]	
<i>Alopochen aegyptiacus</i>	69,73,74	1969	1969	Blauwe Reiger	15,23,54,70,71	1285	1285
Alpengierzwaluw	57,61	1959 [#]		Blonde Ruiter	16,19,61	1955	
Amerikaanse Oeverloper	16,19,66	1980		Boerenzwaluw	12,28,29,71	1670	>1670
<i>Anas acuta</i>	43,73	1886	1942	Bokje	33	1864	
<i>Anas clypeata</i>	11,24,72	1300-1350	1935	<i>Bombycilla garrulus garrulus</i>	16,17,29	1788	
<i>Anas crecca</i>	11,24,72	1300-1350	1925/1926	Bontbekplevier	14,15,41,72	1884	1904
<i>Anas platyrhynchos</i>	10,11,24,72	1300-1350	1906	Bonte Kraai	15,37,69,71	1880	1897
<i>Anas querquedula</i>	11,24,55,72	1300-1350	ca.1935	Bonte Strandloper	43	1886	
<i>Anser albifrons</i>	14,59	1942		Bonte Vliegenvanger	34,73	1868	1947
<i>Anser anser</i>	11,14,24,55,73	1300-1350	1988	Boomklever	51,72	1903	ca.1920
<i>Anser brachyrhynchus</i>	44	1888		Boomkruiper	36,48,71	1896	>1891
<i>Anser caerulescens</i>	46	1889		Boomleeuwerik	55	1926	
<i>Anser erythropus</i>	68	1996		Boompieper	46,73	1892	1942
<i>Anser fabalis</i>	66,69	1979		Boomvalk	46,49,72	1897	<1918
<i>Anser serrirostris</i>	42,69	1885		Bosrietzanger	36,52,72	<1906	<1906
<i>Anthus campestris</i>	59	1943		Bosruiter	43	1887	
<i>Anthus cervinus</i>	62,64	1969		Bosuil	13,14,15,53,57,73	1935	1954
<i>Anthus petrosus</i>	44,61	1888		<i>Botaurus stellaris</i>	15,22,23,24,72	1300-1350	ca.1925
<i>Anthus pratensis</i>	45,72	1889	1906	Braamsluiper	33,71	>1860	>1860
<i>Anthus richardi</i>	63	1967		Brandgans	45,73,74	1888	1994
<i>Anthus spinoletta</i>	34,61	1959		<i>Branta bernicla</i>	46,49	1898	
<i>Anthus trivialis</i>	46,73	1892	1942	<i>Branta canadensis</i>	65,69,73,74	1979	1994
Appelvink	14,54,73	1925	1949	<i>Branta hrota</i>	68,69	1996	
<i>Apus apus</i>	12,16,28,29,71	1670	1884	<i>Branta hutchinsii hutchinsii</i>	19,68,69	1998	
<i>Apus melba</i>	57,61	1959 [#]		<i>Branta leucopsis</i>	45,73,74	1888	1994
<i>Ardea cinerea</i>	15,23,54,70,71	1285	1285/1910	<i>Branta ruficollis</i>	31	<1853	
<i>Ardea purpurea</i>	52,72	1911	1929	Breedbekstrandloper	16,63	1966	
<i>Ardeola ralloides</i>	13,51	1903		Brilduiker	41	1885	
<i>Arenaria interpres</i>	40	1882		Bruine Kiekendief	41,72	1885	>1935
Arendbuizerd	13,17,19,52	1905		Bruinkopgors	19,61	1963	
<i>Asio flammeus</i>	28,42,72	1886	<1927?	<i>Bubulcus ibis</i>	66	1982	
<i>Asio otus</i>	56,73	1929	1938				

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
<i>Bucephala clangula</i>	41	1885		<i>Corvus monedula</i>	38,71	1880	1902
Buidelmees	14,15,19,64,73	1967	1986	<i>Corvus monedula monedula</i>	41	1884	
Buizerd	11,14,15,25,73	1300-1350	1984	<i>Corvus monedula soemmerringii</i>	67	1990	
<i>Burhinus oediconemus</i>	16,58,61	1937		<i>Corvus splendens</i>	19,68	1999	
<i>Buteo buteo</i>	11,14,15,25,73	1300-1350	1984	<i>Cotumix cotumix</i>	53,72	1919	1920-'29
<i>Buteo buteo vulpinus</i>	66	1998		<i>Crex crex</i>	44,72	1887	1937
<i>Buteo lagopus</i>	38	1880		<i>Cuculus canorus</i>	43,72	1886	1906
<i>Buteo rufinus</i>	13,17,19,52	1905		<i>Cursorius cursor</i>	15,17,19,30	ca.1850 [#]	
<i>Calandrella brachydactyla</i>	19,68	1999		<i>Cygnus bewickii</i>	46,50	1900	
<i>Calcarius lapponicus</i>	13,57	1934		<i>Cygnus cygnus</i>	13,57	1934	
<i>Calidris alba</i>	36,47	1896		<i>Cygnus olor</i>	11,23,72	1300-1350	1902
<i>Calidris alpina</i>	43	1886		<i>Daption capense</i>	15,30	ca.1807 [#]	
<i>Calidris canutus</i>	43	1887		<i>Dellchon urbica</i>	44,72	1888	1905
<i>Calidris ferruginea</i>	40	1882		<i>Dendrocopos major</i>	19,45,72	1889	ca.1920
<i>Calidris maritima</i>	56	1929		<i>Dendrocopos minor</i>	14,46,50,71,72	1899	1900
<i>Calidris melanotos</i>	16,63,64	1969		Dodaars	13,51,72	1904	1934
<i>Calidris minuta</i>	14,33	1860		Draaihals	16,44,45	1888	
<i>Calidris temminckii</i>	34	1872		Drieteenmeeuw	16,46,53	1915	
<i>Caprimulgus europaeus</i>	16,46	1892		Drieteenstrandloper	36,47	1896	
<i>Carduelis cabaret</i>	61,69	1958		<i>Dryocopus martius</i>	60	1949	
<i>Carduelis cannabina</i>	14,51,72	1903	1905	Duinpieper	59	1943	
<i>Carduelis carduelis</i>	14,36,46,73	1893	1947	Dunbekwulp	53	1914 [#]	
<i>Carduelis flammea</i>	14,59,69	1941		Dwerggans	68	1996	
<i>Carduelis flavirostris</i>	13,57	1934		Dwerggors	46	1892 [#]	
<i>Carduelis flavirostris pipilans</i>	60	1949		Dwergmeeuw	50	1901	
<i>Carduelis hornemanni</i>	17,60	1946 [#]		Dwergstern	51,52	ca.1906	
<i>Carduelis spinus</i>	36,48,72,74	1896	1936	<i>Egretta garzetta</i>	63	1964	
<i>Carpodacus erythrinus</i>	67	1988		Eider	42	1885	
Casarca	64,73,74	1967	≥1990	Ekster	37,71	1880	1902
<i>Casmerodius albus</i>	11,25	1300-1350		<i>Emberiza bruniceps</i>	19,61	1963	
<i>Certhia brachydactyla</i>	36,48,71	1896	>1891	<i>Emberiza citrinella</i>	14,36,47,71,72	1896	1896
<i>Certhia familiaris familiaris</i>	64	1972		<i>Emberiza hortulana</i>	37	1879	
<i>Cettia cetti</i>	65	1976 [#]		<i>Emberiza pusilla</i>	46	1892 [#]	
Cetti's Zanger	65	1976 [#]		<i>Emberiza schoeniclus</i>	45,71	1889	1903
<i>Charadrius alexandrinus</i>	14,43,72	1887	1938	Engelse (Gele) Kwikstaart	58,61,69,73	1939	1959
<i>Charadrius dubius</i>	14,52,72	1910	1910	<i>Eremophila alpestris</i>	54	1919	
<i>Charadrius hiaticula</i>	14,15,41,72	1884	1904	<i>Erithacus rubecula</i>	37,71	1879	1901
<i>Charadrius morinellus</i>	34,63	1964		Europese Kanarie	59,61	1943	
<i>Chlidonias hybridus</i>	19,60, 73	1946	1965	<i>Falco (peregrinus) peregrinoides</i>	56	1930 [#]	
<i>Chlidonias leucopterus</i>	59	1943		<i>Falco columbarius</i>	46,50	1901	
<i>Chlidonias niger</i>	40,72	1883	1933	<i>Falco peregrinus</i>	19,44	1887	
<i>Chloris chloris</i>	40,71	1882	ca.1900	<i>Falco subbuteo</i>	46,49,72	1897	<1918
<i>Ciconia ciconia</i>	11,14,15,17,25,71,72	ca.1500	ca.1500	<i>Falco tinnunculus</i>	45,71	1888	1895
<i>Ciconia nigra</i>	13,51	1903		<i>Falco vespertinus</i>	60	1947	
<i>Cinclus cinclus cinclus</i>	49	1899		Fazant	69,72,74	1929	1930
<i>Circus aeruginosus</i>	41,72	1885	>1935	<i>Ficedula albicollis</i>	13,19,55	1929	
<i>Circus cyaneus</i>	58,61,73	1937	1993	<i>Ficedula hypoleuca</i>	34,73	1868	1947
<i>Circus pygargus</i>	13,57,72,74	1935	1964?	<i>Ficedula parva</i>	61	1954	
<i>Cisticola juncidis</i>	19,66,68	1999		Fitis	36,50,72	1900	1906
<i>Clangula hyemalis</i>	31	1855		Flamingo	62	1964 [#]	
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	14,54,73	1925	1949	Fluiter	36,48/49	1897	
<i>Columba livia forma domestica</i>	11,28,69,71,74	<1350	1557	Frater	13,57	1934	
<i>Columba oenas</i>	15,39,72	1881	1924	- 'Britse' Frater	60	1949	
<i>Columba palumbus</i>	10,11,15,25,71	1300-1350	1902	<i>Fringilla coelebs</i>	37,71	1880	>1891
<i>Corvus corax</i>	39	1882		<i>Fringilla montifringilla</i>	36,47,73	1895	1948
<i>Corvus cornix</i>	15,37,69,71	1880	1897	<i>Fulica atra</i>	36,72	1878	jaren 1920
<i>Corvus corone</i>	40,71	1882	>1891				
<i>Corvus frugilegus</i>	15,37,71	1879	1884				

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
<i>Fulmarus glacialis</i>	49	1898		- IJslandse Grutto	67	1984	
Fuut	40,72	1882	ca.1935	<i>Gypaetus barbatus</i>	67	1998 [#]	
G aai	29,72	<1770	1926	<i>Gyps fulvus</i>	19,67	1993	
<i>Galerida cristata</i>	14,51,52,72	ca.1905	1928	H aematopus ostralegus	42,72	1885	ca.1930
<i>Gallinago gallinago</i>	12,29,73	1664	<1942	<i>Haliaeetus albicilla</i>	54	1922	
<i>Gallinago media</i>	13,42	1885		Halsbandparkiet	69,73,74	1963?	1963?/1977
<i>Gallinula chloropus</i>	29,71	1664	1903	Havik	14,37,73	1880	1984
<i>Garrulus glandarius</i>	29,72	<1770	1926	Heggenmus	45,72	1889	≤1918
<i>Gavia adamsii</i> x <i>Gavia immer?</i>	13,46,65	1890		<i>Himantopus himantopus</i>	15,19,26,72	ca.1600	1935
<i>Gavia arctica</i>	31,32	1860		<i>Hippolais icterina</i>	15,33,71	≥1860	≥1860
<i>Gavia immer</i>	65	1957		<i>Hippolais polyglotta</i>	19,66	1980	
<i>Gavia stellata</i>	31	1855		<i>Hirundo daurica</i>	19,67	1992	
Geelgors	14,36,47,71,72	1896	1896	<i>Hirundo rustica</i>	12,28,29,71	1670	>1670
Geelpootmeeuw	17,59,69	1940		Holenduif	15,39,72	1881	1924
Geelsnavelduiker x Ijsduiker?	13,46,65	1890		Hop	13,16,40	1882	
Gekraagde Roodstaart	14,45,71	1889	1895	Houtduif	10,11,15,25,71	1300-1350	1902
Gele Kwikstaart	45,72	1888	1906	Houtsnip	43,73	1887	1966
<i>Gelochelidon nilotica</i>	53,55	1926		Huiskraai	19,68	1999	
Geoorde Fuut	31,73	1855	1941	Huismus	28,38,71	1881	1901
Gestreepte Strandloper	16,63,64	1969		Huiswaluw	44,72	1888	1905
Gierzwaluw	12,16,28,29,71	1670	1884	Hume's Bladkoning	68	1999 [#]	
Glanskop	55,73,74	1927	1941	Hutchins' Canadese Gans	19,68,69	1998	
<i>Glareola nordmanni</i>	19,61	1958		<i>Hydrobates pelagicus</i>	30	≤1797	
Goudhaan	36,48,73	1896	1970	Iberische Tjiftjaf	19,67,69,73,74	1990	1990?
Goudplevier	38	1881		Ijsduiker	65	1957	
Goudvink				Ijseend	31	1855	
- Midden-Europese Goudvink	53,73	1946	1992	Ijsgors	13,57	1934	
- Noordse Goudvink	53	1915		Ijsvogel	36,72	1879	<1914
Grasmus	38,71	1881	1896	Indigogors	19,67	1989	
Graspieper	45,72	1889	1906	<i>Ixobrychus minutus</i>	14,41,73	1884	≤1938
Graszanger	19,66,68	1999		Jan-van-gent	14,50	1901	
Grauwe Franjepoot	31,34	1866		<i>Jynx torquilla</i>	16,44,45	1888	
Grauwe Gans	11,14,24,55,73	1300-1350	1988	K aapse Stormvogel	15,30	ca.1807 [#]	
Grauwe Gors	58,61	1937		Kanoet	43	1887	
Grauwe Kiekendief	13,57,73,74	1935	1964?	Kauw	38,71	1880	1902
Grauwe Klauwier	55,73	1926	1945	- Noordse Kauw	41	1884	
Grauwe Vliegenvanger	12,39,71	1881	1900	- Russische Kauw	67	1990	
Griël	16,58,61	1937		Keep	36,47,73	1895	1948
Groene Specht	15,46,53,73	<1914	1955	Kemphaan	12,40,71	1883	1902
Groenling	40,71	1882	ca.1900	Kerkuil	15,26,71	1596	1596
Groenpootruiter	42	1885		Kievit	12,27,71	1664	1882
Grote Barmsijs	14,59,69	1941		Klapekster	54,55	1925	
Grote Bonte Specht	19,45,72	1889	1920	Klein Waterhoen	14,19,60,73	1951	1951
Grote Burgemeester	34,35	1872		Kleine Alk	14,35,56	1930	
Grote Canadese Gans	65,69,73,74	1979	1994	Kleine Barmsijs	61,69	1958	
Grote Gele Kwikstaart	36	1878		Kleine Bonte Specht	14,46,50,71,72	1899	1900
Grote Jager	62	1963		Kleine Burgemeester	59	1942	
Grote Karekiet	43,72	1887	1905	Kleine Jager	62	1963	
Grote Lijster	52,72	1910	1934	Kleine Karekiet	43,72	1887	1906
Grote Mantelmeeuw	34	1873		Kleine Mantelmeeuw	13,15,57,58,61,73	1936	1993
Grote Pieper	63	1967		Kleine Plevier	14,52,72	1910	1910
Grote Stern	55	1926		Kleine Rietgans	44	1888	
Grote Trap	13,50	1902		Kleine Strandloper	14,33	1860	
Grote Zaagbek	33	1866		Kleine Vliegenvanger	61	1954	
Grote Zee-eend	33	1861		Kleine Zilverreiger	63	1964	
Grote Zilverreiger	11,25	1300-1350					
<i>Grus grus</i>	8,50	1900					
Grutto	41,72	1885	1904				

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
Kleine Zwaan	46,50	1900		<i>Luscinia svecica cyaneacula</i>	19,51,72	1903	1903
Kleine Zwartkop	17,19,66	1980		<i>Luscinia svecica svecica</i>	63	1966	
Kleinst Waterhoen	14,19,31,54,73	1924	1964	<i>Lutra lutra</i>	12	1664	1944
Kleinste Jager	31,35	1873		<i>Lymnocyptes minimus</i>	33	1864	
Kluut	34,73	1867	1947	M <i>areca penelope</i>	14,44,73	1888	ca.1969
Kneu	14,51,71	1903	1905	<i>Mareca strepera</i>	14,49,73	1899	1892?/≥1960
Knobbelzwaan	11,23,71	1300-1350	1902	Matkop	36,48,72	1896	1915
Koekoek	43,72	1886	1906	Meerkoet	36,72	1878	jaren 1920
Koereiger	66	1982		<i>Melanitta fusca</i>	33	1861	
Kokmeeuw	33,53,72	1862	1923	<i>Melanitta nigra</i>	42,62	1885	
Kolgans	14,59	1942		Merel	10,15,33,71	>1860	>1860
Koolmees	44,71, 60	1887	1896	<i>Mergellus albellus</i>	41	1884	
Koperwiek	36	1878		<i>Mergus merganser</i>	33	1866	
Kortteenleeuwerik	19,68	1999		<i>Mergus serrator</i>	40	1883	
Kraanvogel	8,50	1900		<i>Merops apiaster</i>	61	1952	
Krakeend	14,49,73	1899	1892?, ≥1960	Middelste Jager	31,39	1881	
Kramsvogel	46,47	1895		Middelste Zaagbek	40	1883	
Krekelzanger	19,67	1992 [#]		<i>Miliaria calandra</i>	58,61	1937	
Krombekstrandloper	40	1882		<i>Milvus migrans</i>	60	1947	
Krooneend	17,19,31,73	1853	1942	<i>Milvus milvus</i>	60,61	1945	
Kruisbek	55	1927		Morinelplevier	34,63	1964	
Kuifaalscholver	58	1939		<i>Morus bassanus</i>	14,50	1901	
Kuifduiker	41	1885		<i>Motacilla alba</i>	36,43,72	1878	1906
Kuifeend	35,72	1874	1927	<i>Motacilla cinerea</i>	36	1878	
Kuifleeuwerik	14,51,52,72	ca.1905	1928	<i>Motacilla flava</i>	45,72	1888	1906
Kuifmees	13,56,58	1936		<i>Motacilla flavissima</i>	58,61,69,73	1939	1959
Kwak	54,73,74	1920	1989	<i>Motacilla thunbergi</i>	60,69	1945	
Kwartel	53,72	1919	1920-'29	<i>Motacilla yarrellii</i>	13,57,69	1936	
Kwartelkoning	44,72	1887	1937	<i>Muscicapa striata</i>	12,39,71	1881	1900
L achstern	53,55	1926		N achtegaal	15,17,27,71	1642	1895
Lammergier	67	1998 [#]		Nachtzwaluw	16,46	1892	
<i>Lanius collurio</i>	55,73	1926	1945	<i>Netta rufina</i>	17,19,31,73	1853	1942
<i>Lanius excubitor</i>	54,55	1925		Nijlgans	69,73,74	1969	1969
<i>Lanius senator</i>	13,52	1905		Nonnetje	41	1884	
<i>Larus argentatus</i>	32,73	1859	1943	Noordse (Gele) Kwikstaart	60,69	1945	
<i>Larus cachinnans</i>	69	1999		Noordse Nachtegaal	64,73,74	1971	1977?/1993?
<i>Larus canus</i>	32,73	<1868	1976	Noordse Stern	55,72,74	1925/1926	1925/1926
<i>Larus fuscus</i>	15,17,19,56,57,69	1930 [#]		Noordse Stormvogel	49	1898	
<i>Larus glaucooides</i>	59	1942		Notenkraker	17,45	1888	
<i>Larus graellsii</i>	13,15,58,61,73	1936	1993	<i>Nucifraga caryo-</i>			
<i>Larus hyperboreus</i>	34,35	1872		<i>catactes macrorhynchos</i>	17,45	1888	
<i>Larus marinus</i>	34	1873		<i>Numenius arquata</i>	42,73	1885	1983
<i>Larus melanocephalus</i>	62,63,73	1965	1983	<i>Numenius phaeopus</i>	36,47	1896	
<i>Larus michahellis</i>	17,59,69	1940		<i>Numenius tenuirostris</i>	53	1914 [#]	
<i>Larus minutus</i>	50	1901		<i>Nyctea scandiaca</i>	17,19,30	1806	
<i>Larus ridibundus</i>	33,53,72	1862	1923	<i>Nycticorax nycticorax</i>	54,73,74	1920	1989
Lepelaar	25,73	1300-1350	1998	O ceanodroma leucorhoa	14,55	1928	
<i>Limicola falcinellus</i>	16,63	1966		<i>Oenanthe oenanthe</i>	36,47,71	1896	1897
<i>Limosa lapponica</i>	32	1888		<i>Oenanthe oenanthe leucorrhoea</i>	65	1974	
<i>Limosa limosa</i>	41,72	1885	1904	Oeverloper	33	1860	
<i>Limosa limosa islandica</i>	67	1984		Oeverpieper	44,61	1888	
<i>Locustella fluviatilis</i>	19,67	1992 [#]		Oeverzwaluw	15,36,47,71	1896	1896
<i>Locustella luscinioides</i>	56,72	1929	1929	Ooievaar	11,14,15,17,25,71,72	ca.1500	ca.1500
<i>Locustella naevia</i>	13,57,72	1935	1938	<i>Oriolus oriolus</i>	46,71	1882/1891	1882/1891
<i>Loxia curvirostra</i>	55	1927		Orpheusspotvogel	19,66	1980	
<i>Lullula arborea</i>	55	1926		Ortolaan	37	1879	
<i>Luscinia luscinia</i>	64,73,74	1971	1977?/1993?				
<i>Luscinia megarhynchos</i>	15,17,27,71	1642	1895-1897				

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
<i>Otis tarda</i>	13,50	1902		<i>Porzana porzana</i>	36,72	1908	1933
Otter	12	1664	1944	<i>Porzana pusilla</i>	14,19,31,54,73	1924	1964
<i>Oxyura leucocephala</i>	31,36,66	1874		<i>Prunella modularis</i>	45,72	1889	≤1918
P aapje	46,49,73	1899	1938	<i>Psittacula krameri</i> ssp	69,73,74	1963?	1963?/1977
Paarse Strandloper	56	1929		Purperreiger	52,72	1911	1929
<i>Pandion haliaetus</i>	58	1939		Putter	14,36,46,73	1893	1947
<i>Panurus biarmicus</i>	40,72	1883	1938	<i>Pyrrhula pyrrhula europaea</i>	53,73	1946	1992
Parelduiker	31,32	1860		<i>Pyrrhula pyrrhula pyrrhula</i>	53	1915	
<i>Parus ater</i>	44,73	1887	1967	R aaf	39	1882	
<i>Parus caeruleus</i>	36,47,71	1896	1896	<i>Rallus aquaticus</i>	36,72	1879	ca.1931
<i>Parus cristatus</i>	13,56,58	1936		Ralreiger	13,51	1903	
<i>Parus major</i>	44,71, 60	1887	1896	Ransuil	56,73	1929	1938
<i>Parus montanus</i>	36,48,72	1896	1915	<i>Recurvirostra avosetta</i>	34,73	1867	1947
<i>Parus palustris</i>	55,73,74	1927	1941	Regenwulp	36,47	1896	
<i>Passer domesticus</i>	28,38,71	1881	1901	<i>Regulus ignicapillus</i>	46,49,73,74	1899	1992?/1999?
<i>Passer montanus</i>	46,50,72	1899	1910	<i>Regulus regulus</i>	36,48,73,74	1896	1970
<i>Passerina cyanea</i>	19,67	1989		<i>Remiz pendulinus</i>	14,15,19,64,73	1967	1986
Patrijs	41,72	1884	1929	Renvogel	15,17,19,30	ca.1850 [#]	
<i>Pavo cristatus</i>	28	1670 [#]		Reuzenstern	63	1966	
<i>Perdix perdix</i>	41,72	1884	1929	Rietgors	45,71	1889	1903
<i>Pernis apivorus</i>	30	ca.1851		Rietzanger	34,72	1869	1905/1906
Pestvogel	16,17,29	1788		Ringmus	46,50,72	1899	1910
<i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	17,31	1854		<i>Riparia riparia</i>	15,36,47,71	1896	1896
<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	11,15,26,71	1636	1885	<i>Rissa tridactyla</i>	16,46,53	1915	
<i>Phalaropus fulicaria</i>	31,34	1872		Rode Wouw	60,61	1945	
<i>Phalaropus lobatus</i>	31,34	1866		Roek	15,37,71	1879	1884
<i>Phasianus colchicus</i>	69,72,74	1929	1930	Roerdomp	15,22,23,24,72	1300-1350	ca.1925
<i>Philomachus pugnax</i>	12,40,71	1883	1902	Roodborst	37,71	1879	1901
<i>Phoenicopterus roseus</i>	62	1964 [#]		Roodborsttapuit	54,55,72	1925	1934
<i>Phoenicurus ochruros</i>	14,19,51,72	1903	1903	Roodhalsfuut	58,73,74	1938	1981?
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	14,45,71	1889	1895	Roodhalsgans	31	<1853	
<i>Phylloscopus brehmii</i>	19,67,69,73,74	1990	1990?	Roodkeelduiker	31	1855	
<i>Phylloscopus collybita</i>	38,71	1881	1895	Roodkeelpieper	62,64	1969	
<i>Phylloscopus collybita fulvescens/tristis</i>	63	1965 [#]		Roodkopklauwier	13,52	1905	
<i>Phylloscopus humei</i>	68	1999		Roodmus	67	1988	
<i>Phylloscopus inornatus</i>	63	1967		Roodpootvalk	60	1947	
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	36,48/49	1897		Roodstuitwaluw	19,67	1992	
<i>Phylloscopus trochilus</i>	36,50,72	1900	1906	Rosse Franjepoot	31,34	1872	
<i>Pica pica</i>	37,71	1880	1902	Rosse Grutto	32	1888	
<i>Picus viridis</i>	15,46,53,73	<1914	1955	Rotgans	46,49	1898	
Pijlstaart	43,73	1886	1942	Rotsduif ('Stadsduif')	11,28,69,71,74	<1350	1557
Pimpelmees	36,47,71	1896	1896	Rotskruiper	17,19,67	1989	
<i>Platalea leucorodia</i>	25,73	1300-1350	1998	Rouwkwikstaart	13,57,69	1936	
<i>Plectrophenax nivalis</i>	29	1790		Roze Spreeuw	15,64	1972 [#] /1999	
<i>Plegadis falcinellus</i>	48	1896		Ruigpootbuizerd	38	1880	
<i>Pluvialis apricaria</i>	38	1881		S axicola rubetra	46,49,73	1899	1938
<i>Pluvialis squatarola</i>	35	1887		<i>Saxicola rubicola</i>	54,55,72	1925	1934
<i>Podiceps auritus</i>	41	1885		Scholekster	42,72	1885	ca.1930
<i>Podiceps cristatus</i>	40,72	1882	ca.1935	<i>Scolopax rusticola</i>	43,73	1887	1966
<i>Podiceps grisegena</i>	58,73,74	1938	1981?	<i>Serinus serinus</i>	59,61	1943	
<i>Podiceps nigricollis</i>	31,73	1855	1941	Sijs	36,48,72,74	1896	1936
Poelruiter	16,61	1961		<i>Sitta europaea</i>	51,72	1903	ca.1920
Poelsnip	13,42	1885		Slechtvalk	19,44	1887	
Pontische Meeuw	69	1999		Slobeend	11,24,72	1300-1350	1935
<i>Porphyrio madagascariensis</i>	15,31,35	1874 [#]		Smaragdpurperkoet	15,31,35	1874 [#]	
Porseleinhoen	36,72	1908	1933	Smelleken	46,50	1901	
<i>Porzana parva</i>	14,19,60,73	1951	1951	Smient	14,44,73	1888	ca.1969

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL	SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
Sneeuwgans	46	1889		Toendrarietgans	42,69	1885	
Sneeuwgors	29	1790		Topper	42	1886	
Sneeuwuil	17,19,30	1806		Torenvalk	45,71	1888	1895
Snor	56,72	1929	1929	<i>Tringa erythropus</i>	30	≤1797	
<i>Somateria mollissima</i>	42	1885		<i>Tringa glareola</i>	43	1887	
Sperwer	14,15,47,73	1895	1992	<i>Tringa nebularia</i>	42	1885	
Sperwergrasmus	19,66	1981		<i>Tringa ochropus</i>	41	1884	
Spotvogel	15,33,71	≥1860	≥1860	<i>Tringa stagnatilis</i>	16,61	1961	
Spreeuw	12,27,71	1664	1901	<i>Tringa totanus</i>	32,71	1858	1905
Sprinkhaanzanger	13,57,73	1935	1938	<i>Tringa totanus robusta</i>	57	1935	
Staartmees	36,48,72	1896	1936	<i>Troglodytes troglodytes</i>	39,71	1882	1901
Stadsduif	zie Rotsduif			<i>Tryngites subruficollis</i>	16,19,61	1955	
Steenloper	40	1882		Tuinfluit	39,71	1881	1901
Stenuil	39,72	1882	1906	<i>Turdus iliacus</i>	36	1878	
Steltkluut	15,19,26,72	ca.1600	1935	<i>Turdus merula</i>	10,15,33,71	>1860	>1860
Steppebuizerd	66	1998		<i>Turdus obscurus</i>	19,65	1976	
Steppehoen	19,63	1964		<i>Turdus philomelos</i>	38,71	1881	1899
Steppekievit	19,64	1968		<i>Turdus pilaris</i>	46,47	1895	
Steppevorkstaartplevier	19,61	1958		<i>Turdus torquatus</i>	36,47	1896	
<i>Stercorarius longicaudus</i>	31,35	1873		<i>Turdus viscivorus</i>	52,72	1910	1934
<i>Stercorarius parasiticus</i>	62	1963		Tureluur	32,71	1858	1905
<i>Stercorarius pomarinus</i>	31,39	1881		- IJslandse Tureluur	57	1935	
<i>Stercorarius skua</i>	62	1963		Türkse Tortel	14,15,34,61,73	1958	1961
<i>Sterna albifrons</i>	51,52	ca.1906		<i>Tyto alba</i>	15,26,71	1596	1596
<i>Sterna caspia</i>	63	1966					
<i>Sterna hirundo</i>	32,72	1859	1914	<i>Upupa epops</i>	13,16,40	1882	
<i>Sterna paradisaea</i>	55,72,74	1925/1926	1925/1926	<i>Uria aalge</i>	53	1911	
<i>Sterna sandvicensis</i>	55	1926					
<i>Stictocarbo aristotelis</i>	58	1939		Vaal Stormvogeltje	14,55	1928	
Stormmeeuw	32,73	<1868	1976	Vale Gier	19,67	1993	
Stormvogeltje	30	≤1797		Vale Lijster	19,65	1976	
Strandleeuwerik	54	1919		<i>Vanellus gregarius</i>	19,64	1968	
Strandplevier	14,43,72	1887	1938	<i>Vanellus vanellus</i>	12,27,71	1664	1890
<i>Streptopelia decaocto</i>	14,15,34,61,73	1958	1961	Veldleeuwerik	12,29,71	1664	1664
<i>Streptopelia turtur</i>	27,71	1637	1896/1897	Velduil	28,42,72	1886	<1927?
<i>Strix aluco</i>	13,14,15,53,57,73	1935	1954	Vink	37,71	1880	>1891
<i>Sturnus roseus</i>	15,64	1972 [#] /1999		Visarend	58	1939	
<i>Sturnus vulgaris</i>	12,27,71	1664	1901	Visdief	32,72	1859	1914
<i>Sylvia atricapilla</i>	12,38,72	1881	1937	Vos	12,14	(1664)	
<i>Sylvia borin</i>	39,71	1881	1901	<i>Vulpes vulpes</i>	12,14	(1664)	
<i>Sylvia cantillans</i>	19,60	1948		Vuurgoudhaan	46,49,73,74	1899	1992?/1999?
<i>Sylvia communis</i>	38,71	1881	1896				
<i>Sylvia curruca</i>	33,71	>1860	>1860	Waterhoen	29,71	1664	1903
<i>Sylvia melanocephala</i>	17,19,66	1980		Waterpieper	34,61	1959	
<i>Sylvia nisoria</i>	19,66	1981		Waterral	36,72	1879	ca.1931
<i>Syrhaptes paradoxus</i>	19,63	1964		Waterrietzanger	16,58,61	1938	1979
				Watersnip	12,29,73	1664	<1942
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	13,51,72	1904	1934	Waterspreeuw	49	1899	
<i>Tadorna ferruginea</i>	64,73,74	1967	≥1990	Wespendief	30	ca.1851	
<i>Tadorna tadorna</i>	35,72	1874	1915	Wielewaal	46,71	1882 of ca.1891	
Tafeleend	14,31,73	1855	1945	Wilde Eend	10,11,24,72	1300-1350	1906
Taigaboomkruiper	64	1972		Wilde Zwaan	13,57	1934	
Taigarietgans	66,69	1979		Winterkoning	39,71	1882	1901
Tapuit	36,47,71	1896	1897	Wintertaling	11,24,55,72	1300-1350	1925/1926
- Groenlandse Tapuit	65	1974		Witbuikrotgans	68,69	1996	
Temmincks Strandloper	34	1872		Witgatje	41	1884	
<i>Tichodroma muraria</i>	17,19,67	1989		Withalsvliegenvanger	13,19,55	1929	
Tjiftjaf	38,71	1881	1895	Witkeelgors	19,68	1997 [#]	
- (West-?) Siberische Tjiftjaf	63	1965		Witkopeend	31,36,66	1874	

SOORT	PAGINA	EERSTE GEVAL	EERSTE BROEDGEVAL
Witoogeed	13,14,19,56,73	1933	1943
Witstultbarmsijs	17,60	1946	
Witte Kwikstaart	36,43,72	1878	1906
Witvleugelstern	59	1943	
Witwangstern	19,60,73	1946	1965
Woudaap	14,41,73	1884	≤1938
Wulp	42,73	1885	1983
Z anglijster	38,71	1881	1899
Zeearend	54	1922	
Zeekoet	53	1911	
Zilvermeeuw	32,73	1859	1943
Zilverplevier	35	1887	
Zomertaling	11,24,72	1300-1350	ca.1935
Zomertortel	27,71	1637	1896/1897
<i>Zonotrichia albicollis</i>	19,68	1997 [#]	
Zwarte Ibis	48	1896	
Zwarte Kraai	40,71	1882	>1891
Zwarte Mees	44,73	1887	1967
Zwarte Ooievaar	13,51	1903	
Zwarte Roodstaart	14,19,51,72	1903	1903
Zwarte Ruiters	30	≤1797	
Zwarte Specht	60	1949	
Zwarte Stern	40,72	1883	1933
Zwarte Wouw	60	1947	
Zwarte Zee-eend	42,62	1885	
Zwartkop	12,38,72	1881	1937
Zwartkopmeeuw	62,63,73	1965	1983

In juni 1943 broedde een paar Zilvermeeuwen op het dak van bejaardentehuis St. Jacob aan de Plantage Middenlaan, tegenover Artis. Het enige uitgekomen jong stierf 5 dagen oud. Dit is het eerste gedocumenteerde dakbroeden van deze soort in Nederland, en tevens het eerste Zilvermeeuwbroedgeval in Amsterdam.

FOTO: C.A. VAN EE; VGL. DE GIERZALUW 36, A: 78-83

'De bekende natuurkenner en -minnaar Jac. P. Thijssen, wiens voortreffelijk werk voor de verbreiding der natuurliefde in bond met Heimans ook in wetenschappelijke kringen wordt geroemd, is door de Amsterdamse Universiteit tot doctor honoris causa gepromoveerd.' (18 september 1922).

Uitleiding

Dr. Jac. P. Thijssen over de ontwikkeling van de Amsterdamse vogelstand:

"De Amsterdamsche vogellijst telt meer dan honderd soorten, en meer dan de helft daarvan komt op rekening van de Zuiderzee."

(De vogels en de Zuiderzee. De Levende Natuur 29: 27, mei 1924).

"De vogelwereld van de gemeente Amsterdam telt om en bij de tweehonderd soorten dank zij de medewerking van Waterland, Zuiderzee, IJpolders, Watergraafsmeer. (...) Het aantal vogelsoorten, die in Amsterdam broeden, is omstreeks dertig."

(Stadsvogels. De Groene Amsterdammer van 13 april 1929 p. 7).

"Het zal menigeen verbazen, dat er in Amsterdam en zijn onmiddellijke omstreken niet minder dan 160 verschillende soorten van vogels zijn waargenomen. Wanneer we de omstreken uitbreiden volgens mijn voorstel dan komen er nog wel een dozijntje bij en dan krijgen we tot totaal eventjes de helft van de heele Nederlandsche vogelwereld. Sommige daarvan zijn natuurlijk zeldzame en sporadische verschijningen, maar het meerendeel zijn broedvogels en wintergasten en doortrekkers in dusdanige hoeveelheid, dat ze een bevredigenden indruk maken op het groote publiek en groote voldoening geven aan den gelukkigen vogelstudent."

(Vogels van Amsterdam. Bespreking in De Levende Natuur 42: 252, december 1937).

"Bij gelegenheid ga ik eens natellen welke van de bijna vierhonderd soorten, die in Nederland zijn waargenomen, niet in dat Amsterdamsch gebied voorkomen. Het zullen er niet veel zijn."

(Amsterdam in eere. De Levende Natuur 46: 147, december 1941).

Checklist van de vogels van Groot-Amsterdam, 2000

Onderstaande checklist geeft een actueel overzicht van de in de regio Groot-Amsterdam vastgestelde vogelsoorten. Alle vogelsoorten zijn hierin opgenomen (exclusief niet broedende exoten), die tot 1 januari 2000 in en om Amsterdam zijn waargenomen. Deze lijst volgt de taxonomische ordening en fylogenetische soort-onderscheidingen zoals gehanteerd door de Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA).

Achter de soortnamen is in zes kolommen hun positie op verschillende eerdere regionale lijsten aangekruist.

De kolommen betreffen:

1900: de gereconstrueerde lijst van alle taxa vastgesteld tot 1 januari 1900 (de zogenaamde lijst Koller-Steenhuizen-Thijssse);

1937: lijst van vogelsoorten, vastgesteld in de jaren 1933-1936 door de Werkgroep Vogels der Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging afd. Amsterdam (Bentham & Sluiter 1937);

1986: de checklist van de Vogelwerkgroep Amsterdam over de jaren 1900-1986 (Hazevoet & Van der Waal 1986);

1995: een met behulp van CDNA-criteria en bronnenonderzoek herziene lijst over de periode 1800-1995 (Vlek 1995);

1996: een lijst van broedvogels vastgesteld in de jaren 1984-1995 (Melchers & Daalder 1996);

1999: de totaalijst van in de regio Amsterdam vastgestelde vogelsoorten, 1285-1999 (Vlek 2000).

Naast de periode waarop ze betrekking hebben, verschillen de lijsten wat betreft de omvang van het gehanteerde werkgebied.

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 1. Knobbelzwaan <i>Cygnus olor</i>	X	-	X	X	esc	X
☐ 2. Kleine Zwaan <i>Cygnus bewickii</i>		X	X	X		X
☐ 3. Wilde Zwaan <i>Cygnus cygnus</i>		X	X	X		X
☐ 4. Sneeuwgan <i>Anser caerulescens</i>	X		X	X		X
☐ 5. Taigarietgan <i>Anser fabalis</i>			-	X	esc	X
☐ 6. Toendrarietgan <i>Anser serrirostris</i>	X		X	X		X
☐ 7. Kleine Rietgan <i>Anser brachyrhynchus</i>	X		X	X		X
☐ 8. Grauwe Gans <i>Anser anser</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 9. Dwerggan <i>Anser erythropus</i>						X
☐ 10. Kolgan <i>Anser albifrons</i>			X	X		X
☐ - . Hutchins' Canadese Gans <i>Branta hutchinsii hutchinsii</i> [#]						-
☐ 11. Grote Canadese Gans <i>Branta canadensis</i>			X	X	X	X
☐ 12. Brandgan <i>Branta leucopsis</i>	X		X	X	esc	X
☐ 13. Roodhalsgan <i>Branta ruficollis</i>	X		X	X		X
☐ 14. Witbuikrotgan <i>Branta hrota</i>						X
☐ 15. Rotgan <i>Branta bernicla</i>	X		X	X		X
☒ - . Nijlgan <i>Alopochen aegyptiacus</i>			X	-	esc	X
☐ 16. Casarca <i>Tadorna ferruginea</i>			X	X	esc	X
☐ 17. Bergeend <i>Tadorna tadorna</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 18. Krooneend <i>Netta rufina</i>	X		X	X	X	X
☐ 19. Tafeleend <i>Aythya ferina</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 20. Witoogeend <i>Aythya nyroca</i>		X	X	X		X
☐ 21. Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 22. Topper <i>Aythya marila</i>	X	X	X	X		X
☐ 23. Witkopeend <i>Oxyura leucocephala</i>	X		X	X		X
☐ 24. Eider <i>Somateria mollissima</i>	X		X	X		X
☐ 25. Zwarte Zee-eend <i>Melanitta nigra</i>	X	X	X	X		X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 26. Grote Zee-eend <i>Melanitta fusca</i>	X	X	X	X		X
☐ 27. Ijseend <i>Clangula hyemalis</i>	X		X	X		X
☐ 28. Nonnetje <i>Mergellus albellus</i>	X	X	X	X		X
☐ 29. Brilduiker <i>Bucephala clangula</i>	X	X	X	X		X
☐ 30. Grote Zaagbek <i>Mergus merganser</i>	X	X	X	X		X
☐ 31. Middelste Zaagbek <i>Mergus serrator</i>	X	X	X	X		X
☐ 32. Krakeend <i>Mareca strepera</i>	X		X	X	X	X
☐ 33. Smient <i>Mareca penelope</i>	X	X	X	X	-	X
☐ -. Amerikaanse Smient <i>Mareca americana</i>						-
☐ 34. Slobeend <i>Anas clypeata</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 35. Wilde Eend <i>Anas platyrhynchos</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 36. Pijlstaart <i>Anas acuta</i>	X	X	X	X		X
☐ 37. Zomertaling <i>Anas querquedula</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 38. Wintertaling <i>Anas crecca</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 39. Patrijs <i>Perdix perdix</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 40. Kwartel <i>Coturnix coturnix</i>		X	X	X	X	X
☒ -. Fazant <i>Phasianus colchicus</i>		X	X	-	esc	-
☐ 41. Roodkeelduiker <i>Gavia stellata</i>	X	X	X	X		X
☐ 42. Parelduiker <i>Gavia arctica</i>	X		X	X		X
☐ 43. Ijsduiker <i>Gavia immer</i>	X / ?		X	X		X
☐ 44. Dodaars <i>Tachybaptus ruficollis</i>		X	X	X	X	X
☐ 45. Fuut <i>Podiceps cristatus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 46. Roodhalsfuut <i>Podiceps grisegena</i>			X	X	-	X
☐ 47. Kuifduiker <i>Podiceps auritus</i>	X		X	X		X
☐ 48. Geoorde Fuut <i>Podiceps nigricollis</i>	X	X	X	X		X
☐ 49. Noordse Stormvogel <i>Fulmarus glacialis</i>	X		X	X		X
☐ -. Kaapse Stormvogel <i>Daption capense</i> [#]	-					-
☐ 50. Stormvogeltje <i>Hydrobates pelagicus</i>	X		X	X		X
☐ 51. Vaal Stormvogeltje <i>Oceanodroma leucorhoa</i>			X	X		X
☐ 52. Jan-van-gent <i>Morus bassanus</i>			X	X		X
☐ 53. Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ -. Grote Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	X			X		X
☐ 54. Kuifaalscholver <i>Stictocorbo aristotelis</i>			X	X		X
☐ 55. Roerdomp <i>Botaurus stellaris</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 56. Woudaap <i>Ixobrychus minutus</i>	X		X	X		X
☐ 57. Kwak <i>Nycticorax nycticorax</i>			X	X	esc	X
☐ 58. Ralreiger <i>Ardeola ralloides</i>			X	X		X
☐ 59. Koereiger <i>Bubulcus ibis</i>			X	X		X
☐ 60. Kleine Zilverreiger <i>Egretta garzetta</i>			X	X		X
☐ 61. Grote Zilverreiger <i>Casmerodius albus</i>	X		X	X		X
☐ 62. Blauwe Reiger <i>Ardea cinerea</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 63. Purperreiger <i>Ardea purpurea</i>		X	X	X		X
☐ 64. Zwarte Ooievaar <i>Ciconia nigra</i>			X	X		X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 65. Ooievaar <i>Ciconia ciconia</i>	X	X	X	X	esc	X
☐ 66. Zwarte Ibis <i>Plegadis falcinellus</i>	X		X	X		X
☐ 67. Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	X	X	X	X		X
☐ -. Flamingo <i>Phoenicopterus roseus</i> #			-	-		-
☐ 68. Wespendif <i>Pernis apivorus</i>	X	X	X	X		X
☐ 69. Zwarte Wouw <i>Milvus migrans</i>			X	X		X
☐ 70. Rode Wouw <i>Milvus milvus</i>			X	X		X
☐ 71. Zeearend <i>Haliaeetus albicilla</i>			X	X		X
☐ 72. Vale Gier <i>Gyps fulvus</i>				X		X
☐ 73. Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 74. Blauwe Kiekendief <i>Circus cyaneus</i>			X	X	?	X
☐ 75. Grauwe Kiekendief <i>Circus pygargus</i>		X	X	X		X
☐ 76. Havik <i>Accipiter gentilis</i>	X		X	X	X	X
☐ 77. Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 78. Buizerd <i>Buteo buteo</i>	X	X	X	X	X	X
- . Steppebuizerd <i>Buteo buteo vulpinus</i>						X
☐ 79. Arendbuizerd <i>Buteo rufinus</i>			X	X		X
☐ 80. Ruigpootbuizerd <i>Buteo lagopus</i>	X		X	X		X
☐ 81. Visarend <i>Pandion haliaetus</i>			X	X		X
☐ 82. Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 83. Roodpootvalk <i>Falco vespertinus</i>			X	X		X
☐ 84. Smelleken <i>Falco columbarius</i>		X	X	X		X
☐ 85. Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 86. Slechtvalk <i>Falco peregrinus</i>	X	X	X	X		X
☐ 87. Waterral <i>Rallus aquaticus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 88. Porseleinhoen <i>Porzana porzana</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 89. Klein Waterhoen <i>Porzana parva</i>			-	X		X
☐ 90. Kleinst Waterhoen <i>Porzana pusilla</i>			X	X		X
☐ 91. Kwartelkoning <i>Crex crex</i>	X		X	X	(X)	X
☐ 92. Waterhoen <i>Gallinula chloropus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 93. Meerkoet <i>Fulica atra</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 94. Kraanvogel <i>Grus grus</i>			X	X		X
☐ 95. Grote Trap <i>Otis tarda</i>			X	X		X
☐ 96. Scholekster <i>Haematopus ostralegus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 97. Steltkluut <i>Himantopus himantopus</i>	X		X	X		X
☐ 98. Kluut <i>Recurvirostra avosetta</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 99. Griel <i>Burhinus oedicnemus</i>			X	X		X
☐ 100. Renvogel <i>Cursorius cursor</i> #	X			-		X
☐ 101. Steppevorkstaartplevier <i>Glareola nordmanni</i>			X	X		X
☐ 102. Kleine Plevier <i>Charadrius dubius</i>		X	X	X	X	X
☐ 103. Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 104. Strandplevier <i>Charadrius alexandrinus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 105. Morinelplevier <i>Charadrius morinellus</i>			X	X		X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 106. Goudplevier <i>Pluvialis apricaria</i>	X	X	X	X		X
☐ 107. Zilverplevier <i>Pluvialis squatarola</i>	X	X	X	X		X
☐ 108. Steppekievit <i>Vanellus gregarius</i>			X	X		X
☐ 109. Kievit <i>Vanellus vanellus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 110. Kanoet <i>Calidris canutus</i>	X		X	X		X
☐ 111. Drieteenstrandloper <i>Calidris alba</i>	X	X	X	X		X
☐ 112. Kleine Strandloper <i>Calidris minuta</i>	X	X	X	X		X
☐ 113. Temmincks Strandloper <i>Calidris temminckii</i>	X	X	X	X		X
☐ 114. Gestreepte Strandloper <i>Calidris melanotos</i>			X	X		X
☐ 115. Krombekstrandloper <i>Calidris ferruginea</i>	X	X	X	X		X
☐ 116. Paarse Strandloper <i>Calidris maritima</i>			X	X		X
☐ 117. Bonte Strandloper <i>Calidris alpina</i>		X	X	X		X
- . Kleine Bonte Strandloper <i>Calidris alpina schinzii</i>	X	-	-	X		X
☐ 118. Breedbekstrandloper <i>Limicola falcinellus</i>			X	X		X
☐ 119. Blonde Ruiter <i>Tryngites subruficollis</i>			X	X		X
☐ 120. Kemphaan <i>Philomachus pugnax</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 121. Bokje <i>Lymnocyptes minimus</i>	X	X	X	X		X
☐ 122. Watersnip <i>Gallinago gallinago</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 123. Poelsnip <i>Gallinago media</i>	X		X	X		X
☐ 124. Houtsnip <i>Scolopax rusticola</i>	X	X	X	X		X
☐ 125. Grutto <i>Limosa limosa</i>	X	X	X	X	X	X
IJslandse Grutto <i>Limosa limosa islandica</i>				X		X
☐ 126. Rosse Grutto <i>Limosa lapponica</i>	X	X	X	X		X
☐ 127. Regenwulp <i>Numenius phaeopus</i>	X	X	X	X		X
☐ - . Dunbekwulp <i>Numenius tenuirostris</i> #			X	-		-
☐ 128. Wulp <i>Numenius arquata</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 129. Zwarte Ruiter <i>Tringa ochropus</i>	X	X	X	X		X
☐ 130. Tureluur <i>Tringa totanus</i>	X	X	X	X	X	X
- . IJslandse Tureluur <i>Tringa totanus robusta</i>			-	X		X
☐ 131. Poelruiter <i>Tringa stagnatilis</i>			X	X		X
☐ 132. Groenpootruiter <i>Tringa nebularia</i>	X	X	X	X		X
☐ 133. Witgatje <i>Tringa erythropus</i>	X	X	X	X		X
☐ 134. Bosruiter <i>Tringa glareola</i>	X	X	X	X		X
☐ 135. Oeverloper <i>Actitis hypoleucos</i>	X	X	X	X		X
☐ 136. Amerikaanse Oeverloper <i>Actitis macularia</i>			X	X		X
☐ 137. Steenloper <i>Arenaria interpres</i>	X	X	X	X		X
☐ 138. Grauwe Franjepoot <i>Phalaropus lobatus</i>	X	X	X	X		X
☐ 139. Rosse Franjepoot <i>Phalaropus fulicaria</i>	X		X	X		X
☐ 140. Middelste Jager <i>Stercorarius pomarinus</i>	X		X	X		X
☐ 141. Kleine Jager <i>Stercorarius parasiticus</i>			X	X		X
☐ 142. Kleinste Jager <i>Stercorarius longicaudus</i>	X		X	X		X
☐ 143. Grote Jager <i>Stercorarius skua</i>			X	X		X
☐ 144. Zwartkopmeeuw <i>Larus melanocephalus</i>			X	X	X	X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 145. Dwergmeeuw <i>Larus minutus</i>			X	X		X
☐ 146. Kokmeeuw <i>Larus ridibundus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 147. Stormmeeuw <i>Larus canus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 148. Baltische Mantelmeeuw <i>Larus fuscus</i> [#]		?	-	X		X
☐ 149. Kleine Mantelmeeuw <i>Larus graellsii</i>		X	X	X	X	X
☐ 150. Geelpootmeeuw <i>Larus michahellis</i>			X	X		X
☐ - . Pontische Meeuw <i>Larus cachinnans</i>						-
☐ 151. Zilvermeeuw <i>Larus argentatus argenteus</i>	X	X	X	X	X	X
'Scandinavische' Zilvermeeuw <i>Larus argentatus argentatus</i>				X		X
Geelpootzilvermeeuw <i>Larus argentatus omissus</i>				?		?
☐ 152. Kleine Burgemeester <i>Larus glaucoides</i>			X	X		X
☐ 153. Grote Burgemeester <i>Larus hyperboreus</i>	X		X	X		X
☐ 154. Grote Mantelmeeuw <i>Larus marinus</i>	X	X	X	X		X
☐ 155. Drieteenmeeuw <i>Rissa tridactyla</i>		X	X	X		X
☐ 156. Lachstern <i>Gelochelidon nilotica</i>			X	X		X
☐ 157. Reuzenster <i>Sterna caspia</i>			X	X		X
☐ 158. Grote Stern <i>Sterna sandvicensis</i>		X	X	X		X
☐ 159. Visdief <i>Sterna hirundo</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 160. Noordse Stern <i>Sterna paradisaea</i>		X	X	X		X
☐ 161. Dwergster <i>Sterna albifrons</i>			X	X		X
☐ 162. Witwangster <i>Chlidonias hybridus</i>			X	X		X
☐ 163. Zwarte Stern <i>Chlidonias niger</i>	X	X	X	X		X
☐ 164. Witvleugelster <i>Chlidonias leucopterus</i>			X	X		X
☐ 165. Zeekoet <i>Uria aalge</i>			X	X		X
☐ 166. Alk <i>Alca torda</i>		-	-	-		X
☐ 167. Kleine Alk <i>Alle alle</i>			X	X		X
☐ 168. Steppehoen <i>Syrnhaptes paradoxus</i>			X	X		X
☒ - . Rotsduif (Stadsduif) <i>Columba livia domestica</i>	X		X	-	X	-
☐ 169. Holenduif <i>Columba oenas</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 170. Houtduif <i>Columba palumbus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 171. Turkse Tortel <i>Streptopelia decaocto</i>			X	X	X	X
☐ 172. Zomertortel ('Tortelduif') <i>Streptopelia turtur</i>	X	X	X	X	X	X
☒ - . Halsbandparkiet <i>Psittacula krameri ssp</i>			X	-	esc	-
☐ 173. Koekoek <i>Cuculus canorus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 174. Kerkuil <i>Tyto alba</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 175. Sneeuwuil <i>Nyctea scandiaca</i>	X			X		X
☐ 176. Steenuil <i>Athene noctua</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 177. Bosuil <i>Strix aluco</i>		-	X	X	X	X
☐ 178. Ransuil <i>Asio otus</i>		X	X	X	X	X
☐ 179. Velduil <i>Asio flammeus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 180. Nachtzwaluw <i>Caprimulgus europaeus</i>	X		X	X	(X)	X
☐ 181. Gierzwaluw <i>Apus apus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 182. Alpengierzwaluw <i>Apus melba</i>			X	-		X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 183. IJsvogel <i>Alcedo atthis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 184. Bijeneter <i>Merops apiaster</i>			X	X		X
☐ 185. Hop <i>Upupa epops</i>	X		X	X	(X)	X
☐ 186. Draaihals <i>Jynx torquilla</i>	X		X	X		X
☐ 187. Groene Specht <i>Picus viridis</i>		X	X	X	X	X
☐ 188. Zwarte Specht <i>Dryocopus martius</i>			X	X	(X)	X
☐ 189. Grote Bonte Specht <i>Dendrocopos major</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 190. Kleine Bonte Specht <i>Dendrocopos minor</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 191. Kortteenleeuwerik <i>Calandrella brachydactyla</i>						X
☐ 192. Kuifleeuwerik <i>Galerida cristata</i>		X	X	X	X	X
☐ 193. Boomleeuwerik <i>Lullula arborea</i>			X	X		X
☐ 194. Veldleeuwerik <i>Alauda arvensis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 195. Strandleeuwerik <i>Eremophila alpestris</i>			X	X		X
☐ 196. Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 197. Boerenzwaluw <i>Hirundo rustica</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 198. Roodstuitzwaluw <i>Hirundo daurica</i>				X		X
☐ 199. Huiszwaluw <i>Delichon urbica</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 200. Grote Pieper <i>Anthus richardi</i>			X	X		X
☐ 201. Duinpieper <i>Anthus campestris</i>			X	X		X
☐ 202. Boompieper <i>Anthus trivialis</i>	X	X	X	X		X
☐ 203. Graspieper <i>Anthus pratensis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 204. Roodkeelpieper <i>Anthus cervinus</i>			X	X		X
☐ 205. Oeverpieper <i>Anthus petrosus</i>	X	X	X	X		X
☐ 206. Waterpieper <i>Anthus spinoletta</i>			X	X		X
☐ 207. Gele Kwikstaart <i>Motacilla flava</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 208. Engelse (Gele) Kwikstaart <i>Motacilla flavissima</i>			-	X		X
☐ 209. Noordse (Gele) Kwikstaart <i>Motacilla thunbergi</i>			-	X		X
☐ 210. Grote Gele Kwikstaart <i>Motacilla cinerea</i>	X	X	X	X		X
☐ 211. Witte Kwikstaart <i>Motacilla alba</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 212. Rouwkwikstaart <i>Motacilla yarrellii</i>			-	X		X
☐ 213. Pestvogel <i>Bombycilla garrulus garrulus</i>	X	X	X	X		X
☐ 214. Waterspreeuw <i>Cinclus cinclus cinclus</i>	X		X	X		X
☐ 215. Winterkoning <i>Troglodytes troglodytes</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 216. Heggenmus <i>Prunella modularis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 217. Roodborst <i>Erithacus rubecula</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 218. Noordse Nachtegaal <i>Luscinia megarhynchos</i>			X	X	(X)	X
☐ 219. Nachtegaal <i>Luscinia luscinia</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 220. Blauwborst <i>Luscinia svecica cyaneula</i>		X	X	X	X	X
- Roodsterblauwborst <i>Luscinia svecica svecica</i>				X		X
☐ 221. Zwarte Roodstaart <i>Phoenicurus ochruros</i>			X	X		X
☐ 222. Gekraagde Roodstaart <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 223. Paapje <i>Saxicola rubetra</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 224. Roodborsttapuit <i>Saxicola rubicola</i>		X	X	X	X	X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 225. Tapuit <i>Oenanthe oenanthe</i>	X	X	X	X	X	X
- . Groenlandse Tapuit <i>Oenanthe oenanthe leucorrhoa</i>				X		X
☐ 226. Beflijster <i>Turdus torquatus</i>	X	X	X	X		X
☐ 227. Merel <i>Turdus merula</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 228. Vale Lijster <i>Turdus obscurus</i>			-	X		X
☐ 229. Kramsvogel <i>Turdus pilaris</i>	X	X	X	X	(X)	X
☐ 230. Zanglijster <i>Turdus philomelos ssp</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 231. Koperwiek <i>Turdus iliacus</i>	X	X	X	X		X
☐ 232. Grote Lijster <i>Turdus viscivorus</i>		X	X	X	X	X
☐ - . Cetti's Zanger <i>Cettia cetti</i> [#]			-	-		X
☐ 233. Graszanger <i>Cisticola juncidis</i>						X
☐ 234. Sprinkhaanzanger <i>Locustella naevia</i>		X	X	X	X	X
☐ - . Krekeltzanger <i>Locustella fluviatilis</i>				-	(X)	-
☐ 235. Snor <i>Locustella luscinioides</i>			X	X	X	X
☐ 236. Waterrietzanger <i>Acrocephalus paludicola</i>			X	X		X
☐ 237. Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 238. Bosrietzanger <i>Acrocephalus palustris</i>			X	X	X	X
☐ 239. Kleine Karekiet <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 240. Grote Karekiet <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 241. Spotvogel <i>Hippolais icterina</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 242. Orpheusspotvogel <i>Hippolais polyglotta</i>			X	X		X
☐ 243. Baardgrasmus <i>Sylvia cantillans</i>			X	X		X
☐ 244. Kleine Zwartkop <i>Sylvia melanocephala</i>			X	X		X
☐ 245. Sperwergrasmus <i>Sylvia nisoria</i>			-	X		X
☐ 246. Braamsluiper <i>Sylvia curruca</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 247. Grasmus <i>Sylvia communis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 248. Tuinfluiter <i>Sylvia borin</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 249. Zwartkop <i>Sylvia atricapilla</i>	X		X	X	X	X
☐ 250. Bladkoning <i>Phylloscopus inornatus</i>			X	X		X
☐ - . Hume's Bladkoning <i>Phylloscopus humei</i>						-
☐ 251. Fluiter <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	X		X	X		X
☐ 252. Tjiftjaf <i>Phylloscopus collybita</i>	X	X	X	X	X	X
Siberische Tjiftjaf <i>Phylloscopus collybita fulvescens/tristis</i> [#]			-	X		X
☐ 253. Iberische Tjiftjaf <i>Phylloscopus brehmii</i>				X	-	X
☐ 254. Fitis <i>Phylloscopus trochilus</i>		X	X	X	X	X
☐ 255. Goudhaan <i>Regulus regulus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 256. Vuurgoudhaan <i>Regulus ignicapillus</i>	X	X	X	X	(X)	X
☐ 257. Grauwe Vliegenvanger <i>Muscicapa striata</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 258. Kleine Vliegenvanger <i>Ficedula parva</i>			X	X		X
☐ 259. Withalsvliegenvanger <i>Ficedula albicollis</i>		-	X	X		X
☐ 260. Bonte Vliegenvanger <i>Ficedula hypoleuca</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 261. Baardman <i>Panurus biarmicus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 262. Staartmees <i>Aegithalos caudatus</i>	X	X	X	X	X	X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 263. Glanskop <i>Parus palustris</i>		X	X	X		X
☐ 264. Matkop <i>Parus montanus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 265. Kuifmees <i>Parus cristatus</i>		-	X	X		X
☐ 266. Zwarte Mees <i>Parus ater</i>	X	X	X	X		X
☐ 267. Pimpelmees <i>Parus caeruleus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 268. Koolmees <i>Parus major</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 269. Boomklever <i>Sitta europaea</i>		X	X	X	X	X
☐ 270. Rotskruiper <i>Tichodroma muraria</i>				-		X
☐ 271. Taigaboomkruiper <i>Certhia familiaris familiaris</i>			X	X		X
☐ 272. Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 273. Buidelmees <i>Remiz pendulinus</i>			X	X	X	X
☐ 274. Wielewaal <i>Oriolus oriolus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 275. Grauwe Klauwier <i>Lanius collurio</i>			X	X		X
☐ 276. Klapekster <i>Lanius excubitor</i>			X	X		X
☐ 277. Roodkopklauwier <i>Lanius senator</i>			X	X		X
☐ 278. (Vlaamse) Gaai <i>Garrulus glandarius</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 279. Ekster <i>Pica pica</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 280. Notenkraaker <i>Nucifraga caryocatactes macrorhynchos</i>	X		X	X		X
☐ 281. Kauw <i>Corvus monedula spermologus</i>	X	X	X	X	X	X
Noordse Kauw <i>Corvus monedula monedula</i>	X			X		X
Russische Kauw <i>Corvus monedula soemmerringii</i>				X		X
☐ 282. Huis kraai <i>Corvus splendens</i>						X
☐ 283. Roek <i>Corvus frugilegus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 284. Bonte Kraai <i>Corvus cornix</i>	X	X	X	X		X
☐ 285. Zwarte Kraai <i>Corvus corone</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 286. Raaf <i>Corvus corax</i>	X		X	X		X
☐ 287. Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 288. Roze Spreeuw <i>Sturnus roseus</i>			-	-		X
☐ 289. Huis mus <i>Passer domesticus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 290. Ringmus <i>Passer montanus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 291. Vink <i>Fringilla coelebs</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 292. Keep <i>Fringilla montifringilla</i>	X	X	X	X	(X)	X
☐ 293. Europese Kanarie <i>Serinus serinus</i>			X	X		X
☐ 294. Groenling <i>Chloris chloris</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 295. Putter <i>Carduelis carduelis</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 296. Sijs <i>Carduelis spinus</i>	X	X	X	X		X
☐ 297. Kneu <i>Carduelis cannabina</i>		X	X	X	X	X
☐ 298. Frater <i>Carduelis flavirostris</i>		X	X	X		X
Britse Frater <i>Carduelis flavirostris pipilans</i>			-	X		X
☐ 299. Kleine Barmsijs <i>Carduelis cabaret</i>			-	X		X
☐ 300. Grote Barmsijs <i>Carduelis flammea</i>			X	X		X
☐ 301. Witstuitbarmsijs <i>Carduelis hornemanni</i>			X	X		X
☐ 302. Kruisbek <i>Loxia curvirostra</i>		X	X	X		X

	1900	1937	1986	1995	1996	1999
☐ 303. Roodmus <i>Carpodacus erythrinus</i>				X		X
☐ 304. Goudvink <i>Pyrrhula pyrrhula europaea</i>		X	X	X		X
Noordse Goudvink <i>Pyrrhula pyrrhula pyrrhula</i>		-	-	X		X
☐ 305. Appelvink <i>Coccothraustes coccothraustes</i>			X	X	X	X
☐ - . Witkeelgors <i>Zonotrichia albicollis</i> [#]						-
☐ 306. IJsgors <i>Calcarius lapponicus</i>		-	X	X		X
☐ 307. Sneeuwgorst <i>Plectrophenax nivalis</i>	X	X	X	X		X
☐ 308. Geelgors <i>Emberiza citrinella</i>	X	X	X	X		X
☐ 309. Ortolaan <i>Emberiza hortulana</i>	X		X	X		X
☐ - . Dwerggors <i>Emberiza pusilla</i> [#]	X		X	-		-
☐ 310. Rietgors <i>Emberiza schoeniclus</i>	X	X	X	X	X	X
☐ 311. Bruinkopgors <i>Emberiza bruniceps</i>			X	-		X
☐ 312. Grauwe Gors <i>Miliaria calandra</i>			X	X		X
☐ 313. Indigogors <i>Passerina cyanea</i>				-		X
a) aantal vastgestelde taxa	182	170	296	311	311	313
b) percentage t.o.v. eindtotaal 1999	59%	54%	94%	99%	44%	100%
c) broedvogels: aantal wilde soorten	31	77	132	140	125	152
d) broedvogelpercentage (c/a)	17%	45%	45%	45%	40%	48%

Legenda:

De totaal kolom 1999 bevat het aantal vastgestelde taxa (soorten en ondersoorten) tot 1 januari 2000. In de nummering voor de soortnamen zijn de telbare taxa opgeteld.

Na 1.1.2000 werden tot nu toe drie nieuwe soorten met zekerheid vastgesteld: Pontische Meeuw (januari-april 2000), Amerikaanse Smient (februari 2000) en Krekelzanger (1e helft juni 2000), waardoor de huidige totaalstand optelt tot 316 taxa (305 BSC-soorten).

Deze lijst is opgemaakt en afgesloten november 2000.

Gehanteerde tekens:

X : op de betreffende lijst vermeld taxon.

? : mogelijk/onzeker.

(X) : mogelijke/onzekere of onwaarschijnlijke broedvogel.

esc : ingevoerde, niet oorspronkelijk wilde broedvogelsoort.

- : soort wel gemeld in voorafgaande literatuur, maar op de lijst ontbrekend.

- . : niet meegetelde soort, vanwege onvolledige documentatie of niet-wilde herkomst.

: (nog) niet aanvaard of niet (langer) aanvaardbaar volgens de criteria van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). De lijst vermeldt 10 door de CDNA niet-aanvaarde taxa.

X : niet telbaar taxon.

